

Tuula Tissari

VAATETUSALA SUOMESSA 2017
Tulevaisuuskuvia ja visio vaatetusalan kehittymisestä

Käsityötieteen pro gradu -tutkielma
Joensuun yliopisto
Savonlinnan opettajankoulutuslaitos
Käsityömuotoilun ja teknologian maisterikoulutusohjelma
Toukokuu 2008

JOENSUUN YLIOPISTO – JOENSUU UNIVERSITET

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion Kasvatustieteellinen tiedekunta		Laitos – Institution Savonlinnan opettajankoulutuslaitos	
Tekijä – Författare Tuula Tissari			
Työn nimi – Arbetets titel Vaatetusala Suomessa 2017. Tulevaisuuskuvia ja visio vaatetusalan tulevaisuudesta.			
Oppiaine – Läroämne Käsityötiede			
Työn laji – Arbetets art Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum Toukokuu 2008	Sivumäärä – Sidoantal 99 + 6 liitettä	
Tiivistelmä – Referat Tämän tutkielman tavoitteena oli kartoittaa vaatetusalan asiantuntijoiden näkemyksiä alan tulevaisuudesta vuoteen 2017 mennessä ja luoda pohjaa jatkokeskustelulle ja tulevaisuuden tekemiselle. Vaatetusala rajattiin koskemaan sekä teollista että käsityöllistä tekemistä, näin ollen tekstiiliteollisuus ja tevanake-teollisuus jäivät tutkimuksen ulkopuolelle. Asiantuntijat edustivat vaatetusalaa monipuolisesti, sillä paneeli koostui opettajista, tutkijoista, yrittäjistä, opiskelijoista, teollisuuden ja kaupan alan työntekijöistä. Vastaajia oli jokaisesta Suomen läänistä ja he olivat pääosin työikäisiä naisia. Tutkimusaineisto saatiin käyttämällä delfoi-menetelmää ja se kerättiin kolmella kierroksella. Vastaajia oli ensimmäisellä kierroksella 97, toisella ja kolmannella kierroksella 51. Ensimmäiseen kierrokseen oli pyydetty mukaan monialainen paneeli, jossa oli myös kuluttajien edustajia. Ensimmäisen kierroksen vastausten avulla muodostettiin väitteet, joita asiantuntijat kommentoivat seuraavilla kahdella kierroksella. Toisen kierroksen kutsuun sisällytettiin mahdollisuus jäädä pois, mikäli vastaaja ei tuntenut olevansa vaatetusalan asiantuntija. Vastaajiksi halunneet profiloituivat toisella kierroksella toimialan, asiantuntijuuden ja tulevaisuusorientaation mukaan. Vastaajat kommentoivat väitteitä ja pisteyttivät näkemyksensä asteikoilla toivottavaa – ei toivottavaa ja – todennäköistä – epätodennäköistä. Väitteet liittyivät alan työntekijämäärään, vaatteisiin kulutettavaan rahamäärään, uusiokäyttöön, koulutuksen ja työpaikkojen keskittämiseen, käsityön arvostukseen ja maahanmuuttajien vaikutukseen alan työllisyyteen. Aineisto analysoitiin käyttämällä laadullisen aineiston sisällönanalyysiä ja käsitekarttoja. Tulevaisuuden todennäköisistä kehityskuluista nousivat esille vaatetusalan työntekijöiden osaamistarpeiden muuttuminen, tulevaisuuden asiakkaiden tarpeiden erilaistuminen ja alan työllisyyden lisääntyminen kaupan ja palvelujen aloilla. Visioksi muodostui, että Suomeen on syntynyt pysyvä lähivaatteen ja käsityön arvostus vuoteen 2017 mennessä. Suomalaista lähivaatetta arvostetaan sen korkealaatuisuuden vuoksi. Vaatetusalan ammatillaisia koulutetaan valmistamaan lähivaatteita koko Suomen alueella. Koulutusta on kehitettävä näiden tutkimustulosten antamien tulevaisuuskuvien ja vision suuntaisesti.			
Avainsanat - Nyckelord Vaatetusala, tulevaisuustutkimus, Delfoi-menetelmä, visio, työelämä, osaaminen, käsitekartta			
Säilytyspaikka - Förvaringställe Savonlinnan opettajankoulutuslaitoksen kirjasto			
Muita tietoja			

JOENSUUN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF JOENSUU

Tiedekunta/Osasto – Faculty Faculty of Education		Laitos – Department Savonlinna Department of Teacher Education	
Tekijä – Author Tuula Tissari			
Työn nimi – Name Fashion and Clothes in Finland in 2017. Pictures of Futures and Visio of Fashion and Clothes Future.			
Oppiaine – Subject The Science of Textiles, Clothing and Crafts Design			
Työn laji – Level Master's Thesis		Aika – Month and year May 2008	Sivumäärä – Number of pages 99 + 6 appendices
Tiivistelmä – Abstract The projects objectives included surveying expert ideas of futures in the field during 2017, so as to provide a basis for further discussion, and to help future creators in their work. The object of this study is confined to industrial and handicrafts work. Textile industry and leather-shoe industry was ignored. They represented various professional from fashion and clothing because the interviewees consisted of educational backgrounds, researchers, entrepreneurs, students, employers of industry and commercial workers. There were expert from all departments of Finland. The method used in this study is referred to as Delphi technique. Data collection was performed in a series of three rounds. Ninety-seven experts participated on the first round, second and third there were fifty-one experts. To the first round were asked to participate expert for several line of business. There were representatives of consumers too. By the aid of the first round's questions formulated arguments. During the followings rounds experts were comment them. Before the second round started, there was possibility to stay away from study. It depends opinion that defendants have their own specialist of fashion and clothes. During the second round experts draw the pictures their own profiles. The profiles drew their line of business, specialist and how they take an attitude for the future. The defendants commented arguments and showed their opinions on scales desirable – undesirable and propability – unpropability. The arguments contained about the quantity of employees, how much people spend money for the clothes, how much people should make recondition for clothes, the provision of educations and employments centralization, regard for handicrafts, and the consequences which are expected for immigrant's employment. The material of this examination were deal with using contain and conceptual analysis. Probability of the future development in the clothing business highlights changes in a level of competence of it's workers, differences in requirements of the future clientele and an increase in the employment of the retail and service industries. A view has developed that in Finland there will be permanent appreciation for handicrafts and locally produced clothes by the year 2017. Locally produced Finnish clothes are valued because of their high-quality. Professionals in the clothing industry are being trained to make locally produced clothes all over Finland. Training should meet results of this study and should develop it with visions, which were exposed.			
Avainsanat – Fashion and Clothing, Futurology, Delphi Method, Pictures of Futures, Vision, Conceptual Research/Analysis/Map			
Säilytyspaikka – Where deposited The library of Savonlinna Department of Teacher Education			
Muita tietoja – Further information			

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA VIITEKEHYS	8
3	VAATETUSALAN MENNEISYYS, NYKYISYYS JA TULEVAISUUS	10
	3.1 Vaatetusalan menneisyys Suomessa	10
	3.2 Vaatetusala ja sen lähialat monipuolisena kokonaisuutena	12
	3.3 Työelämäosaaminen tulevaisuudessa.	16
	3.3.1 Kansainvälisiä näkemyksiä vaatetusalan tulevaisuudesta	16
	3.3.2 Kotimaisia näkemyksiä vaatetusalan tulevaisuudesta	19
	3.3.3 Näkemyksiä vaatetusalan koulutuksen tulevaisuudesta	22
	3.3.4 Näkemyksiä tulevaisuuden ammattilaisuudesta	28
4	TULEVAISUUSTUTKIMUS TIEDONALANA	31
5	MITEN MIELLÄMME YMPÄRILLÄMME TAPAHTUVIA ASIOITA?.....	36
	5.1 Käsitusten muodostuminen	36
	5.2 Visioiden luominen.....	37
6	TUTKIMUSMENETELMÄ	40
	6.1 Tutkimusprosessin eteneminen ja aikataulu.....	41
	6.2 Asiantuntijajaneelin kokoaminen	41
	6.3 Asiantuntijajaneelin profilointi.....	42
	6.3.1 Rooli, ikä ja sukupuoli.....	42
	6.3.2 Työelämässöolovuodet ja työpaikkälääni.....	44
	6.3.3 Toimiala ja asiantuntijuus.....	45
	6.3.4 Tulevaisuusorientaatio.....	47
	6.4 Aineiston keruumenetelmänä Delfoi	49
	6.5 Analyysimenetelmänä laadullisen aineiston sisällönanalyysi.....	52

7	TUTKIMUSTULOKSET	55
7.1	Ensimmäisen kyselykierroksen analysointi ja tulokset.....	55
7.1.1	Vaatetusalan työllisyyden kehitys.....	57
7.1.2	Menestyvän vaatetusalan yrityksen ominaisuudet	58
7.1.3	Vaatetusalan koulutuksen vaikutus menestymiseen	59
7.2	Toisen kyselykierroksen analysointi ja tulokset.....	62
7.2.1	Työvoiman kehitys, koulutuksen ja työpaikkojen keskittyminen.....	63
7.2.2	Kuluttamisen kehitys	67
7.3	Kolmannen kyselykierroksen analysointi ja tulokset	72
7.4	Tulevaisuuskuvia vaatetusalan kehityksestä	75
7.4.1	Koulutuksen merkitys tulevaisuudessa	76
7.4.2	Kädentaitojen merkitys tulevaisuudessa	78
7.4.3	Työllistyminen vaatetusallalla tulevaisuudessa	80
7.5	Visio vaatetusalasta vuodelle 2017.....	81
7.6	Tutkielman luotettavuuden tarkastelu	84
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	88
8.1	Vaatetusalan vastatrendi.....	91
8.2	Mahdollisia jatkotutkimusaiheita	92
	LÄHTEET.....	94
	LIITTEET	
	Liite 1. Kysely tutkimukseen osallistumisesta	100
	Liite 2. Kutsu ensimmäiseen kyselykierrokseen	101
	Liite 3. Kutsu toiseen kyselykierrokseen.....	102
	Liite 4. Tulevaisuuden pukeutujan kuvaus	103
	Liite 5. Kutsu kolmanteen kyselykierrokseen, 1. osa.....	104
	Liite 6. Kutsu kolmanteen kyselykierrokseen, 2. osa.....	105

1 JOHDANTO

Löysin minua kiinnostavan tutkimusaiheen jo syksyllä 2005 aloittaessani opinnot Käsityömuotoilun ja teknologian maisterikoulutusohjelmassa. Opinnoissamme ryhdyttiin heti tutustumaan tutkimuksen tekemiseen. Proseminaaritutkielmani aiheeksi selkeytyi vaatetusalan tulevaisuustutkimus. Tein alkuvuodesta 2006 pienen tutkielman nimeltään Vaatetusalan visioita, kyselytutkimus Mikkelin ammattioppilaitoksessa vaatetusalan ammattien tulevaisuuden kehityksestä. (Tissari 2007.) Asiantuntijoina tässä tutkielmassani olivat ammattioppilaitoksen vaatetusalan opettajat, opiskelijat ja oppilaitoksemme vaatetusalan työssäoppimispaikkojen työpaikkaohjaajat. Kyselytutkimukseen osallistujia oli 66 henkilöä. Tällä esitutkimuksella opettelin Otavan Opiston Delfoi-alustan käyttöä ja harjoittelin kyselytutkimuksen lomakkeiden laadintaa ja managerina oloa. Samalla sain mahdollisuuden kokeilla metodologista tapaa tarkastella aihettani ja myös kokemusta aineistonkeruusta Delfoi-menetelmällä.

Olen toiminut 28 vuotta vaatetusalan opettajana ammattioppilaitoksessa ja siksi olen suuresti kiinnostunut vaatetusalan tulevaisuudesta Suomessa. Tunnen olevani jopa velvollinen pohtimaan sitä, mitä vaatetusalan tulevaisuuden työntekijöiltä vaaditaan. Minkälaisiin tulevaisuuden työtehtäviin koulutuksen tulee suuntautua? Mitä tulevaisuuden työntekijöiden tulee osata, jotta he menestyvät työssään? Menneisyyttä tarkastellessamme huomaamme, että työtehtävät ovat muuttuneet yhteiskunnan kehittyessä. Aiemmin tärkeitä ammattiryhmiä on kadonnut ja uusia on syntynyt tilalle.

Vertasen (2002, 15) mukaan ammatillinen koulutus on pyrkinyt seuraamaan ja myös ohjaamaan työelämän ja muun yhteiskunnan kehitystä. Opetuksessa korostetaan opiskelijoiden itseohjautuvuutta ja itsenäistä tiedonhankintaa. Keskushallinnosta on siirretty päätäntävaltaa koulutuksen toteuttajille eli oppilaitoksille ja opettajille. Opettajien pitäisi olla jossain määrin muutosagentteja tai fasilitaattoreita (muutokseen ohjaajia). Perinteiset koulutuskäytännöt kuitenkin tukevat huonosti asiantuntijuuden jatkuvaa kehittymistä vastaamaan nykyiseen nopeaan tiedon lisääntymiseen ja työelämän monimutkaisiin ongelmiin. Perinteinen koulutus tuottaa usein niin sanottua liikkumatonta ja elotonta tietoa (inert knowledge), jota ei osata kuitenkaan soveltaa työelämässä. (Vertanen 2002, 233 - 234.)

Muuttuvat työtehtävät edellyttävät uusia osaamisvaatimuksia. Ihmisten pitää olla jatkuvasti valmiita siirtymään uuteen ja olla ennen kaikkea halukkaita oppimaan koko ajan uusia taitoja. Muutosta on osattava ennakoida, ja uusiin haasteisiin täytyy valmistautua jo etukäteen. (Ojala 1999, 12.) Ruohotien (2000) mukaan tiedon määrä kasvaa yhä nopeammin, sillä teollinen ja tekninen tieto kaksinkertaistuu joka 5.–7. vuosi. Uuden tiedon tulisi tällöin korva-

ta vanhentunut. On alettu puhua myös tiedon puoliintumisajasta. Viiden vuoden puoliintumisaika merkitsee sitä, että esimerkiksi ammattioppilaitoksessa suoritettujen ammattiopintojen tietomäärästä enää puolet on sovellettavissa viiden vuoden kuluttua. (Ruohotie 2000, 20.)

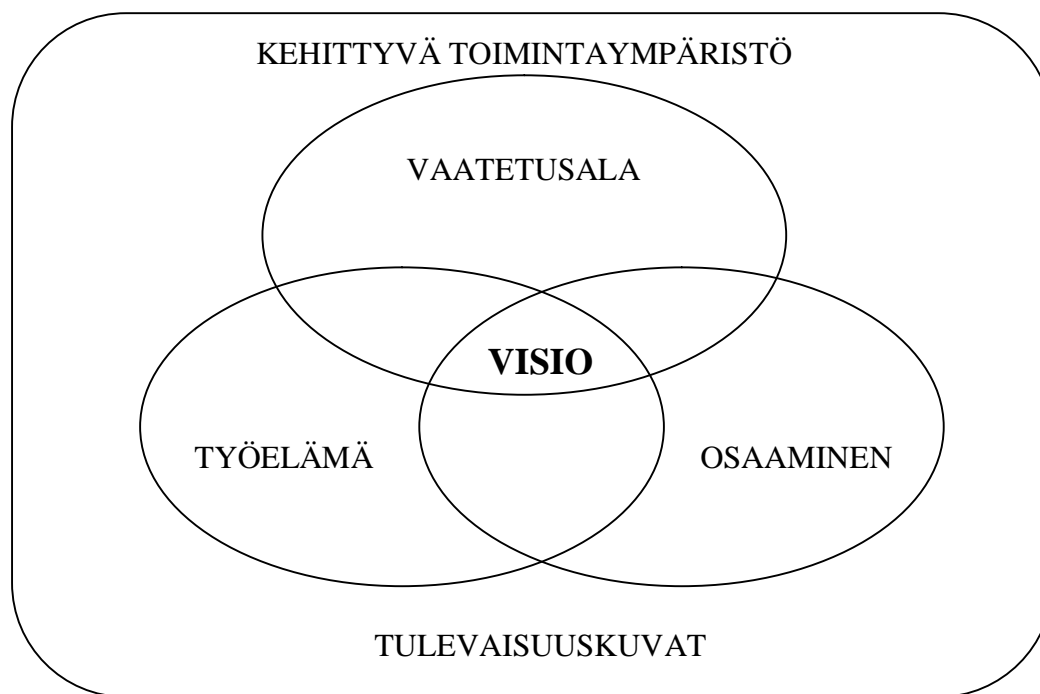
Koulutukselta odotetaan Luukkaisen (2004) mukaan nyt selvästi viime vuosikymmeniä aktiivisempaa otetta niin työelämän kuin koko yhteiskunnankin kehittämisessä. Koulutus on aina kehittymisen ja tulevaisuuden tekemisen väline. Tulevaisuus ei ole jokin paikka mihin kuljemme, sillä me luomme tulevaisuutta. Tulevaisuus ei synny itsestään, vaan se tehdään ja sen tekeminen muuttaa sekä tekijää että päämäärää. (Luukkainen 2004, 284 - 304.) Jos tiedämme, miksi muutos tapahtuu, meidän ei tarvitse taistella muutosta vastaan. Jos tiedämme, mihin muutos johtaa, voimme käyttää sitä hyväksemme. Jos tiedämme, millainen muutos on, olemme jo eläneet oman tulevaisuutemme. (Ruohotie & Honka 1997, 15.)

Tällä tulevaisuustutkimukseen liittyvällä kyselytutkimuksella pyrittiin ennakoimaan Suomessa vaatetusosalalla tapahtuvia muutoksia ja saamaan selville, minkälaisia uusia asioita meidän tulee nopeasti pystyä omaksumaan. Minkälaisiin tulevaisuuden haasteisiin koulutus joutuu reagoimaan tänään, jotta se pystyisi kouluttamaan opiskelijoita tulevaisuuden ammatteihin? Minkälaiset osaamistaidot opiskelijalla tulee olla hänen valmistuessaan ammattiin? Tulevaisuudella tarkoitettiin tässä tutkielmassa ajanjaksoa, joka ulottuu vuoteen 2017. Tutkielmassa oli mukana 97 tarkoituksenmukaisesti valittua asiantuntijaa, joiden kanssa pohdittiin, minkälainen on suomalainen vaatetusalan tulevaisuus ja minkälaisessa toimintaympäristössä alan koulutus toimii tulevaisuudessa.

Vastaajat edustivat laajasti vaatetusalan ja sitä lähellä olevien ammattien edustajia. Mukana oli tutkijoita, opettajia, toimihenkilöitä, myyntihenkilöitä, käsityöläisiä ja opiskelijoita. Tutkimusstrategiaksi valittiin kolmikierroksinen kyselytutkimus sen vuoksi, että sen avulla oli mahdollista saada suuren asiantuntijamäärän kautta selville uusia, innovatiivisia keinoja alan kehittämiseen. Tutkimusmenetelmänä käytetty delfoi-menetelmä mahdollisti sekä määrällisesti että laadullisesti suuren aineiston tuottamisen. Aineisto kerättiin internet-pohjaisella eDelfoi (2007) verkko-ohjelmistolla, joka mahdollisti asiantuntijoiden välisen suoran mielipiteiden vaihdon. Tutkielman lähestymistapa oli kvalitatiivinen eli laadullinen ja analyysimethodina käytettiin sisällönanalyysiä ja käsitekarttoja. Tutkimusote oli induktiivinen, eli aineistosta haluttiin saada selville odottamattomia piirteitä vaatetusalan tulevaisuudesta. Tutkimustuloksia voidaan käyttää hyödyksi vaatetusalan opetussuunnitelmien perusteiden sisältöjä uudistettaessa.

2 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA VIITEKEHYS

Tutkimustehtäväni oli saada selville asiantuntijoiden mielipiteet vaatetusalan tulevaisuudesta Suomessa. Lisäksi tavoitteena oli näiden mielipiteiden perusteella luoda Suomen vaatetusalalle toimiva visio eli tulevaisuuden tahtotila. Asiantuntijat toimivat vaatetusalan ja sitä lähellä olevien alojen erilaisissa työtehtävissä. Ensimmäiseen kyselykierrokseen pyysin mukaan myös henkilöitä, jotka vastasivat kysymyksiin kuluttajien näkökulmista. Kyselytutkimuksen kohteena oli vuosi 2017, johon mennessä tapahtunutta kehitystä asiantuntijat arvioivat. Vastaajien mielipiteet perusteluineen antoivat tutkimukseen runsaasti tietoa heidän tulevaisuuskuvistaan. Nämä käsitykset voivat koostua moninaisista lähtökohdista: tulkinnoista, havainnoista, uskomuksista, toiveista ja peloista. Tässä tutkielmassa käytetyssä delfoi-menetelmässä tutkimustehtävää tai -ongelmaa kutsutaan kiistakysymykseksi. Ihanteellinen kiistakysymys on kiinnostava, julkinen ja ratkaisematon keskustelun aihe, jonka taustalla oletetaan olevan esimerkiksi sosiaalinen tai teknologinen murros. Tällaiset murrokset pakottavat jossain vaiheessa ottamaan kantaa tutkittavaan asiaan. (Linturi 2008.)

KUVIO 1. Tutkielman viitekehys.

Tämän tutkielman tutkimustehtävä eli kiistakysymys oli:

Vaatetusalan kehityksen Suomessa on muututtava voimakkaasti positiiviseen suuntaan vuoteen 2017 mennessä.

Tämän tutkielman kiistakysymys syntyi ensimmäisen kierroksen vastausten perusteella. Vastauksista oli nähtävissä asiantuntijoiden halu kehittää vaatetusalan tulevaisuutta positiiviseen suuntaan. Panelistit etsivät niitä keinoja, joilla tuohon kiistakysymyksessä asetettuun yhteiseen päämäärään päästäisiin. Tarkoituksena oli herättää keskustelua ilmiön erilaisista vaihtoehdoista, joiden positiiviset puolet otettiin tarkemman tutkimuksen alle.

Kiistakysymys jaetaan delfoi-menetelmässä teemakohtaisiin aihealueisiin ja näiden aihealueiden tulee ohjata ja rajata keskustelua kierroksien ajan. Väitteet muodostetaan näistä teemoista ja ne muotoillaan niin, että niistä voidaan olla vähintään kahta mieltä. (Linturi 2008.) Tämän tutkielman teemoina olivat vaatetusalan tuleva työllisyystilanne, menestyvän vaatetusalan yrityksen ominaisuudet ja vaatetusalan koulutuksen merkitys yritysten menestymisessä. Toisen kyselykierroksen väitteet muodostettiin ensimmäisen kierroksen vastausten perusteella. Kyselytutkimuksen loppuvaiheessa, kolmannen kierroksen keskusteluosioissa oli mahdollisuus ilmaista vapaasti ja anonymisti mielipiteitä ja perusteluja vaatetusalan erilaisista ominaispiirteistä nykyhetkessä ja tulevaisuudessa. Tulevaisuustutkimuksen yhtenä tavoitteena on keskustelun herättäminen, mielipiteiden vaihdon mukanaan tuoma lisäymmärrys, johtopäätösten teko ja sen myötä ja päätöksentekoon vaikuttaminen. Delfoi-menetelmällä voidaan pohjustaa tulevaisuuden strategisia valintoja. (Linturi 2008.)

3 VAATETUSALAN MENNEISYYS, NYKYISYYS JA TULEVAISUUS

3.1 Vaatetusalan menneisyys Suomessa

Suomen ensimmäiset teollisesti valmistetut vaatteet olivat Lappalaisen ja Almayn (1996) mukaan trikoo- ja neuletuotteita. Neulekone oli keksitty jo 1500-luvun lopulla, melkein 200 vuotta ennen kutomakonetta. Jo 1740-luvulla perustettiin maan ensimmäiset trikootehtaat Turkuun. Tehtaat valmistivat nuttuvia ja sukkia, mutta niillä ei ollut sanottavasti menekkiä, sillä yhteiskunta eli luontaistaloudessa. Useat ihmiset valmistivat vaatteensa itse ja ansaitsivat toimeentulonsa neulomalla sukkia käsin. (Lappalainen & Almay 1996, 143.) Lappalaisen ja Almayn (1996) mukaan Suomeen perustetuilla räätälien ammattikunnilla oli kiinteät yhteydet Tukholman ammattikuntiin jo 1700-luvulla. Pukuja sai valmistaa vain ammattikuntaan kuuluvat mestarit. Samat mestarit valmistivat sekä miesten että naisten puvut. 1800-luvulla naisten puvut yksinkertaistuvat ja se mahdollisti kotiompelun ja työllisti myös ompelijattaria. (Lappalainen & Almay 1996, 14.)

Tekstiilien ompeluun tarkoitetut koneet olivat vaatteiden teollisen valmistuksen tärkeä edellytys. 1800-luvun loppuun mennessä oli kehitetty lukemattomia erikoiskoneita erilaisia tekstiilejä ja työvaiheita varten, mutta vaatetustehtaat kehittyivät hitaasti. Ateljeet, pienet räätälinverstaat ja kotiompelijat vaatettivat ihmisiä pitkään vielä 1900-luvun alkuvuosikymmeninä. Suomen vanhin vaatetusalan tehdas on vuonna 1887 Jyväskylään perustettu A. Fredrikson Oy, joka aloitti kravattitehtaana, mutta ryhtyi jo parin vuoden kuluttua valmistamaan lakkeja. (Lappalainen & Almay 1996, 13 - 16.)

Lappalaisen ja Almayn (1996) mukaan Turun ja sen ympäristön elinkeinoelämässä tekstiili- ja vaatetusteollisuudella on ollut tärkeä merkitys. Vielä 1950-luvun loppupuolella alan työpaikat edustivat neljännestä alueen kaikista teollisista työpaikoista ja 1960-luvun puolivälissä ala työllisti n. 7 000 turkulaista. Turkua voidaan pitää nykyäänkin nimenomaan vaatetusteollisuuden kaupunkina. Tämä koskee sekä työpaikkojen lukumäärää että varsinkin kaupungin voimakasta panosta muodin luoja. Tampereelle sen sijaan keskittyi runsaasti tekstiili- ja trikooteollisuutta. Helsinkiä ympäristöineen pidettiin maamme muotikeskuksena, sillä kaupunkiin syntyi valmiiden vaatteiden kysynnän lisääntyessä ateljeetyyppejä vaatevalmistamoja ja myöhemmin myös suunnittelupainotteisia yrityksiä. Monet menestyvät yritykset joutuivat siirtymään työvoimapulan ja kaupungin kasvun alta pois pienemmille paikkakunnille 1900-luvun alun vuosikymmeninä. (Lappalainen & Almay 1996, 23 - 41.)

1950-luku oli sodanaikaisen säännöstelyn loputtua vaatetusteollisuuden nousun aikaa. Tuontia valvottiin, joten ulkomaista kilpailua ei pääsyt syntymään. Vaatetusalan yritykset ryhtyivät esittelemään tuotteitaan Euroopan muotimessuilla ja tällöin syntyi design-vaate-ajattelu. 1960-luvulla vaatetusvienti kasvoi jatkuvasti ja oli vuosikymmenen puolivälissä tuontia suurempi. Vaatetusteollisuuden työntekijämäärä oli suurimmillaan n. 35 000 henkeä. (Lappalainen & Almay 1996, 225.) Moilalan mukaan käytännössä kaikki vaatteet olivat kotimaisia vielä ennen 1970-lukua (Moilala 2006, 4).

Vaatetusalan yrityksiä oli enimmillään 1970-luvulla 519 kappaletta. Tehtaiden riesana oli työvoimapula ja siksi perustettiin satelliittitehtaita pitkin maaseutua. Neuvostokauppa oli suurta ja suuret ostoerät takasivat tehtaille täystyöllisyyden. 1980-luvun alussa vaatteiden vienti oli neljä kertaa tuontia suurempi. (Lappalainen & Almay 1996, 225.) Suomi oli Lavikan (1998) mukaan Ruotsin alihankintamaa 1960- ja 1970-luvuilla, kunnes nouseva palkkataso ja välilliset työvoimakustannukset nostivat työvoiman hintaa 1980-luvulle tultaessa, jolloin ruotsalaisyritykset lähtivät Suomesta ja myös Suomen vaatetusteollisuuden palkkatyövalmistus ulkomailla käynnistyi. (Lavikka 1998, 31.)

Myöhemmin Suomi muuttui Lappalaisen ja Almayn (1996) mukaan kalliin työvoiman maaksi ja vaatetusteollisuuden kannattavuus heikkeni. Vuosien 1986–1990 aikana tuotannon määrä putosi lähes puoleen aikaisemmasta. Valmistusta siirrettiin halvan työvoiman maihin. Idänkaupan romahtaminen aiheutti suuria vaikeuksia ja useita yrityksiä ajautui konkurssiin. (Lappalainen & Almay 1996, 225.) Teva-teollisuuden henkilöstömäärä putosi lähes puoleen kolmessa vuodessa, vuosien 1989–1992 aikana. Vastaava kehitys jatkui samansuuntaisena koko 1990-luvun ajan, joskin työpaikkojen väheneminen hidastui. (Käsityöyritysten tila. Vuoden 1998 barometri, 1998, 21.) Yhden itäyhteistyön muodon luhistuessa vaatetusteollisuus kykeni välittömästi luomaan tilalle toisenlaisen yhteistyökuvion. Alkoi laajamittainen valmistuttaminen alihankintana rajan takana olevissa maissa: Venäjän Karjalassa, muualla Venäjällä ja Baltiassa. (Lavikka 1998, 32.)

Liesvirran (2007) mukaan vaatetusalan yrityksistä useimmat pääsivät lamavuosien vaikeuksien yli yrityksen toimintastrategiaansa kohentamalla ja toimintatapojansa ajan hengen mukaiseksi muokkaamalla. Suomessa vaatetusteollisuuden työ on muuttanut muotoaan vaihtamalla entisajan tehtaan työstä nykyajan tuotekehitystyöksi moderneissa toimistoissa uudentyyppisissä osajatiimeissä. (Liesvirta 2007, 85.) Moilala (2006) määrittelee, että muutoksesta selvinneet vaatetusteollisuuden yritykset ovat muuttuneet teettäjiksi. Kuluttajien valta on lisääntynyt viime vuosikymmeninä. Suomen vaatetuotanto oli aikaisemmin tarjonnan taloutta, mutta nykyisin asia on toisin, kun ulkomailta tulleet yritykset ovat tuoneet kovan kilpailun Suo-

meen. Ne ovat painaneet hintoja alas ja totuttaneet kuluttajat vaativaisemmiksi varsinkin trendien ja hintojen suhteen. (Moilala 2006, 4 - 5). Teollisuus on ottanut Boncamperin (2003) mukaan enenevässä määrin perinteisiä kaupan tehtäviä. Maailman menestystarinoita ovat yritykset, joilla on oma jakelujärjestelmänsä (Benetton, Zara). Toisaalta kauppa on ottanut harppauksia tuotannon suuntaan. Kauppa työllistää suunnittelijoita, kaavoittajia ja muita perinteisen teollisuuden ammattilaisia. Raja kaupan ja valmistajan välillä on hämärtynyt. Vaatetusteollisuustermistä olisikin aika luopua ja alkaa puhua vaatetusalaista. (Boncamper 2003, 33.)

Suomalaisen tekstiiliteollisuuden vähetessä vaatevalmistajat ovat yhä enemmän riippuvaisia ulkomaisista kangas- ja tarviketoimittajista. Kun vaatevalmistajien määrä vähenee ja asiakaskunta pienenee, se ei houkuttele kangastoimittajia joustavaan asiakaspalveluun. Tämän vuoksi raaka-aineiden toimitusajat ovat pitkiä ja palvelu huonoa. Esimerkiksi kankaiden rekламаatiotilanteissa tappio tulee lopulta vaatevalmistajalle, koska korvaavaa kangasta ei ole tilalle. Valmistajat joutuvat ottamaan yhä enemmän taloudellista riskiä tilatessaan raaka-aineita sekä varatessaan kapasiteettia alihankkijoilta osittain ilman tietoa myynnistä. (Riikonen & Valkokari & Kulmala 2004, 12 - 13.) Vaatteiden valmistuksen ennustetaan vähenevän edelleen, mutta kannattavuuden uskotaan paranevan. Vastaavasti työllisyyden odotetaan heikenevän tulevaisuudessa. Suomalaisten vaatevalmistajien onkin ollut pakko oppia nopeutta ja joustavuutta. Tulevaisuudessa kilpailu kovenee entisestään. (Riikonen & Valkokari & Kulmala 2004, 5 - 11.)

Suurimmillaan työllisyysmäärä oli 1960-luvulla, jolloin vaatetusala työllisti n. 35 000 henkilöä. (Lappalainen & Almay 1996, 225.) Viimeisin tilastotieto kertoo, että tekstiili- ja vaatetusala työllisti vuonna 2006 n. 6000 henkilöä. (Tilastokeskus, teollisuustilastot.) Kaiken kaikkiaan vaatteiden ja asusteiden valmistajayrityksiä vuonna 2006 oli 949 kappaletta. Vaatteiden vienti on pysynyt samalla tasolla 200 miljoonassa eurossa vuosien 1992–2006 aikana. Sen sijaan tuonti on kasvanut räjähdysmäisesti. Vuonna 1992 tuonti oli 550 miljoonaa euroa ja vuonna 2006 jo 1200 miljoonaa euroa. (Tullihallitus, ulkomaankauppatilastot.)

3.2 Vaatetusala ja sen lähialat monipuolisena kokonaisuutena

Vaatetusalaan liittyvät Boncamperin (2003) mukaan tekstiilit, mutta myös muita vaattemateriaaleja, kuten nahkaa, turkista ja muovia, käyttävä vaatetusteollisuus. Tämän lisäksi alaan luettaan kuuluvaksi muut vaatteita valmistavat, suunnittelevat, tuovat, myyvät, vuokraavat, huoltavat, kierrättävät ja loppusijoittavat yritykset. Vaate liittyy ompelualaan, muotialaan, urhei-

luun, hyvinvointiin ja kauneudenhoitoon sekä teknisenä tuotteena moniin eri aloihin. (Boncamper 2003, 33.) Kirjallisuudessa puhutaan yleisesti Teva-alasta, johon vaatetusalan lisäksi sisältyy myös tekstiiliala. Joissakin yhteyksissä niitä käsitellään erillisinä, mutta usein ne yhdistetään yhdeksi käsitteeksi. Suomalaisen vaatetusalan tulevaisuuden tutkimuksia ei ole paljon olemassa, joten olen poiminut tähän tutkielmaan asiantuntijoiden lausuntoja vaatetusalasta ja osassa niistä puhutaan myös tekstiilialasta, joka onkin hyvin luonteva ja läheinen ammattiala vaatetusalalle. Toinen tutkielman kannalta huomioitava asia on, että en käsittele erillisinä aloina käsityömaista ja teollista vaatetusalaa, vaan tässä tutkielmassa ne muodostavat yhdessä koko vaatetusalan. Mielestäni vaatetusalan työ on käsityötä silloin, kun se ei ole täysin koneellista ja automatisoitua.

Edellä olevaa käsitystäni tukee Kojonkoski-Rännälin (1995) määritelmä, jonka mukaan käsityössä tekniikkana on käsin tekeminen. Siinä kädet (ihmisen kehollisuus) ovat kokemuksellisen tiedonhankinnan ja maailman (materian) muotoamisen välineenä. Olennaista siinä on ihmisen välitön yhteys työstämäänsä materiaaliin. Käsityössä voidaan käyttää myös koneita ja laitteita työstämisen apuvälineinä. Ne eivät vie siltä käsityön leimaa, niin kauan kuin ihmiskäsi välittömästi ohjaa materiaalia tai sitä työstävää laitetta, eli niin kauan, kun ihmisen käden persoonallinen jälki näkyy tuotoksessa. Sen sijaan silloin, kun tekemisprosessin toteuttava, motorinen vaihe on kokonaan siirtynyt automaattisille koneille, on siirrytty tuottaman modernin tekniikan keinoin. (Kojonkoski-Rännäli 1995, 62.) Kupiainen (2004) määrittelee, että kone on lopulta työväline muiden joukossa, ja koneiden taitava käyttö edellyttää useimmiten kehittyntä teknis-motorista osaamista, toisin sanoen käsityöläiselle ominaista kädentaitoa. Koneita käyttävä käsityöläinen helpottaa ja jouduttaa mekaaniseen toistoon perustuvaa työvaihetta, joka voi olla ergonomisesti rasittava ja monotoninen. Valmistus nopeutuu ja työ kevenee, myös aiempaa taidokkaammat ratkaisut mahdollistuvat koneiden avulla. (Kupiainen, 2004, 36.)

Hollon (2002) mukaan koulutusaloista tekniikan ja liikenteen ala sekä kulttuuriala koulutavat osittain samoille työelämänaloille. Tällainen ala myös tekstiili- ja vaatetusala, joissa näkökulmat koulutukseen eri koulutusaloilla ovat erilaiset. Kulttuurialaan kuuluvan käsi- ja taideteollisuusalan perustutkintonimike on artesaani. Ammatinajoja tekstiilin ja vaatetuksen suunnittelun ja valmistuksen koulutusohjelmassa ovat esimerkiksi tekstiiliala, vaatetusala, sisustustekstiilit, vaatetus- ja neule, nahka- ja turkisvaatetus. Vastaavasti tekniikan ja liikenteen koulutusosalalla on sekä tekstiilialan että vaatetusalan perustutkinnot. Vaatetusalan perustutkinnossa on asustealan (modisti), pukuompelun (pukuompelija), turkisalan (turkkuri) ja vaatturityön (vaatturi) koulutusohjelmat. (Hollo 2002, 5.)

Laaksosen (2002) mukaan käsityö voi antaa käyttötuotteelle lisäarvoa. Käsityö voi yksilöllistää massatuotteen, tuoda tunnetta tekniseen tuotteeseen ja kauneutta arkisiin tavaroihimme. Jotta käsityöllä tässä mielessä olisi lisäarvoa, tulisi rajapintaa teollisen ja käsityöllisen tuotteen välillä hämähäyttää. Designkäsityö voi rikkoa rajoja teollisen tuotteen ja käsityötuotteen välillä. (Laaksonen 2002, 103.) Luutosen (2006) mukaan käsityöläisyys näkyy monenlaisena toimintana. Lehtijutut kertovat nuorista taiteilijoista, jotka toteuttavat omia ideoitaan toimimalla käsityöläisinä. Monet käsityöläiset valmistavat yksilöllisiä vaatteita kierrätysmateriaalista. Taustalla ovat kestävän kulutuksen periaatteet ja käsityöläisyys voidaan nähdä vastareaktion nopeasti muuttuville merkkituotteille. Luutonen (2006) kertoo, että käsityön piiriin on omaksuttu ainakin eräitä palveluja, kuten korjaus- ja elämyspalvelut, opetus- ja ohjaustoiminta. Käsityö ja siihen liittyvä toiminta muuttuvat ja lopullista määritelmää voidaan tuskin esittää. On kuitenkin tärkeää laimentaa kuvaa ja nähdä, että käsityö ei ole katoava jäänne menneestä, vaan uusia ilmaisuja ja toimintatapoja omaksuvaa ihmisen luovaa toimintaa. Myös uutta teknologiaa hyödyntävässä käsityössä on oleellista yhteys materiaan ja se lieneekin yksi määritelmään kuuluva ulottuvuus. (Luutonen 2006, 174 - 177.)

Lith (2005) sai tutkimuksessaan selville, että käsityöyritysten menestymisen taustalla ovat laadukkaat tuotteet, asiakaslähtöisyys, joustavuus ja toimituskyky. Keskeisenä puutteena yrittäjät pitävät tuotteiden markkinointia. Useat yrittäjät pitävät tuotteissaan keskeisinä arvoina suomalaisuutta ja myös ekologisuutta eli sitä, että ne ovat valmistettu mahdollisimman ympäristöystävällisin menetelmin. (Lith 2005, 51.) Reijosen (2004) mukaan tärkeimpinä tekijöinä käsityöyrittäjänä olemisessa ovat tuotteiden ja palvelujen korkea laatu sekä se, että tekijä voi tehdä koulutustaan ja osaamistaan vastaavaa työtä. (Reijonen 2004, 51.) Kovalainen (2002) kertoo, että käsityöyritysten verkostoituminen on suhteellisen yleistä. Vaatetusalan käsityöyritys ei valmista tuotetta alusta loppuun yksin, vaan usean yrityksen verkostoituneena yhteistyönä. (Kovalainen 2002, 22.) Verkosto on Äyväriin (2006) mukaan parhaimmillaan elävä yhteystietopankki ja laaja tietämysvaranto, joiden hyödyntäminen edellyttää yrittäjältä verkosto-osaamista. ”Verkonkutojamestariksi” ei synnytä, vaan mestariksi tullaan työskentelemällä yhdessä muiden kanssa, määrittelee Äyväri.

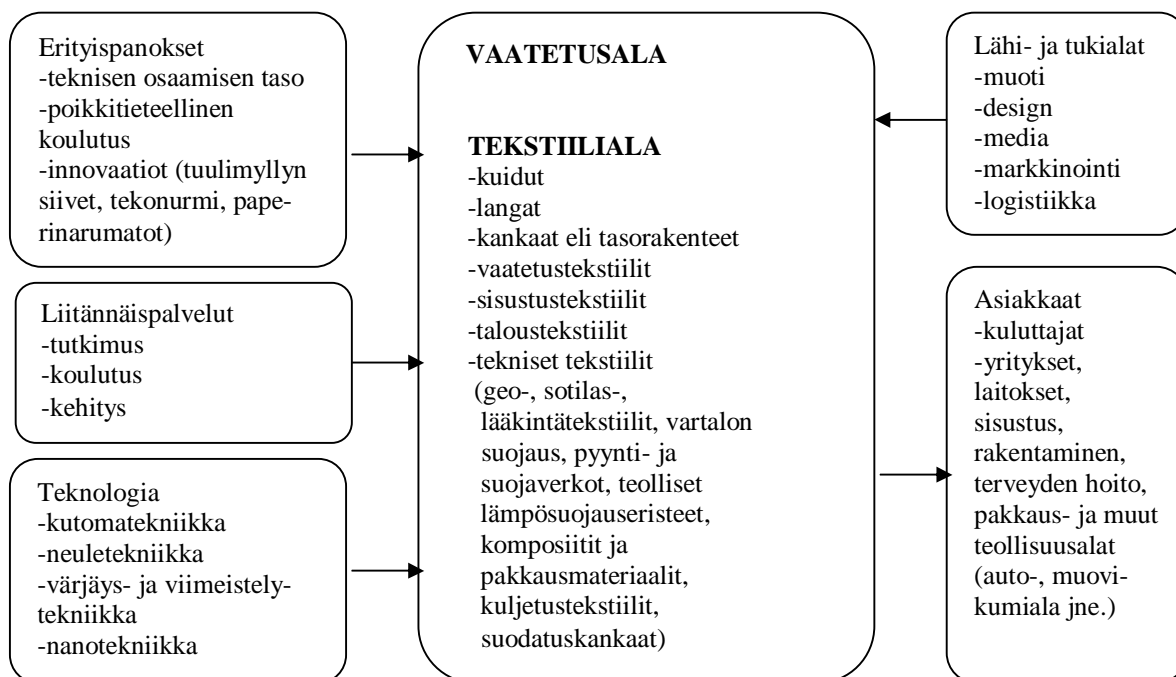
Hakulinen (2007) on kuvannut pro gradu -tutkielmassaan ateljeeompelijan taitoa. Ateljeeompelijan eksperttiys on tekijän omaa vaatimusta korkeatasoisesta valmistuksen laadusta. Huippuammattilaisuus korostuu käsityössä. Teollisesta tuotteesta käsintehtyyn tuotteen täytyy erottua taidolla ja laadulla, jotta käsintehty lunastaa arvonsa. Käsityötaito pohjautuu ammattikokemukseen ja taitotietoon, jonka perusteet rakentuvat ammatillisen koulutuksen myötä. Taitava suoritus syntyy tiedosta, mutta todellinen taitotieto syvenee kokemuksen ja

harjaantumisen myötä. (Hakulinen 2007, 59 - 72.) Pietarila (2004) on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan tilausompelijan ja asiakkaan näkemyksiä laadusta. Pietarilan mukaan valmistuksen laadun kriteerit ompelijoille tulevat heidän saamasta koulutuksesta. Pietarila sai selville tärkeimmät syyt, miksi asiakkaat teettävät vaatteita itselleen. Tärkein syy on se, että asiakkaat eivät löydä kaupasta itselleen sopivia ja istuvia vaatteita. Toinen tärkeä syy teettää vaatteita ompelijalla on se, että asiakas tietää tarkkaan, mitä haluaa, mutta ei löydä sellaista kaupasta. Asiakkaat, joilla on kokemusta yksilöllisen vaateen valmistuksesta, arvostavat vaatetta ja ovat valmiita myös maksamaan siitä. (Pietarila 2004, 45 - 67.)

Heikki Stenlund (2004) Tampereen ammattikorkeakoulusta on tehnyt tekstiili- ja vaatealan klusterianalyysin ja sai selville, että klusterissa olevat yritykset toimivat usein toisiaan täydentävillä toimialoilla. Yritykset ovat eri tavoin vuorovaikutuksessa keskenään: tuotteiden ja palvelujen tuottajina, alihankkijoina, kilpailijoina tai vaativina asiakkaina. Modernin tevanake-klusterin rakenteeksi muodostui seuraava:

1. Vaatetusala, joka kattaa nahka- ja kenkäteollisuuden.
2. Tekstiiliala, jossa tasoja ovat kuidut, langat ja tasorakenteet eli kankaat sekä ryhmiä ovat vaatetus-, sisustus-, talous- ja tekniset tekstiilit.

Kuviossa 2 on esitetty lähtökohtatilanne kehittyvälle modernille tevanake-klusterille. (Stenlund 2004, 3 - 11.)

KUVIO 2. Tevanake-klusteri. Kuvio on mukailtu Stenlundin (2004, 17) laatimasta kuvioista.

Stenlundin (2004) mukaan klusterin ytimenä oleva toimiala (tevanake) on tyypillisesti osa koko klusterin arvoketjua ulottuen raaka-ainetuotannosta lopputuotteiden käyttöön. Arvoketjun päitä ovat tarjontapuolella kuidun valmistus sekä asiakaspuolella vaatteiden myynti kuluttajille ja teknisten tekstiilien hyödyntäminen eri teollisuusaloilla. Klusterin ydintoimialaan kytkeytyy monia muita toimialoja, jotka tuottavat ydintuotteiden valmistamiseen tarvittavia panoksia tai joilla on jokin synerginen kytkentä ydintoimialaan. (Stenlund 2004, 17.)

Väestön ikääntyminen Boncamperin (2003) mukaan vaikuttaa teva-alaan kahdella merkittävällä tavalla. Osaava työntekijäkunta jää eläkkeelle, minkä seurauksena paljon tietoa ja taitoa poistuu toimialan käytöstä. Yrittäjät myös ikääntyvät ja monet perheyrietykset lopettavat toimintansa sopivien jatkajien puutteessa. Jos yrityksen suunnitelmissa on toiminnan lopettaminen, ei yritys enää panosta kehittämiseen ja vähitellen kilpailukyky alenee. Yrityksissä, joissa sukupolvenvaihdos on suoritettu, panostetaan uusiin toimintamalleihin ja tuotekehitykseen. Yrittäjyyteen kasvattaminen tulee olla yhtenä ammatillisen koulutuksen alueena. (Boncamper 2003, 51.)

3.3 Työelämäosaaminen tulevaisuudessa

Totesin jo aiemmin, että suomalaisia tutkimuksia vaatetusalan tulevaisuudesta ei ole vielä paljon tehty. Mutta suuntaus tulevaisuuteen ja kiinnostus aiheeseen on jatkuvasti lisääntynyt. Otavan Opiston kehittämällä eDelfoi-tekniikalla Irmeli Parikka selvittää parhaillaan pro gradu -tutkielmassaan teva-alan tulevaisuutta yrittäjyysnäkökulmasta katsoen. Samoin samalla tekniikalla Kristiina Soini-Salomaa tekee väitöstutkimusta aiheenaan käsityön tulevaisuuden merkitykset, käsityön tekemiseen vaikuttavat tekijät ja käsin tekemisen tarve.

3.3.1 Kansainvälisiä näkemyksiä vaatetusalan tulevaisuudesta

O'Neal (2007) on tutkinut tekijöitä, jotka liittyvät tekstiili- ja vaatetusalan ammattilaisten tulevaisuuteen. Hän on etsinyt kirjallisuudesta tietoa ja huomannut, että tulevaisuuden tutkijat ja alan asiantuntijat ovat hyvin hiljaa asiasta. O'Nealin mielestä on tärkeää löytää keinoja pirstaleisten tiedon palasten yhdistämiseen monikulttuurisella ja -kansallisella tekstiili- ja vaatetusosalalla. Tärkeää on myös panostaa opiskelijoihin, joista koulutetaan tulevaisuuden ammatti-

laisia. Opettajien on kiinnitettävä huomiota siihen, kuinka itse ajattelee ja opettaa. Opetussuunnitelmia on uudistettava tulevaisuuden vaatimusten mukaan. On tärkeää pohtia sitä, mitä tekstiili- ja vaatetusala valmistuneen opiskelijan pitää osata, jotta hänellä olisi taitoa toimia myös tulevaisuuden muuttuvissa olosuhteissa. O'Neilin mukaan maaliskuussa 2007 ryhmä tulevaisuudentutkimuksen asiantuntijoita tapasi toisensa The Second Enlightenment Conference -tapahtumassa Columbian Etelä-Carolinassa. Konferenssissa hahmoteltiin puitteita 21. vuosisadan yhteiskuntien kehityssuunnista eli megatrendeistä. Useat näistä trendeistä tulevat vaikuttamaan tekstiili- ja vaatetusalan ammatteihin merkittävästi. Konferenssissa ennakoitiin, että öljyn tuottaminen saavuttaa huippunsa 10–30 vuodessa ja pakottaa teollisuuden uusien energiamenetelmien kehittämiseen. Myös merkit kasvavasta ilmatilan lämpenemisestä ovat ilmiselviä. Ikääntyneiden ihmisten määrän kasvu kehittyneissä maissa ja nuorien määrän kasvu kehitysmaissa luovat taloudellisen ja sosiaalisen aikapommin. Tulevaisuuden elinvoimaisuus, talouden kannattavuus ja yhteiskunnan kestävyys riippuvat johtajien kyvyistä kehittää kansalaisten ymmärrystä jatkuvaan muutokseen. (O'Neil 2007, 376 - 378.)

Clutier (2007) on tutkinut Euroopan vaatetusalan ja sitä lähellä olevien alojen tulevaisuuden näkymiä. Clutierin tutkimuksessa selvisi, että korkean hintatason omaavien vaatteiden tuotannossa korostuvat yksilöllisesti suunnitellut tuotteet ja henkilökohtainen asiakaspalvelu. Korkealaatuisten ja muodikkaiden vaatteiden pienten sarjojen tuottajat tulevat menestymään, jos ne pystyvät vastaamaan nopeisiin tilauksiin. Samoin tullaan tarvitsemaan mallikappaleiden ja testisarjojen valmistajia, jotka pystyvät toimittamaan muodikkaita tuotteita erittäin lyhyellä valmistusajalla. Tulevaisuudessa korostuu lisäksi erikoistuotteiden valmistamisen osaaminen. Keskitasoisen hinnan omaavien vaatteiden tuotannossa korostuvat myös korkealaatuisuus ja yksilöllisyys, mutta klassisempi vaatteiden mallien suunnittelu. (Clutier 2007, 78 - 79.)

Baker ja McKenzie (2007) ovat laatineet skenaarioita vaatteiden kulutuksen ja vähittäismyynnin tulevaisuuden kehityksestä. Odotettavissa on muutaman vuoden kuluessa, että kehittyneiden valtioiden ja hyvätuloisten eurooppalaisten kuluttajien vaatimukset todennäköisesti kasvavat. Kuluttajat tulevat arvostamaan laatua enemmän kuin määrää. Kulutuksen kokonaisuus ei kasva merkittävästi, koska toiveet kohdistuvat vaatteiden valmistuksessa enemmän kestäväen kehityksen suuntaan, niin kuin esimerkiksi elektroniikka-alalla on jo tehty. Kuluttajat tulevat suhtautumaan yhä myönteisemmin sekä kriittiseen että eettiseen kulutukseen. Merkkivaatteiden maineet eettisinä hyvinä esimerkkeinä asetetaan kyseenalaisiksi. Tämän saa aikaan painostus sekä huolestuneiden kuluttajien että sosiaalisesti vastuullisten valmistajien puolelta. Asenteiden muuttamisessa auttavat median mukaantulo ja erilaiset kampanjat aiheen

esilletuomiseksi. Euroopassa on nähtävissä heikkona signaalina, että monet suuret vähittäismyyjät etsivät pakoteitä välttää hintakilpailua ja kuluttajien lisääntyvää vaatimusta sosiaalisesta vastuusta, sekä oikeudenmukaisesta ja reilusta kaupankäynnistä. (Baker & McKenzie 2007, 42.)

Rämön (2006) mukaan vaateustuotannossa esiintyvät sosiaaliset eettiset ongelmat koskettavat suuria tuotantotyöntekijämääriä eri puolilla maailmaa. Ongelmat voidaan pääpiirteissään jakaa palkkausta ja työoloja koskeviin tekijöihin, sekä lapsityövoiman käyttöön. Palkkaus voi vaateusteollisuudessa olla erittäin matala, jopa niin matala, ettei inhimillisen elintason saavuttaminen ole mahdollista alhaisista elinkustannuksista huolimatta. Työolot voivat olla erittäin raskaat, vakavasti terveyttä vaarantavat ja pahimmillaan epäinhimilliset. Teollisuuden aloista juuri vaate- ja jalkineiteollisuudessa käytetään eniten lapsityövoimaa. Lapsityövoiman käyttö on uhka lapsen fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle kehitykselle. (Rämö 2006 34.) Vaatteiden tuotanto-olosuhteisiin keskittyvän ruotsalaisen Rena Kläder -kampanjan tekemän tutkimuksen (2008) mukaan lapsityövoiman käyttö on vähentynyt. Tähän myönteiseen kehitykseen on ollut vaikuttamassa median tiedottaminen ja ihmisten huomion kiinnittyminen tähän räikeään epäkohtaan. Useita muita kansainvälisiä kampanjoita toimii vaatealan työntekijöiden olosuhteiden parantamiseksi. Ne tiedottavat kansalaisille epäoikeudenmukaisista toiminnoista ja haluavat saada työntekijöiden työolosuhteet oikeudenmukaisiksi. Sellaisia ovat mm. Clean Clothes -kampanja ja Play Fair 2008, joka toimii tulevissa olympiakisoissa käytettävien tuotteiden tekijöiden työolosuhteiden parantamiseksi.

Moilalan (2006) mukaan vaatealan suurimmat eettiset ongelmat ovat riittämättömät palkat, räikeät ylityötunnit sekä epäterveelliset työskentelyolosuhteet, esimerkiksi puuvillasta irtoavan pölyn vuoksi. Suurin yksittäinen ongelma ja samalla ratkaisu on ammatillinen järjestäytyminen. Jos järjestäytyminen sallitaan eikä uhka tule poliisinkaan suunnalta, työnantajat hoitavat aktiivisen pelottelun surullisen usein. Tilannettaan parantamaan pyrkineitä erotetaan ja loput pelkäävät esittää vaatimuksia. Ammattikoulutusta vaativissa tehtävissä työntekijöiden olosuhteet ovat todennäköisesti paremmat kuin niissä tehtävissä, joissa ei vaadita koulutusta. Toisin kuin IT-alalla vaatealalle työskentelemään tulevalta ei yleensä edellytetä ammattikoulutusta. Pidetään itsestään selvänä sitä, että naiset osaavat ommella. (Moilala 2006, 6 - 7.)

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean (2003) täydentävässä lausunnossa kehoitetaan, että tekstiili- ja vaatealan on – tasapainoisen maailmankaupan puitteissa – jatkettava kilpailujensa kehittämistä edelleen. Ainoastaan tällä tavoin muotiteollisuus voi vahvistaa kestävä kilpailukykyään ja tarjota laadukkaita työpaikkoja. Koulutuksessa on tähdittävä ensi sijassa pk-yritysten tai alan tarpeisiin, mutta tarvittaessa on myös koulutettava muihin ammat-

teihin, jos vaikeuksissa olevilla työvoima-alueilla ilmenee erityistä uudelleensuuntautumisen tarvetta. Kilpailuetuja on vahvistettava erityisesti entistä pidemmälle aikavälille ulottuvan näkemyksen avulla. Kyse on uusia älykkäitä materiaaleja koskevien tuotantomenetelmien kehittämisestä, todellisen läpimurron aikaansaamisesta vaatetusteollisuuden automatisoinnissa, innovoinnin tukemisesta, julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksien vahvistamisesta, huippuosaamisen verkostojen ja integroitujen hankkeiden lujittamisesta sekä sähköisen tekstiilikaupan ja mittatilaustuotannon kehittämisen turvaamisesta. (Euroopan talous- ja sosiaali-komitea 2003, 10.)

3.3.2 Kotimaisia näkemyksiä vaatetusalan tulevaisuudesta

Stenlundin (2004) mukaan Tevanake-klusterianalyysissä kartoitettiin positiiviseen kehitykseen vaikuttavia heikkoja signaaleja, joita löydettiin kolme kappaletta. Ensimmäiseksi nähtiin uuden markkinointi- ja designhenkemmän sukupolven kehittyminen, joka kykenee erikoistumaan fokuusoitumiseen avainosaamisalueille. Erikoistumisen kohteeksi tullaan valitsemaan teknologisesti kehittyneet materiaalit ja sovellukset. Liike-elämään kytkevällä koulutusrakenteella kyetään nostamaan alan imagoarvoa yleisesti ja etenkin nuorten piirissä. Alalle hakeutuu kyvykkäintä ainesta, joka kykenee integroimaan uusia ominaisuuksia tuotteisiin, osaa brandien luomisen ja hallinnan sekä hallitsee globaalin markkinoinnin. Toiseksi nähtiin, että logistiikan, verkottumisen ja tietoverkkojen käytön yhteisosaamisella päästään kansainvälisiin verkostoihin. Kolmanneksi nähtiin, että ostovoimaiset seniorit kotimaassa alkavat kiinnittää enemmän huomiota pukeutumiseen ja arvostaa klusterin tuotteita laajemminkin, myös asuin- ympäristössään. Stenlund (2004) kertoo, että vaatetuksen suhteen on alkanut ilmetä eräänlainen uuspukeutumisaalto, jota yhtäältä tukee pukeutumisen käyttö henkilön viiteryhmää ilmentävänä ja toisaalta pyrkimys tilannekohtaiseen pukeutumiseen. Viimeksi mainittu lisää vaatteiden hankintaa, kun samalla voidaan havaita muodollisten pukeutumismäärien alkavan väistyä. (Stenlund 2004, 24.)

Pölläsen ja Krögerin (2006) mukaan tulevaisuuden yhteiskunnassa voidaan nähdä kolmenlaisia työntekijöitä. Osa työntekijöistä omaa korkean ammattitaidon, osa on patkätöläisiä ja osa syrjäytyneitä. Heille tullaan tarvitsemaan joustavia työelämän sisällä ja ulkopuolella toimimisen vaihtoehtoja. Käsityö voi kasvattaa kokemuksellisen tekemällä oppimisen kautta luovuutta, oman toiminnan suunnittelua ja aktiivisuutta tavoitteen saamiseksi, epävarmuuden sietokykyä ja taitoa ratkaista ongelmia. Yksilön sisäisinä ominaisuuksina taidot todellistavat

uutta tietoa rakentavan ihmisen – käsin tekemisen taito on ote mihin tahansa oppivaan osaamiseen. Käsityö voi kasvattaa tulevaisuuden työntekijöiden yhteisöllisiä taitoja. (Pöllänen & Kröger 2006, 91.)

Seitamaa-Hakkaraisen (2006) mukaan käsityömuotoilun tulevaisuuden uutena haasteena on tieto- ja viestintäteknikka, joka tarjoaa mahdollisuuksia uudenlaiseen koulutus- ja oppimisprosessien kehittämiseen. Ryhmätyöohjelmat ja virtuaaliset oppimisympäristöt ovat avanneet mahdollisuuksia työn organisointiin, tiedon jakamiseen ja uuden tiedon luomiseen, jolloin yksilöiden oivallukset tulevat koko yhteisön omaisuudeksi. Seitamaa-Hakkarainen (2006) ennakoi, että yhteisöllisellä ja hajautuneeseen asiantuntijuuteen perustuvalla suunnittelulla tulee olemaan yhä keskeisempi merkitys tulevaisuuden suunnittelussa. Virtuaalisessa ympäristössä tapahtuva suunnittelu ja opiskelu tarjoavat samalla opiskelijoille myös pääsyn laajennettuihin asiantuntijaresursseihin, eli ulkopuolisten asiantuntijoiden hyödyntämiseen oman osaamisen kehittämisessä. Virtuaalisissa designstudioissa voidaan myös toteuttaa osallistuvaa suunnittelua yhdessä tuotteen tulevien käyttäjien kanssa ja käyttäjät voivat jo suunnittelun alkuvaiheessa vaikuttaa lopullisen tuotteen ominaisuuksiin. Teknologian käyttäminen suunnitteluprosessin tukena ei kuitenkaan korvaa korkeatasoista käsityöllistä tietotaitoa ja osaamista, vaan laajentaa yksilön käytettävissä olevia voimavaroja ja tarjoaa suotuisat edellytykset hänen asiantuntijuutensa kehittymiselle. (Seitamaa-Hakkarainen 2006, 174 - 175.)

Omalle ajallemme ja aikalaisuudellemme on ominaista kiihtyvä teknologinen kehitys, korostaa samoin Uotila (2003). Vaatetusalalla tämä näkyy sekä uusina tieto- ja viestintäteknikkaan perustuvina suunnittelumenetelminä että materiaaliteknologian innovaatioina. Uudet tieto- ja viestintäteknikkaan perustuvat suunnittelumenetelmät ja -välineet tarjoavat yhtäältä lähtökohdan vielä tuotekehityksen alla olevien tuotteiden esteettisten ja toiminnallisten ominaisuuksien arviointiin. Tuotekehityksen kohteena ovat vaatteet, jotka muistavat, soivat, tuoksuvat, tallentavat ihmisruumiin liikkeitä ja tunteita. Ajatus vaatteesta käyttöliittymänä ei tunnu enää mahdottomalta. Tieteen, taiteen ja teknologian risteymäkohdassa vaatetusalan tutkimus on suurelta osin suuntautunut tulevaisuuteen. Teknologinen eetos vaatetusalalla edellyttää, että on analyyttisesti pohdittava uusien vaatetukseen liittyvien ilmiöiden olemusta ja luotava niitä kuvaavia käsitteitä. (Uotila 2003, 23 - 27.)

Tekstiili- ja vaatetusala on globaalisti toimiva kulutustavara-ala, muistuttaa Hyvönen (2002). Suomessa valmistettavat tekstiilit ja vaatteet ovat murto-osa täällä ostettavista tuotteista. Tekstiili- ja vaatekauppa on edelläkävijä suunnittelun, tuottamisen ja markkinoinnin kansainvälisesti toimivasta verkostosta. Nopea muotien ja trendien vaihtelu on pakottanut alan kehittämään toimivat logistiset menetelmät. Tekstiilin ja vaateen valmistuksen alueella

kärjistyy myös rikkaan ja köyhän maailman ristiriita, johon alan on otettava kantaa ja löydetävä ratkaisut. Uudet teknologiset keksinnöt – funktionaaliset materiaalit ja vaatteet – ovat tärkeitä kehityskohteita. Massakustomointi, verkkokauppa, yksilöllisyyden vaatimuksen ja massatuotteen yhdistäminen ovat alan tulevaisuuden haasteita. Ympäristömyötäisyyden ja kestävä kehityksen vaatimusten toteuttaminen on yksi tämän alan keskeisiä haasteita. (Hyvönen 2002, 10.)

Salo-Mattilan (2006) mukaan nopeasyklisen ja halvan massamuodin rinnalle odotetaan nousevan massaräätälöinnin eli mittatilauksena tehtävien vaatteiden entistä suurimittaisemman tuotannon. Toisaalta yksilölliset mieltymykset vaatteiden suhteen voivat jarruttaa tällaista kehitystä. Tästä voi seurata jopa itse tehtyjen vaatteiden suosion kasvu. Eräs syy siihen on vaateen istuvuuden kokemisessa ja vaatteiden tekeminen itse voi muodostua yhä houkuttelevammaksi ylellisyydeksi. Myös tavallisen kuluttajan kannalta miellyttävä istuvuus on yhä tärkeämpää. (Salo-Mattila 2006, 134 - 135.)

Teollisuus, kauppa ja huolto ovat limittyneet Boncamperin (2003) mukaan. Pesula ja kauppa teettävät vaatteita ja muita tekstiilituotteita siinä missä teollisuus myy omia tuotteitaan omista myymälöistään. Ammattitaidoksi ei enää riitä tekemisen osaaminen, on myös osattava myydä, markkinoida, huoltaa ja niin edelleen. Tämä vaikuttaa tarvittavaan perusosaamiseen kaikissa alan ammateissa ja tulisi huomioida kaikilla ammatillisen koulutuksen asteilla. (Boncamper 2003, 74.)

Wileniuksen (2004) mukaan tulevaisuudentutkimuksen näkökulmasta on ilmeistä, että talouselämän keskeisin trendi pitkällä aikavälillä on taloudellisen tuotannon ja kulutuksen dematerialisaatio, vähäaineistuminen. Tuotannossa yhä suurempi osa tuotteen arvosta on aineetonta. Kulutuksessa tuotteiden ja palveluiden kulttuuriset ominaisuudet ovat yhä keskeisempiä. Talouden globalisoitumisesta johtuvan teollisen toiminnan uusjaon myötä Suomesta tulee jatkossakin häviämään teollisia työpaikkoja, jotka täytyy korvata jollain muulla elinkeinolla. Massatuotannon valmistajana olemme auttamattomasti liian kallista työvoimaa. (Wilenius 2004, 14 -15.)

3.3.3 Näkemyksiä vaatetusalan koulutuksen tulevaisuudesta

Visannin (2002) mukaan opetushallitus määrittelee ammattialakuvaukset ja osaamistarpeet ammatillisessa peruskoulutuksessa. Tekniikan ja liikenteen tekstiili- ja vaatetusalan tulevaisuuden työtehtävät vaativat kokonaisvaltaista osaamista asiakaslähtöisessä palvelu- ja yrityskulttuurissa, jossa pienten yritysten verkostomainen yhteistyö korostuu. Yhteistyökyvyn lisäksi alalla toimiminen edellyttää omatoimisuutta ja vastuullisuutta. Alan haasteina ovat kansainvälistyminen, vientihakuisuus sekä laadun ja ekologisesti kestävä kehityksen huomioiminen. Nuorten ja muidenkin kuluttajaryhmien lisääntyvä kiinnostus yksilölliseen pukeutumiseen ja vaatteisiin tuo alalle sekä uusia haasteita että mahdollisuuksia. (Visanti 2002, 27 - 28.) Kulttuurialalla tulevaisuuden haasteena on käsityön merkityksen muuttuminen ja välineellistyminen. Luovuuden tekemisen taidon ja ympäristömyönteisyyden arvostuksen kasvu ovat alan mahdollisuudet. Tarvetta on tuotteiden ja kulttuurillisten taitopalvelujen innovointiin, tuotteistamiseen ja markkinointiin oikeille asiakasryhmille yritystoiminnan kannattavuutta lisäen. Teknologian kehitys voidaan hyödyntää alan eduksi myös kansainvälisillä markkinoilla ja verkostoissa sähköisessä kaupankäynnissä. (Visanti 2002, 112.)

Koikkalainen (1999) on tutkinut sähköistä kaupankäyntiä ja selvittänyt pro gradu -tutkielmassaan suomalaisten pienten ja keskisuurien vaatetusalan yritysten mahdollisuuksia hyödyntää elektronista kauppaa. Tutkimuksen perusteella Koikkalainen toteaa, että elektronisen kaupan käyttö vaatetusalalla on varsin vähäistä. Sekä jälleenmyyjät että tuottajat eivät usko elektronisen kaupan muuttavan kaupan rakenteita vaatetusalalla ainakaan lähitulevaisuudessa. Vaatetusalalla on vakiintunut käytäntö ostotoiminnassa, ja ostajat eivät välttämättä ole halukkaita luopumaan nykyisestä käytännöstä ja siirtymään elektronisen kaupan käyttöön. Tuotteen roolilla on suuri merkitys elektronisessa kaupassa vaatetusalalla. Haastattelujen perusteella ns. perustuotteiden katsottiin olevan parhaiten sopivia elektroniseen kaupankäyntiin. Ostoprosessin vaiheista uusintatilauksen katsottiin soveltuvan parhaiten elektroniseen kauppaan. (Koikkalainen 1999.) Sähköisen kaupankäynnin merkityksestä tulevaisuudessa on keskusteltu mediassa ja osa keskustelijoista luottaa sen merkityksen kasvavan. Mielestäni tämä asia vaatii tuoretta ja perusteellista tutkimusta, ennen kuin voidaan luottaa sen kasvuun ja painottaa sitä alan koulutuksessa.

Hyvönen (2003) tutki opinnäytetyössään vaatetusalan tulevaisuuden koulutuksen suunta- viivoja. Vaikka tämän tutkielman otos oli pienehkö, tutkimustulokset ovat mielestäni hyvin suuntaa antavia. Kyselytutkimuksessaan Hyvönen sai selville että vaatetusalan opettajat ovat huolestuneita sekä koulutuksen sisällöistä että Suomen vaatetusalan tilanteesta. Laaja-alaisia

valmiuksia ei ole mahdollista antaa, koska nykyisellä tuntimäärällä opiskelijat oppivat vain pintapuolisesti ompelemaan perusvaatteet. Kaikki erikoistyötävät jäävät myös opetuksen ulkopuolelle, koska tuntimäärät eivät sellaiseen riitä. Opettajat toivoivat tulevaisuudessa enemmän yhteistyötä työelämän edustajien kanssa. Hyvönen ilmaisee opettajien näkemyksen siitä, että koulutuksesta ja opintojen sisällöistä päättävien tahojen tulisi konkreettisesti olla tietoisia niistä todellisista työmahdollisuuksista, joita vaatetusosalta valmistuvilla opiskelijoilla on. (Hyvönen 2003, 38 - 39.) Mäkelän (2008) mielestä peruskoulun päättävä nuori ei välttämättä ole vielä täysin tietoinen siitä, mitä haluaa elämältään. Toisaalta ei hyvä koulutuskaan ole enää tae etenemiseen työelämässä, jos ei ole tarjolla alan työpaikkaa. Koulutukseen panostaminen luo tieto/taitopohjaa, mutta sillä edellytyksellä, että on olemassa tarve kyseiselle työntekijälle. (Mäkelä 2008, 9.)

Aksentjev, Maanpää, Pakarinen ja Piepponen (2007) saivat tutkimuksessaan selville, että tekstiili- ja vaatetusalan yritykset haluavat työntekijäkseen vuonna 2015 ammatillisesti monitaitoisen, sisäisen ja ulkoisen asiakaspalvelun hallitsevan, muutospaineet kestävän tiimityöläisen. Ammatillinen peruskoulutus pystyy kouluttamaan osaajia, mutta tutkintoon valmistunut opiskelija on vasta perustaitojen hallitsija, joka tarvitsee vielä rutiinia ja harjoitusta. Tämän jälkeen ollaan matkalla kohti ammattitutkintoa ja erikoisammattitutkintoa. (Aksentjev, Maanpää, Pakarinen & Piepponen 2007, 34.)

Pentikäisen (2000) mukaan keväällä 1999 toteutettu tekstiili- ja vaatetusalan pukuompelijan perustutkinnosta valmistuvien opiskelijoiden oppimistulosten arviointi osoitti, että oppilaitosten säästötoimenpiteiden johdosta lähiopetustuntien määrän vähentäminen on vaikeuttanut kädentaitojen harjaannuttamista. Tekstiili- ja vaatetusosalalla korostuvat kädentaidot, mutta niiden harjaantumiseen ei ole riittävästi aikaa. (Pentikäinen 2000, 74.) Oppilaitoskohtaisissa opetussuunnitelmissa tulisi keskittyä pukuompelijan perustutkinnon ydinosaamisalueitten vahvistamiseen. Pukuompelijan perusosaamiseen on syytä kiinnittää huomiota, sillä vuoteen 2010 mennessä alalla työskentelevistä poistuvien osuus on 60 % vuoden 1995 määrästä. Osuus on suurempi kuin koko työvoimasta keskimäärin ja tämä kasvattaa koulutustarvetta. Koulutus nykyisellä tasolla kattaa poistuman. Useilta alalla työskenteleviltä puuttuu ammatillinen peruskoulutus, eli ammatillista aikuiskoulutusta tarvitaan varsin paljon. Myös opiskelijat kokiivat oman osaamisensa kovin puutteelliseksi, sillä kolmannes heistä halusi opintojen päättymisen jälkeen jatko-opintoihin tekstiili- ja vaatetusosalalle. (Pentikäinen 2000, 76.)

Vuosina 1998–2000 toteutettu käsi- ja taideteollisuusalan koulutuksen arviointi osoitti Hollon (2002) mukaan, että tekstiili- ja vaatetusalojen opiskelijamäärä on ollut puolet kaikista artesaaniopiskelijoista (n. 5000) koko 1990-luvun. Opiskelijamäärä on kasvanut, vaikka teks-

tiili- ja vaatetusteollisuuden tuotanto on pienentynyt. Tästä syystä on tärkeää, että koulutuksen järjestäjät tarkastelevat kulttuurialan ammatillisen koulutuksen tarjontaa ja työvoimantarvetta kokonaisuutena tekniikan ja liikenteen koulutusosalalle kuuluvan vaatetusalan koulutustarjonnan kanssa. Arviointityön aikana haastateltiin myös työelämänedustajia, jotka olivat tarjonneet työssäoppimisen paikkoja opiskelijoille. Siitä huolimatta, että haastattelussa korostettiin, että mielipidettä kysyttiin ainoastaan käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinnosta, eivät työnantajat pystyneet erottamaan kulttuurialaa sekä tekniikan ja liikenteen alaa toisistaan, jos heillä oli kokemuksia molempien koulutusalojen opiskelijoista. Haastatteluissa tuli vaatetusalaa koskien esille seuraavia asioita:

- vaatetusalan koulutusta on valtakunnallisesti liikaa ja koulutuksessa tulisi suuntautua enemmän kaupallisiin tehtäviin
- nahka- ja turkisalalla työpaikkojen määrä on vähentynyt, joten yksityisyrittäjien tulee osata valmistaa myös muita vaatteita
- koulutuksessa tulisi opettaa tuottavaan työhön soveltuvia työtapoja.

Arvioinnista saatujen tulosten pohjalta opetussuunnitelmatyössä opintokokonaisuuksien tavoitteita kirjattaessa korostettiin tuotteen teknistä valmistusta, kädentaitoja, tuotteen asiakaslähtöistä valmistusta sekä kulttuurin ja perinteen taitamista. (Hollo 2002, 6.)

Opetushallituksen teettämässä koulutustarpeiden ennakointihankkeen (Autio, Hanhijoki, Katajisto, Kimari, Koski, Lehtinen, Montén, Taipale & Vasara 1999) loppuraportissa todetaan, että tekstiili- ja vaatetusalan ammatillisen peruskoulutuksen tarve on vastannut melko hyvin vuoden 1999 koulutustarjontaa. Ennakointihankkeessa aikajänteenä oli vuosi 2010. Alan työvoiman ennakoitiin edelleen vähenevän, mutta työvoiman suuren poistuman ennakoitiin kasvattavan koulutustarvetta. Useilta työntekijöiltä todettiin puuttuvan ammatillinen peruskoulutus, eli ammatillista aikuiskoulutusta tullaan tarvitsemaan varsin paljon. Käsi- ja taideteollisuusosalta valmistuneet sijoittuvat osin samoihin tehtäviin kuin tekstiili- ja vaatetusosalalle koulutautuneet, ja siksi näiden opintoalojen koulutustarpeita tulee arvioida yhtenä kokonaisuutena. Ammattikorkeakouluissa tekstiili- ja vaatetusosalalla todettiin tarvittavan enemmän aloituspaikkoja. Alan korkeamman koulutuksen saaneen työvoiman tarpeen odotettiin sen sijaan pysyvän vuoden 1999 tasolla. Tekstiili- ja vaateteollisuuden painopisteen ennakointiin olevan suunnittelussa, laadun kehittämisessä sekä ulkomaisessa alihankinnassa. (Autio, Hanhijoki, Katajisto, Kimari, Koski, Lehtinen, Montén, Taipale & Vasara 1999, 195.)

Stenlund (2004) kertoo, että Pirkanmaalla tevanake-alan kehittämisen tueksi tarvitaan yhteistoimintaverkostojen kehittämis- ja koulutusohjelman käynnistämistä sekä alan koulutuksen kehittämistä sisällöllisesti vastaamaan paremmin alan liiketoiminnan osaamistarpeita.

Keskeisimmät liiketoimintalogiikassa ja työtavoissa nähtävissä olevat muutokset tulevaisuudessa ovat kansainvälisen trade-broker-tyyppisen liiketoimintamallin aikaansaanti, loppuasiakkaiden tarpeet huomioonottavan markkinointimallin käyttöönotto sekä suurempaan työvoiman käytön joustavuuteen perustuva toimintamalli. (Stenlund 2004, 3 - 4.)

Stenlundin (2004) mukaan design-osaamisen perusta on markkinatuntemus, jota tarvitaan tulevaisuudessa laajemmin, mikä tarkoittaa kestävien merkkien (vrt. Marimekko) tuottamisen rinnalla myös low-design-osaamisen hallintaa, (vrt. H & M) sekä työasusteiden ja muiden erikoisvaatteiden design-osaamista. (Stenlund 2004, 74.) Tulevaisuuden moderni vaatetusteollisuuden yritys voi olla verkottunut omia tuotemerkkejä täydentävien brandien omistajien kanssa. Tehokkaiden tietojärjestelmien avulla se pystyisi hyödyntämään asiakkailtaan saamansa tiedon kuluttajien ostokäyttäytymisen muutoksista ja syntyneistä uusista tarpeista ja ohjaamaan tuotantoverkostoaan. Uusien innovatiivisten toimintatapojen löytäminen on mahdollista koko yrityksen henkilöstön osaamisen ja kyvykkyyksien huomioimisella. (Riikonen & Valkeakari 2004, 67.)

Hyrskyn (2006) haastattelemat käsityöyrittäjät ovat tähdentäneet jo lapsena saadun taidon ja materiaalin tuntemisen tärkeyttä. On pohtimisen arvoista, mikä merkitys on peruskoulun käsityötuntien vähentämisellä ammattikäsityön kannalta. Joudutaanko ammatillisessa koulutuksessa opettamaan käsityötä tai oikeammin silmän ja käden yhteistyötä, kun yleinen kätevyys ja käsityöosaaminen eivät ole päässeet kehittymään lapsuudessa? Käsityötaidon merkitystä voidaan perustella myös itseilmaisun ja yleisen kätevyuden oppimisen lisäksi ammatitiosaamisen näkökulmasta, sillä myös tulevaisuudessa työelämässä tarvitaan kädentaitojentaitajia. Lisäksi ammatillisessa koulutuksessa olevien oppimishaasteet liittyvät työelämään, kuten itsensä työllistämisen keinoihin ja yrittäjäksi oppimiseen, ei enää yleisen kätevyuden oppimiseen. Ammatikäsityön oppimisen perustana on oltava jo lapsuudessa aloitettu käsityökoulutus. (Hyrsky 2006, 172.)

Kaipainen (2000) on tutkinut tilausvaatteiden yrittäjien suunnittelua ja valmistusta. Kaipaisen hahmottelemaan menestystekijöiden kokonaisuuteen sisältyvät sekä vaatteen valmistuksen erikoistuminen toimintatyyppittelyjen mukaisesti, ammattitaidon, laadun ja palvelun korostaminen, yritystoiminnan kehittäminen ja yrityskuvatekijöiden hyödyntäminen. Vaatteen valmistajan tulee tiedostaa, arvostaako hän itse teknistä vai suunnittelullista laatua, kokonaista prosessia vai valmiiden ohjeiden ja kaavojen hyväksikäyttöä, luovaa vai hyötykäsityötä. Kaipainen näkee ompelutoiminnan tyyppittelystä olevan hyötyä myös vaatetusalan koulutuksessa. Toimintatyyppien ja dimensioiden avulla voidaan hahmottaa tilausompelua ja käsityöyrittäjyyttä ja suunnata alan opetusta halutun tyyppiseksi. Käsityön dimensioajattelu voi Kaipaisen

mukaan auttaa opettajia ja käsityöläisiä tiedostamaan omaa tekemisen tapaansa ja opetuksen suuntaa. (Kaipainen 2000, 154.)

Luutosen (2006) mukaan tarvitaan käsityöyrittäjien ja heidän tuotteidensa myönteistä esille tuomista, jotta käsityöalan kehitystä voidaan vauhdittaa ja seurata. Myös osaaminen on jatkuvan ponnistelun kohteena, kun kilpaillaan ihmisten mielenkiinnosta. Valtaosa yrittäjistä päätyy ammattiin alan koulutuksen kautta. Koulutus onkin kehityksessä tärkeässä roolissa. Käsityöläisen osaamisessa on keskeistä kyky luovaan itsenäiseen työhön, suora yhteys tekemiseen ja materiaaliin sekä koko tuotantoprosessin hallinta. Tärkeää on myös löytää innovatiivisia tuoteideoita ja ymmärtää ihmisten tarpeita. Käsityöläisyyden tulevaisuus perustuu tähän vuorovaikutukseen. Tulevaisuuden käsityöläinen muotoilee aineellisia ja aineettomia tuotteita ihmisten iloksi ja hyödyksi. Ammatin harjoittaminen edellyttää, että se on taloudellisesti kestävällä pohjalla. Kestävä muotoilu ja teknologisen kehityksen hyödyntäminen tulevat todennäköisesti korostumaan entisestään. (Luutonen 2006, 183 - 184.)

Käsityöyritysten tila- ja kehitysbarometrissä (2000) todetaan, että käsityöyritysten jatkuva haaste on yhä parempien tuotteiden kehittäminen. Tämä edellyttää paneutumista ihmisten elämäntapaan ja siihen, miten tuotteet voivat ratkaista ongelmia ja parantaa asiakkaiden elämänlaatua. Tuotteilta edellytetään samaan aikaan hyviä käyttöominaisuuksia ja kykyä vahvistaa käyttäjän persoonallisuutta ja antaa merkityksiä. (Käsityöyritysten tila ja kehitys, vuoden 2000 barometri, 18.) Monosen (2006) mukaan käsityöläisille tarvitaan koulutusta etenkin tuotekehitykseen, -suunnitteluun, markkinointiin ja yrittäjyyteen. Yhteistyötä tarvitaan muiden alojen kanssa ja se voisi tapahtua valmistuksen, tuotekehityksen tai markkinoinnin osalta. Käsityöalan arvostusta voidaan kohottaa lisäämällä näkyvyyttä, koulutusta, yhteistyötä sekä parantamalla yritysten ja alan imagoa. Ajan henki on hyvin suotuisa käsityörittämisen arvostuksen kohottamiseen suosimalla tuotteissa yksilöllisyyttä, hyvää oloa, ekologisuutta sekä pehmeitä arvoja. (Mononen 2006.)

Vartiaisen (2005) mukaan käsityöalan uudempia ja aiemmasta poikkeavia ovat yritykset, jotka suunnittelevat live-pelejä yritysasiakkaille. Larppaaminen ja historian harrastaminen lähentelevät paljon elokuvatuotantoa ja teatteria, joten uudenlaisen kohdeyleisön tavoittaminen on tulevaisuuden haaste. Vartiaisen (2005) haastattelemat käsityöläiset toivoivat käsityötekniikoihin liittyviä kursseja, muun muassa nahka-, turkis-, lateksi- ja metallikursseja. Uudempaa käsityötä edustavat esimerkiksi elektroniikkaan ja erikoistehosteisiin liittyvät käsityöt. Pukujen, kenkien, aseiden ja esineiden valmistaminen toisi käsityöyrittäjille monia liiketoimintamahdollisuuksia, esimerkiksi sepäntyönä tehtävät vaatteisiin ja vöihin kuuluvat soljet. Käsinkudottujen kankaiden tuotevalikoimalla voisi olla kysyntää harrastajien lisäksi myös

museoissa, joiden tekstiili- ja pukurekonstruktioihin kankaiden saaminen on vaikeaa. Vaatteiden valmistuksessa etenkin kaavapalvelulla olisi kysyntää, sillä valmiita kaavoja erilaisista historiallisista puvuista ei ole saatavilla. Käsityöyrittäjillä on mahdollisuus verkostoitua tämän tulevaisuuden kulttuurimuodon tuotteistamisessa. (Vartiainen 2005, 78 - 79.)

Liesvirta (2007) on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan teollisen vaatetusalan yhden avainammatin, mallimestarin, työnkuvan muutosta ja selvittänyt mallimestarin ydinosamisalueet ja kompetenssit. Ydinosamisalueet mallimestarin työssä ovat kaavoituksen osaaminen eli monipuoliset kuosittelutaidot, tietokoneosaaminen ja ammatillinen englannin kielen taito. Mallimestarin henkilökohtaiset kompetenssit ovat joustavuus, muutoskykyisyys, tarkkuus ja huolellisuus. Liesvirta sai selville, että mallimestarin ammatillinen osaaminen toteutuu jatkuvassa muutoksessa kontekstisidonnaisena, mikä selittää sen, miksi tutkimuksessa mukana olleiden mallimestareiden toimintatavoissa oli huomattavia eroja. Liesvirta toteaa, että juuri edellä mainitun syyn takia ammatillisen koulutuksen opetussisältöjen jatkuva päivittäminen on tarpeellista. (Liesvirta 2007, 94 - 95.)

Käsityöalan yritystoiminnan edistäminen -työryhmä (2006) näkee alan kehittämisen olevan haaste koulutukselle ja kysyy raportissaan: ”Onko mielekästä kouluttaa suuria ryhmiä, joissa vain pieni osa tähtää ammattiin ja suuri osa pitää koulutusta jonkinlaisena välivaiheena elämässään matkalla johonkin muuhun koulutukseen? Kannattaisiko räätälöidä koulutusta vakavasti ammattiin ja yrittäjyyteen tähtääville?” (Käsityöalan yritystoiminnan edistäminen -työryhmä 2006, 27.) Mielestäni edellä mainitulla työryhmällä on hyvin perusteltu näkemys koulutuksen laadukkaaseen kehittämiseen. Suomen ammatillisessa koulujärjestelmässä on kuitenkin tavoitteena koko ikäluokan kouluttaminen. Kehittämissuunnitelmassa (2003) määritellään myös, että toisella asteella tavoitteena on laadukkaitten ja mahdollisimman monipuolisten koulutuspalvelujen tarjoaminen maan kaikissa osissa. (KESU 2003, 36 - 37.) Se tarkoittaa mielestäni sitä, että kaikilla on oikeus koulutukseen, eikä ketään voi syrjiä. Koulutus kannattaa aina, vaikka nuorelle ei ensimmäisestä valitsemastaan ammatillisesta koulutuksesta tulisikaan lopullista ammattia. Kehittämissuunnitelmassa (2007) on asetettu tavoitteeksi, että nykyistä suurempi osa sellaisista nuorista, jotka eivät nyt suorita mitään toisen asteen tutkintoa, suorittaisivat ammatillisen tutkinnon. Tavoitteena on myös, että aiempaa suurempi osa ammatillisen tutkinnon suorittaneista etenisi korkea-asteelle. (KESU 2007, 13.)

3.3.4 Näkemyksiä tulevaisuuden ammattilaisuudesta

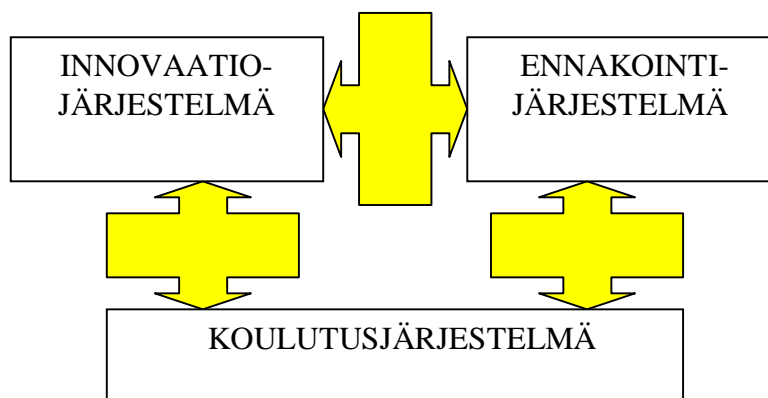
Ahon (2007) mukaan yhä tärkeämpänä korostuu koulutusjärjestelmän laadullinen ja rakenteellinen kehittäminen. Tulevaisuuden työtehtäviin voi parhaiten valmistautua niin, että opiskelijalla on mahdollisuuksia siirtyä koulutusjärjestelmän sisällä ja yhdistää erilaisia sisältöjä. Opintokokonaisuuksia on voitava ketjuttaa elinikäiseksi oppimiseksi. On myös voimakkaasti kehitettävä uudenlaisia oppimisympäristöjä, joissa koulutuksen saavutettavuutta, joustavuutta ja rakenteellista joustoa parannetaan esimerkiksi tieto- ja verkkoteknologioiden avulla. (Aho 2007, 1.) Häggin (2005) mukaan koulutuksessa olisi vahvistettava ammattispesifisen tietotaidon opetusta ja siihen harjaantumista rintarinnan metakognitiivisten taitojen kanssa. Ammatillisen koulutuksen aikana syntyvä vahva intentio ja opitut ammatilliset perustaidot antavat kestävän pohjan jatkuvaan ammatilliseen kehitykseen ja kasvuun. Taidot ja tiedot ovat Karppisen (2005) mukaan ihmisen pääomaa – hänen käyntikorttinsa – jolla hän kertoo itsestään ja ominaisuuksistaan. Ne ovat myös yksilön tulevaisuuden peruspilareita, joiden avulla selvittää eiten tulevista asioista ja kokemuksista. (Karppinen 2005, 74.)

Toppisen (2002) mukaan globalisaatio, tieto- ja viestintätekniiikan nopea kehitys, väestörakenteen muutokset, korkeana pysyttelevä työttömyys ja työelämän uudet vaatimukset sekä yhteiskunnan monikulttuuristuminen vaativat ihmisiltä entistä parempia valmiuksia uudistumiseen ja uuden oppimiseen. Elinikäinen oppiminen voidaan nähdä yhtenä kestävän tulevaisuuden tekijöistä, jota puolestaan tarvitaan monista muista tulevaisuuden haasteista selviämiseen. Se tukee parhaimmillaan kaikkia kestävän kehityksen ulottuvuuksia, parantaa yksilöiden kykyä sopeutua työelämän muutoksiin ja antaa kaikille tasapuoliset mahdollisuudet itsensä kehittämiseen. (Toppinen 2002, 266.) Elinikäinen koulutus myös syrjäytymisen ehkäisykeinona edellyttää asennemuutoksen opettamista, eli ihmiset tulee saada ymmärtämään, että ammatti muuttuu monta kertaa elämän aikana. (Rautkylä-Willey & Valtakari, 2001, 103.)

Nyt tarvitaan asiantuntijuuden uudenlaista määrittelyä ja koulutuksen kehittämistä (Tynjälä 1999, 162; Vertanen 234.) Asiantuntija määrittelee Tynjälän (1999) mukaan jatkuvasti uudelleen tehtäviään ja toimintaansa. Asiantuntija toimii omien kykyjensä ylärajoilla ja joutuu usein myös ylittämään nämä rajat. Tässä prosessissa asiantuntija jatkuvasti oppii uutta ja kasvattaa omaa asiantuntemustaan. Tynjälän (1999) mukaan asiantuntijuus ei ole pysyvä ominaisuus, joka kerran on saavutettu koulutuksen ja työkokemuksen kautta, vaan se liitetään toimintatapaan: asiantuntijuus on jatkuvaa itsereflektiota ja oppimista eri tilanteissa. Asiantuntijuus ei rajoitu pelkästään yksilöihin vaan se voi olla myös tiimien, työryhmien tai laajempien työyhteisöjen ominaisuus. (Tynjälä 1999, 160 - 161.)

Ammatillisen kasvun prosessissa ja asiantuntijaksi kehittyemisessä on olennaista omaan ammatilliseen kulttuuriin kasvaminen ja sen käsitemaailman haltuun ottaminen. (Friman, Nummela & Palos 2006, 17.) Työelämä tieto syntyy Tynjälän (2007) mukaan aitojen työelämän ongelmien käsittelyjen ja ratkaisemisen kautta. Tästä voidaan tehdä kaksi osittain vaihtoehtoista johtopäätöstä: joko hyväksytään ajatus, että koulutus ei voi tuottaa kaikkea työelämässä tarvittavaa osaamista ja jätetään tällaisen osaamisen kehittäminen valmistumisen jälkeiseen aikaan, tai lisätään työpaikalla tapahtuvaa oppimista osana koulutusohjelmia. Työelämän nopeiden muutosten vuoksi on selvää, että työelämässä jatkuva oppiminen on välttämätöntä, mutta tästä huolimatta jo koulutuksen aikana olisi tärkeää saada toimia aidoissa työelämän tilanteissa. (Tynjälä 2007, 19.) Tynjälän (2003) mukaan ne oppimisympäristöt, joissa kytkeytyvät teoria, käytäntö ja itsesäätelytaitojen kehittäminen, itsenäinen ja yhteistoiminnallinen työskentely sekä käsitteellisen ymmärryksen ja käytännön taitojen kehittäminen ovat lupaavia tulevaisuuden ammattilaisten koulutuksessa. Oppimisympäristöjen kehittämiseksi tarvitaan opetussuunnitelmallisia uudistuksia, tiivistä opettajien keskinäistä yhteistyötä sekä koulutuksen ja työelämän välistä yhteistyötä. Koulutus on keskeisessä asemassa tulevaisuuden ammattilaisten asiantuntijuuden valmiuksien kehittämisessä. (Tynjälä 2003, 57 - 58.)

Kaivo-ojan (2006) mukaan työelämän investoinnit luovuuteen ovat ratkaisevan tärkeä asia tulevaisuudessa. Innovaatioita edistäviä tekijöitä ovat käyttökelpoisen tiedon tuottaminen eri toimijoille ja taitavien osaajien kouluttaminen. Luovuutta edistetään edelleen kehittämällä uusia menetelmiä ja työkaluja, luomalla uusia verkostoja sekä vahvistamalla niitä. Tekniset ongelmanratkaisutaidot sekä sosiaalisen ja hiljaisen tiedon vastaanottokyky kehittyvät sitä enemmän, mitä useammin työskennellään innovatiivisesti. Eräs esimerkki investoinnista luovuuteen ovat uusien yritysten kasvualustojen luominen. Kuviolla 3 Kaivo-oja selventää 3-keskeisen järjestelmän malliansa.

KUVIO 3. 3-keskeisen järjestelmän malli. Kuvio on mukailtu Kaivo-ojan (2006) laatimasta kuviosta.

Luukkaisen (2004) mukaan oppilaitostasolla tehdyissä ratkaisuihin konkretisoituu se, millaista tulevaisuuden yhteiskuntaa halutaan rakentaa. Opetussuunnitelmien perusteiden pohjalta tapahtuva suunnitelma antaa mahdollisuuden merkittäviin tahdonilmauksiin ja linjauksiin. Monet vaativat tavoitteet asettavat koulun toimintatavat ja opettajan roolin haasteiden eteen. Haasteellisuutta lisää se, että koulujärjestelmä poikkeaa muista organisaatioista poikkeuksellisessa kyvyssään ylläpitää pysyvyyttä ja muuttumattomuutta. Toisaalta tämä on joiltakin osin välttämätöntä vakauden kannalta. Koulutuksen tehtävänä on kuitenkin aina rakentaa tulevaisuutta ja siksi opettajan työ on aina tulevaisuuden tekemistä. Tulevaisuuteen sisältyy suuri muutoksen todennäköisyys, joka johtaa usein pelkoon turvallisen olotilan vaihtumisesta epävarmuuteen. Kiihtyvä nopeus saa kaiken näyttämään vanhalta, osin siksi opettajan työ on aina kesken jäämistä. Opettajan rooli erityisesti muutoksissa on tärkeä. (Luukkainen 2004, 15 - 283.)

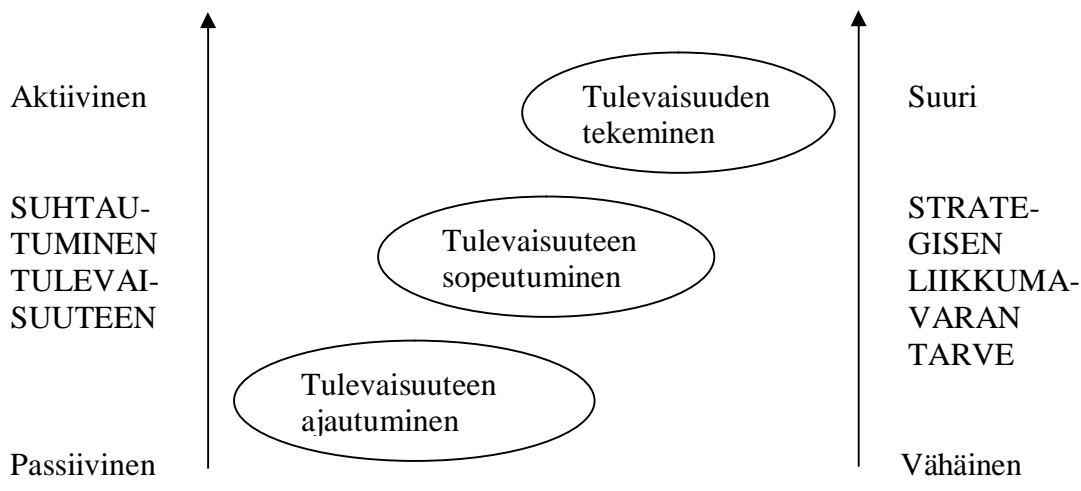
Ammatilliset oppilaitokset ansaitsevat lisää arvostusta, toteaa Uusikylä (2003). Korkeakoulusivistys on ollut Suomessa arvostettua, koska se on ollut sosiaalisen nousun väylä, tie parempiin tuloihin, yhteiskunnalliseen arvostukseen ja usein helpompaan elämään. Ammatilliset oppilaitokset ovat saaneet tarpeettoman negatiivisen leiman toisen luokan kouluina, joihin mennään, jos muualle ei päästä. Tästä virhekäsityksestä tulee päästä eroon. Suomi tarvitsee kipeästi korkeatasoisia käytännön ammattilaisia, joiden työssä teoreettinen tietämys yhdistyy työn käytännön toteuttamiseen. Ammattioppilaitoksissa on lahjakkaita opiskelijoita kuten muissakin oppilaitoksissa. Suomalaisen yhteiskunnan edun mukaista on korostaa myös käytännön ammatteihin liittyvien erityistaitojen ja -lahjakkuuden arvoa. (Uusikylä 2003, 67.)

Horttana ja Rantanen (2007) ovat tutkineet ammatillisen koulutuksen mielikuvia ja saaneet selville toimenpiteitä, joita pitää tehdä ammatillisen koulutuksen mielikuvaongelmien ratkaisemiseksi. Ammatillisen koulutuksen hyviä puolia pitää korostaa ja lisätä niistä tiedottamista. Markkinoinnissa tulee kertoa hyvistä jatkokoulutusmahdollisuuksista, jos opiskelija suhtautuu opintoihinsa itse vakavasti. Arvostusta, imagoa ja laatua nostetaan pääsykokeilla, jolloin kaikki opiskelijat eivät pääse haluamalleen linjalle. Koulutuksen tulee lisätä yhteistyötä yritysten kanssa ja vaikuttaa myönteisesti myös eri koulutustasojen opinto-ohjaajien ja opiskelijoiden vanhempien näkemyksiin. (Horttana & Rantanen 2007.)

4 TULEVAISUUSTUTKIMUS TIEDONALANA

Tulevaisuuden tutkimuksen piirissä on korostettu aikakäsitystä, jonka mukaan ajan virta ei ole yksisuuntainen. Menneisyys kokemuksina ja tulevaisuus toiveina ja pelkoina kohtaavat nykyhetkessä antaen ainekset erilaisten tulevaisuuden mahdollisuuksien hahmottamiselle. Niiden varassa voidaan tehdä tietoisia valintoja eri toimintatapojen välillä pyrittäessä rakentamaan tulevaisuutta. (Kojonkoski-Rännäli 1995, 68). Tulevaisuudentutkimus on Anttilan (2005) mukaan monien tieteenalojen menetelmiä yhdistävää tutkimustoimintaa, joka kuvaa, selittää ja ymmärtää laaja-alaisia yhteiskunnallisia ilmiöitä ja niihin liittyviä eri elämänalueiden muutos- ja kehitysprosesseja. Soveltavana toimintana tulevaisuudentutkimuksen menetelmiä käytetään hyväksi strategisessa johtamisessa ja päätöksentekoon liittyvissä kehittämishankkeissa. Tulevaisuudentutkimuksella muodostetaan tulevaisuudenkuvaa, joka on näkemys sekä nykyhetkeä että mennyttä koskevasta ymmärryksestä, tiedoista ja tulkinnoista, havainnoista, uskomuksista, odotuksista, arvoista ja toiveista sekä peloista. Tulevaisuuskuvat vaikuttavat päätöksiin ja valintoihin niin yksilön kuin yhteiskunnan tasolla sekä tietoisesti että tiedostamattomasti. (Anttila 2005, 396 - 397.)

Metsämuuronen (2002) näkee tulevaisuustutkimuksen ongelmaksi sen, että tulevaisuutta ei varsinaisesti ole olemassa, eikä näin ollen mitään varmaa tietoakaan tulevaisuudesta voi olla. Jos tulevaisuutta ei ole olemassa, onko siitä mahdollista saada luotettavaa tietoa? Ilmeisestikään ei ole. Toisaalta tulevaisuutta voidaan pyrkiä ottamaan haltuun enemmän tai vähemmän varmoilla ja luotettavaa tietoa antavilla menetelmillä. Koska kuitenkin voimme kuvitella tulevaisuuden ja tiedämme, että elämässä ja yhteiskunnassa on olemassa jotain säännönmukaisuutta, voimme helposti kuvitella, millaista tulevaisuus voi olla. (Metsämuuronen 2002, 273 - 275.) Mannermaan (1999) mukaan tulevaisuudentutkimus ei ole ennustamista. Tulevaisuus muotoutuu yhteiskunnan eri puolilla tapahtuvan ajattelun, suunnittelun, päätöksenteon ja niitä seuraavien tekojen, mutta toisaalta myös niistä riippumattomien tiedostamattomienkin tekojen, myös suoranaisten sattumien kautta. Osa näistä prosesseista on rationaalisia, mutta osa myös irrationaalisia, minkä vuoksi niitä on erityisen vaikeaa ennakoita. (Mannermaa 1999, 18 - 19.)

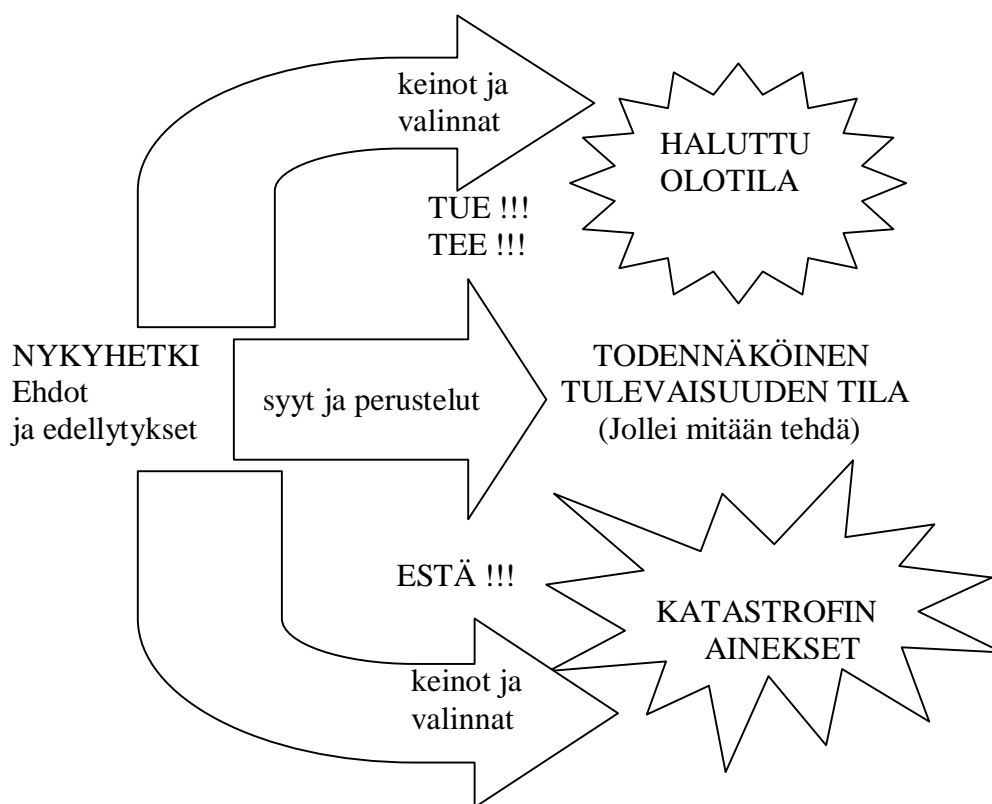
KUVIO 4. Tulevaisuusnäkemystä. Kuvio on mukailtu Helakorven (2004) laatimasta kuvios-
ta.

Kuviossa 4 Helakorpi (2004) kuvaa kolme erilaista tapaa suhtautua tulevaisuuteen. Jos tulevaisuus ei meitä kiinnosta, silloin tapamme suhtautua tulevaisuuteen on passiivinen ja lähinnä ajaudumme ohjailtavina tulevaisuuteen. Jos taas toimintamme on aktiivista, tällöin olemme todennäköisesti tekemässä tulevaisuutta ja strategisen liikkumavaramme tarve on suuri. Näiden välimuoto on neutraali tulevaisuuteen sopeutumisen tapa.

Wilenius (2002) korostaa, että tulevaisuuden **ennakoinnilla** pyritään avaamaan tulevaisuudessa siintävät mahdollisuudet ja murtamaan tavanomaiset käsitykset siitä, mikä on mahdollista ja mikä ei. Tärkeää on pystyä tunnistamaan ne tekijät, jotka todennäköisesti kaikkein eniten vaikuttavat tulevaisuuteen. Meidän on myös syytä kartoittaa sitä, minkä tyyppisiä kuvia meillä on tulevaisuudesta. Ennakointi tähtää usein viime kädessä parhaimman mahdollisen tulevaisuuden luomiseen. Ennakoinnin kenties tärkein lopputulema on kuitenkin se, että saamme käsityksen siitä, mihin voimme ja haluamme vaikuttaa. (Wilenius 2002, 68 - 69.)

Järvi-Laturi (2000) kehottaa käyttämään ennusteiden laadinnassa mielikuvaharjoituksia. Tulevaisuuteen tulee varautua pohtimalla todennäköisesti toteutuvaa tilannetta, joka saavutetaan jos asiat kehittyvät kuten tähän saakka. Samoin kannattaa pohtia sitä mikä on erityisesti haluttava asiantila ja mikä erityisen pelottava tai vastenmielinen. Aikajänne voi eri toimialoilla olla eripituinen, mutta keskeisiä asioita tulee kirjata ylös, kuten esimerkiksi kilpailutilanne, tuotteet, teknologiat, asiakkaat ja tuloskehitys. Jos todennäköinen toteutuva asiantila ei miellytä, pitää käyttää energiaa, jotta saa muutoksen tapahtumaan. Muutos tarkoittaa käytännössä sitä, että tuetaan kaikkia niitä toimia, keinoja ja valintoja, jotka kääntävät kehityksen kohti haluttua olotilaa. Vastaavasti pitää tunnistaa ne toimenpiteet, ehdot ja edellytykset, joilla väis-

tetään asioiden kehittyminen vastenmieliseen suuntaan. (Järvi-Laturi 2000, 12 - 13.) Kuviossa 5 Järvi-Laturi kuvaa edellä selostettuja kolmea tulevaisuuden olotilaa.

KUVIO 5. Kolme tulevaisuuden olotilaa. Kuvio on mukailtu Järvi-Laturin (2000, 13) laatimasta kuvioista.

Skenaario tarkoittaa Kamppisen, Malaskan ja Kuusen (2002, 31) mukaan erityisen merkittävää toteutettavissa olevaa mahdollista maailmaa, siis sellaista reittiä ja maailmantilaa mahdollisten maailmojen polustossa, johon halutaan kiinnittää erityistä huomiota. Skenaariot voivat olla erityisen houkuttelevia tai erityisen katastrofaalisia mahdollisia maailmoja, eli sellaisia, jotka on järkevä ottaa huomioon tulevaisuuteen kuljettaessa. Mannermaan (1999) mukaan skenaariomenetelmään liittyy toimintaympäristön nykytilan kuvaus, tulevaisuudentilan kuvaus ja kuvaus prosessista, joka liittää nämä kaksi toisiinsa. Skenaariota rakennettaessa voidaan edetä nykyhetkestä tulevaisuuteen tai päinvastoin, mutta kaikkien skenaarioiden tulee olla mahdollisia. (Mannermaa 1999, 57 - 58.) Van Nottenin, Rotmansin, van Asseltin ja Rothmanin (2003) mukaan skenaarioiden luomisessa käytetään sekä pitkän aikavälin että lyhyen aikavälin näkökantoja. Kun halutaan kartoittaa pitkän aikavälin tulevaisuuskuvia, käytetään aikajänteenä 25:tä vuotta tai enemmän. Lyhyt aikaväli kohdentuu kolmesta kymmeneen

vuoteen. Aikavälin pituus on riippuvainen tutkimuksen luonteesta. (van Notten, Rotmans, van Asselt & Rothman 2003, 430 - 431.)

Heikoilla signaaleilla tarkoitetaan Mannermaan (1999) mukaan ilmiöitä, jotka ovat ”oraalla” ja joilla ei yleensä ole historiaa, trendiä tai muuta selvästi tunnistettavaa menneisyyttä, mutta jotka voivat tulevaisuudessa muodostua aivan keskeisiksi ilmiöiksi ja vaikuttajiksi. Heikkojen signaalien kehitystä on vaikeaa mallintaa, koska niiltä puuttuu historia, aikasarja, johon mallin voisi perustaa. Ne ovatkin luonteeltaan ainutkertaisia. Tällöin ei ole mahdollista kerryttää kokemusperäistä tietoa heikkojen signaalien ilmaantumisesta ja käyttää tätä tietoa tulevaisuuden ennakoimiseen. (Mannermaa 1999, 84 - 88.) Heikon signaalin tuntee siitä, että se on kummajainen, outo ilmiö. Keskierto talousviisaus hylkii sitä, koska heikko signaali tulee yleensä vallitsevien järjestelmien ja viisauksien ulkopuolelta. Miltei kaikki merkittävät teknologiset, taloudelliset ja yhteiskunnalliset uudistukset ovat kuitenkin alun perin olleet kummajaisia ja kehittyneet yhteiskunnan periferioissa. Heikot signaalit ovat erityisen kiehtovia, koska uskotaan, että niiden havainnoija on muita paremmassa asemassa varautumaan uusiin ilmiöihin ja toimimaan niiden mukaan. Mannermaa (2004) korostaa, että heikkojen signaalien vahvistuttua niistä voi muodostua trendi, myös megasellinen. **Megatreendeillä** eli kehityksen suurilla aalloilla tai linjoilla tarkoitetaan yleensä sellaista ilmiötä tai ilmiökokonaisuutta, jolla voidaan nähdä olevan yleinen jo toteutuneen kehityksen perusteella tunnistettava suunta ja jonka uskotaan jatkuvan samansuuntaisesti myös tulevaisuudessa. (Mannermaa 2004, 84 - 87.)

Mahdolliset maailmat tarkoittavat niitä mahdollisia asiointiloja ja tapahtumienkulkuja, jotka voivat periaatteessa jonkun toimijan toimenpiteillä olla saavutettavissa tai niistä huolimatta toteutua. Mahdollisten maailmojen toteutumiseen vaikuttavat toimijoiden tavoitteet ja voimavarat, mutta myös erilaiset toimijoista riippumattomat rajoitteet ja mahdollisesti myös toimijoiden välinen kilpailu. Ne kaikki yhdessä määrittävät maailmojen saavutettavuuden ja toteutumisen. **Tulevaisuuspolut** eli reitit mahdollisten maailmantilojen välillä määrittyvät saavutettavuussuhteista. Tiettyyn maailmantilaan voidaan päästä useita eri reittejä pitkin. Mahdollinen maailma koostuisi näin ollen maailmantilasta ja reitistä, ja mahdolliset maailmat voivat erota toisistaan paitsi sisältönsä suhteen eli millaiset asiantilat siellä vallitsevat, myös sen suhteen, millaista reittiä pitkin sinne on edetty. (Kamppinen, Malaska & Kuusi 2002, 26 - 28.) Anttilan (2005) mukaan tulevaisuuspolku on mahdollinen tapahtumien kulku johonkin määrättyyn tulevaisuuden tilaan. Se on päätösten, valintojen ja niiden seuraamusten johdonmukainen ja looginen jatkumo, josta luodaan skenaario. **Tulevaisuuskartta** on näiden tulevaisuuspolkujen kokonaisuus, mahdollisten tulevaisuuksien polusto, ja **tulevaisuuspuu** on

menetelmä, jossa usean samasta lähtötulevaisuuskuvasta alkunsa saavan tulevaisuuspolun tai kehitysvaiheiden kokoelma piirretään puun muotoiseksi. (Anttila 2005, 399.)

Tulevaisuusbarometrit perustuvat Mannermaan (1999) mukaan asiantuntija-arviointiin. Delfoi-tekniikoille tyypilliset oletukset koskevat sitä, että tutkimuksen ongelma-alue on puettavissa asiantuntijoille esitettävien kysymysten muotoon. Käsitteellä **asiantuntemus** on merkitystä – eli tällöin uskotaan, että joku joukko todella tietää ko. aihealueesta enemmän kuin kadunmies ja kykenee tietämyksensä perusteella myös tekemään parempia arvioita tulevaisuudesta. Edelleen oletetaan, että toistot ja palaute parantavat tulosta ja että anonymiteetti on arvioita tehtäessä perusteltua. Tulokset eivät anna tietoa tulevaisuudesta, mutta ne kertovat siitä, millaisia odotuksia alan asiantuntijoilla tällä hetkellä on. Jotta tulevaisuusbarometriprojekti onnistuisi, on keskeistä motivoida ja sitouttaa mukaan tulevat asiantuntijat projektiin siten, että motivaatio ulottuu useamman kuin yhden kyselykierroksen toteuttamiseen sekä työseminaarityöskentelyyn. (Mannermaa 1999, 143 - 145.)

5 MITEN MIELLÄMME YMPÄRILLÄMME TAPAHTUVIA ASIOITA?

Mielestäni tutkielman tekijän on aiheellista tiedostaa niitä lainalaisuuksia, joita mielipiteiden ilmaisuissa ihmisillä on. Kyselytutkimukseen vastaamisen tekohetki, -paikka ja vastaajan sen hetkinen mielenlaatu voivat vaikuttaa vastauksien sisältöön ja muotoiluun. Kyselyn tekijänä en voinut näihin tekijöihin etukäteen paljon vaikuttaa, mutta olin tietoinen niistä analysoidesani aineistoa.

5.1 Käsitusten muodostuminen

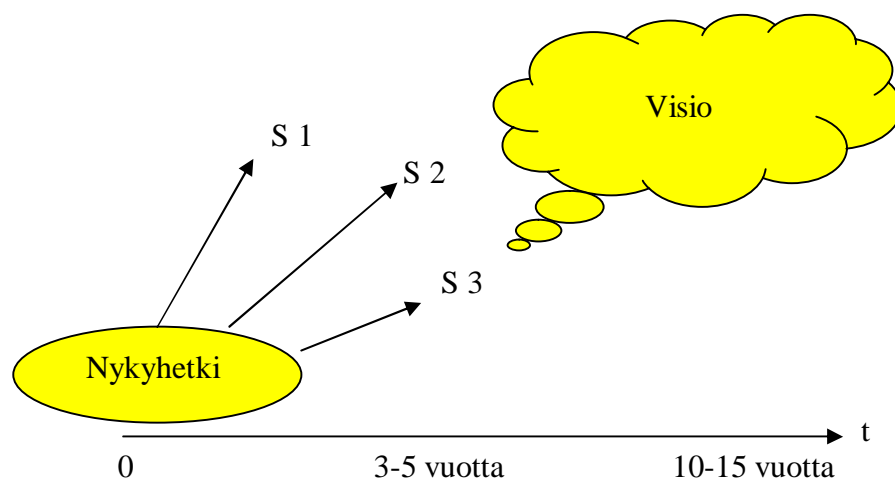
Ahosen (1994) mukaan ilmiö on ihmisen ulkoisesta tai sisäisestä maailmasta saama kokemus, josta hän aktiivisesti rakentaa käsityksen. Käsitys on dynaaminen ilmiö; ihminen muuttaa käsityksiään joskus useaan kertaan lyhyessäkin ajassa. Käsitys ei kuitenkaan tarkoita samaa kuin mielipide, vaan se on lujempaa tekoa eli se on ihmisen itselleen tietyistä perusteista rakentama kuva jostain asiasta. Käsitys on konstruktio, jonka varassa ihminen edelleen jäsentää uutta asiaa koskevaa informaatiota. Kaikki kokemus merkitsee oppimista. Ihminen selittää itselleen saamansa kokemuksen ja tekee siitä ajatusrakennelman, joka hänen kannaltaan on järkevä ja joka auttaa selittämään uusia kokemuksia. (Ahonen 1994, 116 - 121.) Ihmisten ajattelun perusyksiköitä ovat Åhlbergin (2001) mukaan sekä käsitteet ja niistä muodostuvat propositiot. Kaikki maailmassa, myös sitä jäsentävät käsitteet liittyvät jollain tavoin toisiinsa. Propositiot ovat maailmaa koskevia väitteitä ja lauseita, joissa yhdistyy kaksi tai useampia käsitteitä. Ne voivat olla enemmän tai vähemmän tosia tai epätosia, uskottavia tai epäuskottavia, mielekkäitä tai mielettömiä. Tutkimuksellisesti olennaisen tärkeää on tietää, miten käsitteet liittyvät toisiinsa. Siitä saadaan tarkkaa tietoa käyttämällä esimerkiksi parannettuja käsittekarttoja. (Åhlberg 2001, 59 - 60.)

Ihmisen tarve ymmärtää maailmaansa ja siinä tapahtuvia asioita johtaa ajatusmallien ja kognitiivisten rakenteiden tarkasteluun, kertoo Aaltonen (2002b). Nopeasti muuttuvissa ympäristöissä ihmiset kokevat olonsa epämukavaksi tuttujen ajatusten ja vanhojen toimintatapojen tullessa kyseenalaistetuksi. Silloin he alkavat etsiä hyväksyttävää selitystä toiminnan keskeytymiselle. Kun hyväksyttävän selityksen etsiminen tapahtuu henkilökohtaisesti, se liittyy ennen kaikkea vakuuttavaan päättelyprosessiin. Mutta kun selityksen etsiminen tapahtuu yhdessä ryhmän tai yrityksen tasolla, yhteinen hyväksyttävä selitys liittyy keskusteluun, dialogiin ja argumentointiin. Tämä vuorovaikutus johtaa yhteisten ajatusten ja käsitusten muodos-

tumiseen. Väittelyn ja ajatusten vaihdon jälkeen ilmiölle löytyy uskottava selitys, johon ihmiset voivat uudelleen perustaa vakaan käsityksensä siitä, miten maailma pyörii ja mikä on meidän osamme siinä. Kun vuorovaikutus on jatkuvaa, yhteisesti jaetut ajatukset alkavat saada kiistattoman aseman ja niihin aletaan viitata totuuksina. Tähän uuteen käsitykseen voidaan sitoutua ja sitä tukemaan aletaan etsiä asioita ja tapahtumia, jotka vahvistavat uskoa. (Aaltonen 2002b, 97.)

5.2 Visioiden luominen

Visiolla tarkoitetaan yleensä selkeästi määriteltyä tehtävää tai tavoitetta ja joukkoa sitä tukevia arvoja, määrittelee Aaltonen (2002a). Visioilla on tulevaisuutta ohjaava ja muovaava voima. Visiot ovat luonteeltaan usein pakostakin yleisiä ja niihin voi liittyä paljon erilaisia kommunikaatiotavoitteita. Moni-ilmeisyys on monesti tarkoituksellistakin, koska silloin visioiden ajatuksia voidaan soveltaa useisiin organisaation toimintoihin ja silti toimia yhdensuuntaisesti vision kanssa. Keskittyessään tehtävään tai tarkoitukseen visio vastaa kysymykseen, mitä varten organisaatio on olemassa ja mitä tuotteita ja palveluita se on tarjoamassa. Puhuessaan rakenteista, prosesseista ja järjestelmistä, sekä ihmisten että teknologian näkökulmasta, visio määrittelee organisaation muotoa, joka parhaiten pystyy toteuttamaan sen vision. Jos vision sisältö sen sijaan keskittyy organisaation ja sen ympäristön välisen suhteen kuvaamiseen, tärkeiksi tekijöiksi nousevat kysymykset asiakkaista, asiakasstrategioista ja suhteista muihin sidosryhmiin. (Aaltonen 2002a, 130 - 133.)

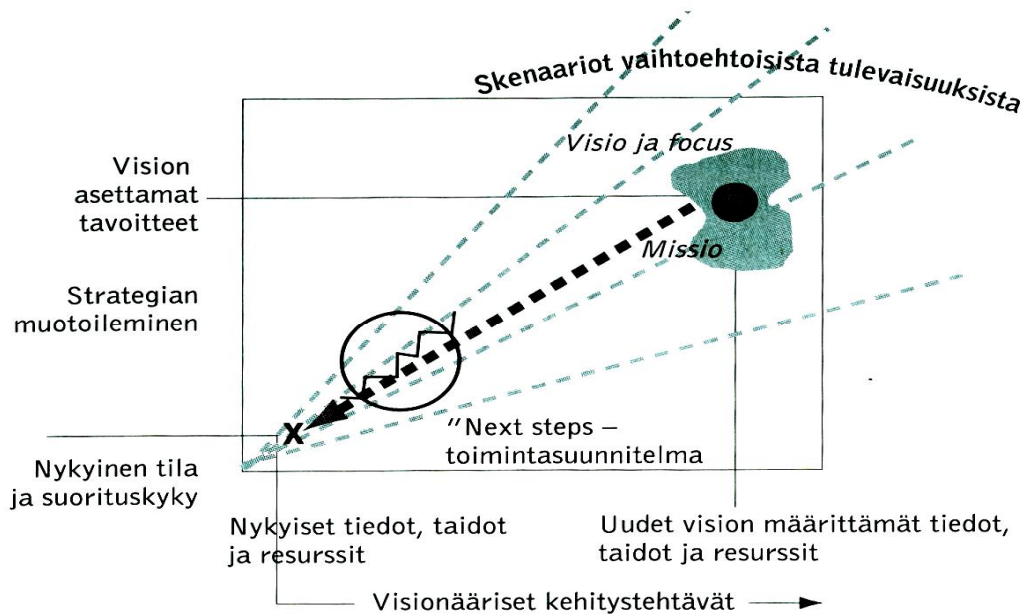
KUVIO 6. Nykyhetken ja tulevaisuuden suhde. Kuvio on mukailtu Aaltosen (2002a, 123) laatimasta kuvioista.

Aaltonen (2002a) selkeyttää kuviolla 6 nykyhetken ja tulevaisuuden suhdetta toisiinsa. Tilanne viiden vuoden päästä voi olla hyvinkin erilainen nykyhetkeen verrattuna. Käsitteemme tulevaisuudesta muokkaavat nykyhetkessä tekemiämme valintoja niin, että työskentelemme vähä vähältä lähemmäksi pitkän aikavälin tavoitteitamme. Oma ymmärrys meitä ympäröivästä maailmasta muokkaa toimintaamme jopa suuremmassa määrin kuin objektiivinen tilanne, jota yritämme mieltää. Ajatusmallit ovat yksi keskeisistä käsitteellisistä välineistä, joilla hahmotamme sitä, miten maailma rakentuu. Niillä on voimakas vaikutus siihen, mitä näemme ja mitä jätämme näkemättä, kun katselemme maailmaa. Ajatusmallit ovat mielikuvia, oletuksia sekä tarinoita, ja ne kertovat, kuinka maailma toimii ja kuinka uskomme sen toimivan tulevaisuudessa. Ne toimivat kuin aurinkolasit ja värjäävät havaintomme tietyllä värillä, ne ohjaavat jo etukäteen havaintojamme. Aaltosen (2002a) mielestä kaikesta rajoittavuudesta huolimatta ajatusmallit ovat tärkeitä ihmisille; ne helpottavat ihmisten jokapäiväistä elämää. Ajatusmallit toimivat tehokkaasti, kun ne on nostettu tietoiselle tasolle ja kun visio on sisäistetty. Ajatusmallit voivat auttaa hahmottamaan nykytilannetta verrattuna vision mukaiseen tulevaisuuteen. Mitä kirikkaampi on kuvamme tulevaisuudesta, sen selkeämpää on toimintamme ja kommunikaatiomme. (Aaltonen 2002a, 121 - 133.)

VISION OMINAISUUDET	
HUONO VISIO Sisältö latteaa tai epäselvää Ei ilmaise selvää suuntaa Ei sisällä selvää viittausta strategisiin toimenpiteisiin Ei viittaa yksilötason mahdollisuuksiin Työntekijät eivät tunne visiota	HYVÄ VISIO Luo selkeän kuvan tulevasta toimintamallista Asemoi yrityksen sen toimintakentällä Haastava innostaen ihmiset ylittämään tavanomaisen suoritustason Sisältää asiakkaalle annettavan palvelulupauksen

KUVIO 7. Vision ominaisuudet. Kuvio on mukailtu Wileniuksen (2002, 83) laatimasta kuvio-osta.

Kuviossa 7 Wilenius määrittelee vision huonot ja hyvät ominaisuudet. Visio on Mannermaan (1999) mukaan tulevaisuuden toiminta-ajatus eli tahtotila. Visiolla pyritään kuvaamaan mahdollisimman kiteytetysti se tulevaisuuden tilanne, jossa halutaan olla riippumatta siitä, millainen toimintaympäristö tuolloin vallitsee. (Mannermaa 1999, 67.) Visiolla tavoitellaan uuden luomista, siis jotain sellaista, mitä ei vielä ole. Se on tunnistettava kuva siitä, minkälainen organisaatio on tulevaisuudessa. Visio on voimakas silloin, kun se synnyttää sitoutumista ja motivoi suorituksia. Toisaalta vision täytyy olla riittävän realistinen ja sen pitää todella vastata niitä arvoja ja toiveita, joita koko organisaatiolla on. (Wilenius, 2002, 83.)

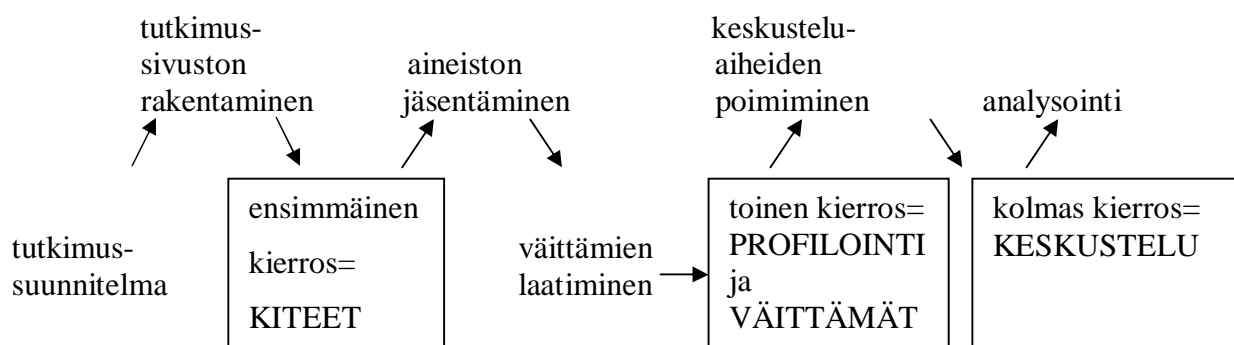
KUVIO 8. Kehittämispöcessin osat (Wilenius 2002, 81).

Wileniuksen (2002) mukaan hyvän päätöksenteon elementit systemaattisessa visiötyöskentelyssä ovat visiot, strategiat ja skenaariot. Kuviossa 8 nämä elementit on sijoitettu jatkumona kehittämispöcessiin. Meillä täytyy olla ymmärrys niistä keskeisistä tulevaisuudessa vaikuttavista liikevoimista, jotka muokkaavat toimintaympäristöämme ja asettavat meille sekä haasteita että mahdollisuuksia. Skenaariötyöskentelyn avulla siis muodostetaan kuvaa siitä, miten maailma ympärillämme muuttuu ja mitkä ovat mahdolliset tulevaisuudet, joissa saamme elää. Skenaariot toimivat näin ollen eräänlaisena karttana tulevaisuuteen kertoen, minkälaisessa maastossa tulemme tulevaisuudessa liikkumaan. Wilenius (2002) korostaa, että tämän jälkeen on syytä arviöida kriittisesti nykytila. Mitkä ovat heikkoudet ja vahvuudet ja miten näitä voidaan arviöida? Tämä luo pohjaa edelleen visiötyöskentelylle, jossa luodaan näkemys toivottavasta tulevaisuudesta. Visio tulevaisuudesta pitää myös sisällään sen, minkälaista osaamista vision toteuttaminen edellyttää. Visio auttaa asettaman ne tavoitteet, jotka täytyy saavuttaa vision toteuttamiseen. Tavoitteet voidaan määrittellä uusina tietoina, taitoina ja resursseina. Kuilu näiden uusien ja nykyisten tietöjen, taitöjen ja resurssien välillä määrittää tulevan visionäärisen kehitystehtävän. Strategia on siis keino työskennellä vision toteuttamiseksi. Strategiatyö tulee edelleen konkretisoitua "next step"-toimintaohjelmiin, jotka vievät työskentelyn tulokset käytäntöön ja sitouttavat organisaation työskentelemään vision hyväksi. (Wilenius 2002, 80 - 82.)

6 TUTKIMUSMENETELMÄ

6.1 Tutkimusprosessin eteneminen ja aikataulu

Tutkielmani tavoitteena oli selvittää asiantuntijoiden tulevaisuuskuvia vaatetusalan tulevaisuudesta Suomessa. Tutkimuksen kohteena oli vuosi 2017, johon mennessä todennäköisesti tapahtunutta kehitystä asiantuntijat arvioivat. Sen lisäksi pyysin vastaajia ilmaisemaan mielipiteensä ilmiön toivottavasta tulevaisuudesta. Tämän tutkielman tutkimustehtävä eli kiistakysymys oli, että vaatetusalan kehityksen Suomessa on muututtava voimakkaasti positiiviseen suuntaan vuoteen 2017 mennessä. Tätä näkemystä kohti kuljimme panelistien kanssa yksimielisesti. Lähestyin kiistakysymystä laatimalla sitä tukevia väitteitä, jotka pohjautuivat panelistien vastauksille. Tämän tutkielman etenemistä auttoi aiempi proseminaaritutkielmani (Tissari 2007), vaikka siinä ei ollutkaan useaa kyselykierrosta. Pro gradu -tutkielmani oli luonteva jatke esitutkimukselleni, koska jatkoin Otavan Opiston työpajoissa tämänkin tutkielman työstämistä. Tässä tutkielmassa jatkoin saman ilmiön tutkimista laajemmin, nyt koko Suomen alueella. Sittemmin Otavan Opiston Delfoi-alusta on kehittynyt edelleen ja pro gradu -tutkielmani aikana se sai nimekseen eDelfoi. Näin ollen olen ollut jo yli kaksi vuotta Otavan Opiston delfoiyhteisössä opiskelemaan delfoi-metodia. Kuviossa 9 näkyy eri vaiheineen ajallisesti koko tutkielmaproessin eteneminen, joka kesti yli vuoden.

maalis- kuu 2007	huhti- kuu 2007	touko- kesäk. 2007	heinä- elok. 2007	syys- lokak. 2007	marras- jouluk. 2007	tammi- kuu 2008	tammi- helmik. 2008	helmi- huhtik. 2008

KUVIO 9. Tutkimusprosessin eteneminen ja aikataulu.

6.2 Asiantuntijapaneelin kokoaminen

Lähetin kyselykutsun tutkimukseen osallistumisesta 462 henkilölle sähköpostilla (Liite 1. Kysely tutkimukseen osallistumisesta). Kartoitin vaatetusalan ammattilaisia tutustumalla ja etsimällä tietoa alan suomalaisista tutkijoista. Erilaisten tutkimusta tekevien organisaatioiden www-sivuilta löysin tutkijoiden artikkeleita ja tutkimustuloksia, mutta niissä oli yllättävän vähän käsitelty tulevaisuutta. Näiden perusteella pyrin päättämään, ketkä henkilöt lähtisivät mukaan oman kiinnostuksensa perusteella. Henkilöiden sähköpostiosoitteita sain omasta sähköpostiluettelostani, www-sivuilta, kollegoilta, sanomalehdistä jne. Hyvänä apuna oli niin sanottu lumipallo-menetelmä, jossa mukaan tulleilta asiantuntijoilta kysyin ehdokkaita mahdollisista uusista asiantuntijoista. Tarkoitukseni oli saada panelisteiksi mahdollisimman paljon asiantuntijoita ympäri Suomea. Huomasin, että paneeliehdokkaat olivat suurimmaksi osaksi naisia, joten päätin pyytää mukaan myös miehiä vastaamaan lähinnä kuluttajan näkökulmasta. Jokainen sai itse valita omat roolinsa, joissa vastasi. Suurin osa vastaajista oli kuitenkin vaatetusalan koulutustehtävissä työskenteleviä.

Lähes kaikki, jotka vastasivat, olivat kiinnostuneita vastaamaan ja ilmoittivat tulevansa mielellään mukaan. Vastaajat ilmaisivat kokevansa asian tärkeäksi ja mielenkiintoiseksi. Vastaajista 9 henkilöä oli empiväisiä, mutta tulivat mukaan, kun perustelin, miksi halusin heidät tutkimukseen. Syitä esteellisyyteen he ilmoittivat olevan äitiyslomalle jäänti, eläkkeellä olo, ei ole toiminut opettajana, on toiminut ”vain” kansalaisopiston opettajana, yksityisyrittäjän työkiireet tai että pystyy osallistumaan vasta syksyllä. Yhtä henkilöä en onnistunut motivoimaan vastaamaan ja hän ilmoittikin heti alussa olevansa niin kaukana ”luovista aloista”, että en lähestynyt häntä enää uudestaan. Erikoinen piirre mielestäni oli se, että jotkut ilmoittivat: ”Lähetä vaan kyselysi meille, vastaamme täällä yhteisesti”. Vastaajat ymmärsivät myöhemmin toiveeni siitä, että tässä tutkielmassa jokaisen tulee vastata yksilönä. Kaikki suhtautuivat positiivisesti ja erityisesti minua ilahduttivat ne kommentit, joissa ilmoitettiin ehdottomasta halusta osallistua, koska ”vaatetusala ei saa kuolla Suomesta”.

Lähetin myönteisen vastauksen antaneille (126) kutsun kyselyyn ja vastausohjeen (Liite 2. Kutsu ensimmäiseen kyselyyn). Kolme heistä ilmoitti, etteivät pääse vastaamaan, vaikka ovat yrittäneet. ATK-tukeni ei pystynyt selvittämään syytä esteeseen, joten päädyimme siihen, että vastaajien koneiden varustelutason täytyy olla esteenä vastauksien läpimenoon. Tutkimusympäristöön rekisteröityminen käynnisti tutkimuksen. Kun tarkastelin saamaani aineistoa, totesin, että kaikki eivät olleet kuitenkaan vastanneet, vaikka olivat ilmaisseet kiinnostuksensa. Poisjäämisen syinä saattoi olla alkaneet kesälomat, sähköpostiosoitteissa ilmenneet virheet

ja oman koneeni ongelmat. Oma tietokoneeni ilmoitti kahteen kertaan, että yhteyttä ei saada tiettyihin osoitteisiin. Vastaajia kyselyn ensimmäisellä kierroksella oli 97 ja vastausprosentti oli 77 %. Vastaajien määrä oli suurehko delfoi-menetelmässä käytettäväksi, mutta koosta oli hyötyä, koska pystyin laajan aineiston perusteella laatimaan väitteet seuraavalle kierrokselle.

Toiselle kierrokselle lähetin kaikille 126 vastaajalle uusintakutsun (Liite 3. Kutsu toiseen kyselykierrokseen). Kahteen viimeiseen kierrokseen osallistui 51 vastaajaa, joka on vielä aika korkea lukumäärä panelistien välisen keskustelun aikaansaamiseksi. Vastausprosentti oli 40,5 %, joka on suhteellisen korkea, mutta nyt kohderyhmäkin oli jo valikoitunut tiiviimmäksi kuin ensimmäisellä kerralla. Vastaajien lukumäärä vähentyi huomattavasti ensimmäisen kierroksen jälkeen, koska toisen kierroksen kutsussa painotin vastaajien asiantuntijuutta nimenomaan vaatetusalaalla. Asiantuntijuus korostui myös toisen kierroksen profiloitukyselyssä. Toinen syy vastaajien vähentymiseen voi olla se, että ensimmäisen ja toisen kierroksen väliin jäi kesä ja syksy, eli aikaa kului 5,5 kuukautta. Pitkähkö aika näiden kierroksien välissä johtui ensimmäisen kierroksen aineiston laajuudesta, väitteiden laatimiseen kuluneesta ajasta ja se on voinut olla osasy syy vastaajien poisjääntiin.

6.3 Asiantuntijapaneelin profilointi

6.3.1 Vastaajien rooli, ikä ja sukupuoli

Aluksi pyysin vastaajia valitsemaan roolin, jossa he tulisivat vastaamaan. Määrittelin 9 erilaista malliroolia ja lisäksi vapaan osion. Joku muu -osiosta poimin yrittäjät työllistäjä-rooliin ja heitä oli 7, joten työllistäjien roolissa vastaajia oli oikeasti 13. Samasta osiosta poimin kouluttaja-rooliin opettajat, joita oli 7, eli kouluttajan roolissa vastaajia oli 53. Loput 10 erilaista roolia liittyivät erilaisiin suunnittelu- ja kehittämistöihin. Koska vastaajia on 97 ja rooleja on valittu 139 erilaista, voidaan päätellä, että moni vastaaja on valinnut useamman kuin yhden roolin.

TAULUKKO 1. Vastaajien ilmoittamat roolit. 1. kierros, N = 97.

Vastaajien roolit	Vastaajien lukumäärä roolissa
Kouluttaja	53
Tutkija	15
Vaatteiden kuluttaja	15
Työllistäjä	13
Vaatetusalan työntekijä	11
Joku muu	10
Käsityöläinen	9
Esimies	6
Opiskelija	4
Vaatteiden myyjä	3

Nuorin vastaaja oli iältään 27 vuotta ja vanhin 70 vuotta, keski-ikä oli 45,7 vuotta. Luokittelin iät graafiseen esitykseen viiden vuoden väleihin. Suurin osa vastaajista (54) on varhaisessa keski-ikässä tai keski-ikässä 41–55-vuotiaita, josta voidaan päätellä, että sen myötä on myös paljon työn ja elämän myötä tullutta kokemusta.

TAULUKKO 2. Vastaajien ikä. 1. kierros, N = 97.

Vastaajien ikä	Vastaajien lukumäärä ikäryhmässä
26 – 30 vuotta	7
31 – 35 vuotta	10
36 – 40 vuotta	7
41 - 45 vuotta	19
46 – 50 vuotta	17
51 – 55 vuotta	18
56 – 60 vuotta	13
61 – 65 vuotta	5
66 – 70 vuotta	1

Naisia vastaajista oli 87 ja miehiä 10, eli vastaajat ovat voittopuolisesti naisia. Koska vaatetusala on naisvaltainen, jo lähettämäni sähköpostiviestit antoivat ennakkoviitteet siitä, että enemmistö vastaajista tulee olemaan naisia. Panelisteiksi kutsumani miehet eivät myöskään

kaikki toimineet vaatetuslalla, eli he olivat vastaajina suurimmaksi osaksi vaatetusalan ulkopuolelta. Minun mielestäni hekin olivat tärkeitä panelisteja, koska halusin mukaan myös tavallisia vaatteiden kuluttajia. Osa miesvastaajista toimii ammattinsa puolesta koulutuksen suunnittelijoina, joten heiltä sain erittäin tärkeitä mielipiteitä koulutuspolitiikan näkökulmasta.

6.3.2 Työelämässäolovuodet ja työpaikkaläänit

Vastaajien (N = 97) lyhin työelämässäoloaika oli 8 kuukautta ja pisin 40 vuotta. Merkitsin vähiten työssäolleen ajan 1 vuodeksi, jotta sain tämänkin vastaajan sisältymään taulukkoon. Luokittelin työssäolovuodet viiden vuoden jaksoihin. Vastaajien työssäoluvuosien keskiarvo oli 20,9 vuotta. Suurin määrä vastaajista (18) on ollut työelämässä 26–30 vuotta. Tästä voidaan päätellä, että vastaajien pitkä työkokemus on tuonut heille todenperäistä näkemystä työelämästä ja vaatetuslalla ja sen kehittämisestä.

TAULUKKO 3. Vastaajien työelämässäolovuodet. 1. kierros, N = 97.

Vastaajien työelämässäolovuodet	Vastaajien lukumäärä vuosiluokassa
1 – 5 vuotta	8
6 – 10 vuotta	15
11 – 15 vuotta	7
16 – 20 vuotta	15
21 – 25 vuotta	11
26 – 30 vuotta	18
31 – 35 vuotta	16
36 – 40 vuotta	5

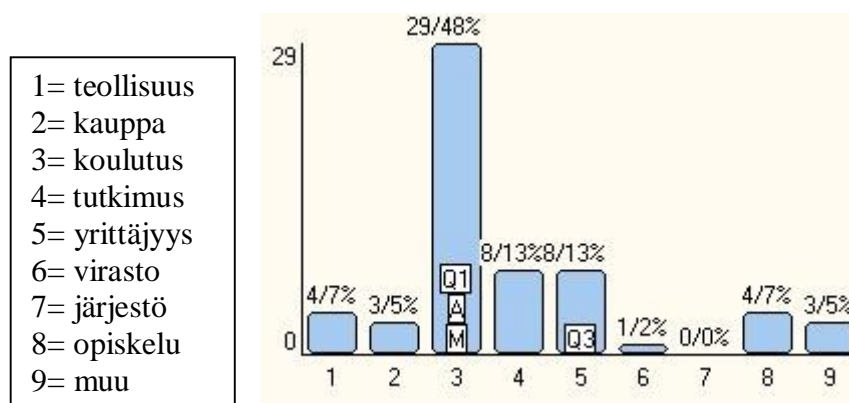
Pyysin vastaajia ilmoittamaan työpaikkakuntansa (N=97) mutta muutin ne läänikohtaisiksi, jotta sain selkeämmin esitettyä ne taulukkomuodossa. Enemmistö vastaajista (40) oli Etelä-Suomesta ja toiseksi eniten (25) Länsi-Suomesta. Oulun läänistä oli vain 1 vastaaja.

TAULUKKO 4. Vastaajien työpaikkaläänit. 1. kierros, N = 97.

Vastaajien työpaikkaläänit	Vastaajien lukumäärä läänissä
Etelä-Suomen lääni	40
Länsi-Suomen lääni	25
Itä-Suomen lääni	23
Lapin lääni	8
Oulun lääni	1

6.3.3 Toimiala ja asiantuntijuus

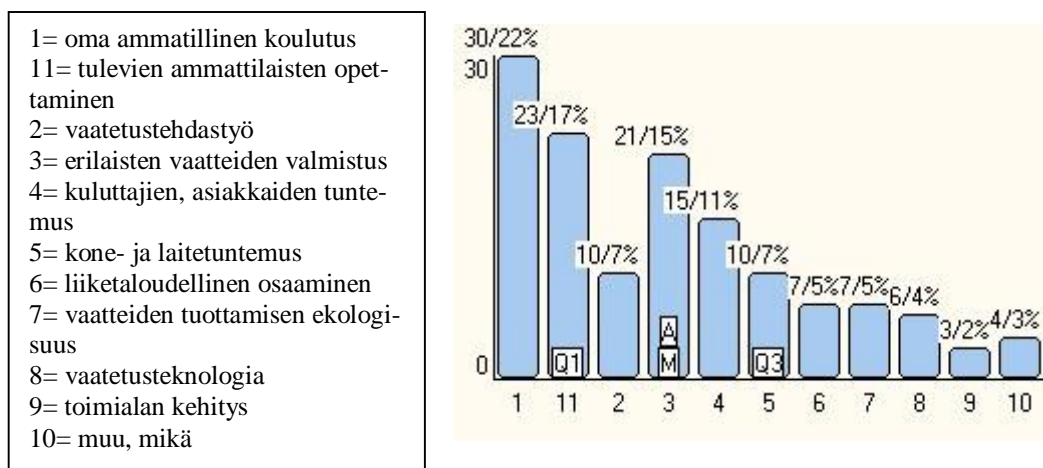
Syksyn ensimmäiseen kierrokseen tein profilointikyselyn, jolla halusin saada selville vastaajien toimialan, asiantuntijuuden ja tulevaisuusorientaation (Liite 3. Kutsu toiseen kyselykierrokseen). Profiloimalla vastaajat halusin saada tietooni heidän asiantuntijuutensa vastaajien itsensä kertomana.

KUVIO 10. Vastaajien toimiala. 2. kierros, N = 60.

Vastaajat sijoittuivat toimialan perusteella enemmistönä koulutukseen, jossa 29 (48 %) vastaajaa ilmoitti toimivansa. Vastaajat saivat ilmoittaa olevansa useamman kuin yhden toimialan edustajia, koska henkilöillä voi olla useampia toimialoja yhtä aikaa. Seuraavaksi eniten oli sekä tutkijoita että yrittäjiä, joita kumpiakin oli 8 vastaajaa. Toimialajakauma ei ollut yllätys, koska etsin laajasti vaatetusalan asiantuntijoita panelisteja hakiessani. Nyt teollisuuden 4, kaupan 3 ja opiskelijoiden 4 edustus jäi aika pieneksi, mutta tämän tutkimuksen kannalta heitä oli riittävä määrä, jotta myös näiden toimialojen ääni tuli kuuluville.

Asiantuntijuus voi olla monialaista ja se kehittyy työelämän kokemuksen, koulutuksen ja elämäkokemuksen myötä. Koska laatimani asiantuntijuuslista ei ole kaikenkattava, vastaajat saivat lopussa yksilöidä lisää omaa asiantuntijuuttaan ja kertoa siitä prosessista, kuinka heidän oma asiantuntijuutensa on kehittynyt. Listaan tekemäni näppäilyvirhe, 11= tulevien ammattilaisten opettaminen, ei näkynyt vastaajille, joten se ei haitannut vastaamista. Myös tekninen vika paljastui vasta tässä vaiheessa. Viimeiseen listan kohtaan muu, mikä -kohtaan ei jäänyt tilaa vastata, mitä vaihtoehto sisälsi. Samoin kuin edellisessä kohdassa (toimiala), tähän muu-kohtaan vastanneita oli määrällisesti vähän, joten siitä voidaan päätellä, ettei tiedon puuttumisella ollut tutkimuksen kannalta merkitystä.

KUVIO 11. Vastaajien asiantuntijuus. 2. kierros, N = 60.

Vastaajien asiantuntijuus jakautui kaikille asiantuntijuuden osa-alueille. Eniten vastaajat omasivat (22 %) asiantuntijuutta omassa ammatillisessa koulutuksessa ja toiseksi eniten (17 %) tulevien ammattilaisten opettamisessa. Näiden molempien asiantuntijuusteemojen korkea arvostus onkin luontevaa. Kun henkilö on saanut laadukkaan koulutuksen itse, hänellä on tarve myös siirtää omaa osaamistaan opiskelijoille. Kolmanneksi eniten (15 %) vastaajat ilmoittivat asiantuntijuudekseen erilaisten vaatteiden valmistuksen taidon. Neljänneksi eniten (11 %) kerrottiin, että kuluttajien ja asiakkaiden tuntemus on heidän asiantuntemustaan. Samoin nämä kaksi edellä mainittua teemaa kulkevat luonnollisesti rinta rinnan. Koska asiantuntijuusalueita oli valittu 136 erilaista (N = 60), tästä voidaan päätellä, että jokainen vastaaja on maininnut vähintään kaksi vahvinta asiantuntijuusaluettaan, keskiarvo oli 2,26.

Vastaajat kertoivat prosessista, miten ja millaisten työtehtävien myötä heidän asiantuntijuutensa on kehittynyt:

”Tutkimusapulainen ja tutkija: Lapin Yliopisto 1998 – 2000, tekninen vaatetussuunnittelija: Clothing+ 2000 – 2003, konseptisuunnittelija: Tampereen Teknillinen Yliopisto 2003 – 2005, markkinointikoordinaattori: Reima Oy 2005–”

”Ompelu- ja vaatetusalan ammatinopettajana ammattikoulussa olen ollut 35 vuotta. Sitä ennen vaatetusalan teollisuudessa eri tehtävissä ja Helsingin ateljeissa. Ammattikoulu opetuksen rinnalla olen opettanut peruskoulun ala-asteella, yläasteella ja lukiossa käsitöitä.”

”Koulutus: Vestonmi ja meneillään taiteen maisterin tutkinto vaatetussuunnittelussa, lisäksi pukeutumisneuvojan koulutus. Eniten asiantuntijuutta kehittää tämänhetkinen työni oman yrityksen parissa, joka sisältää monta vaatetusalan näkökulmaa.”

6.3.4 Tulevaisuusorientaatio

Kuusen (1993) mukaan tulevaisuutta voidaan tarkastella muun muassa vaihtoehtoisten strategioiden kautta. Asiantuntijan valitsema näkökulma on merkittävä tutkimuksen kannalta. Tiedon esittäjän psyykkiset ominaisuudet, arvot ja intressit vaikuttavat hänen esittämiinsä arvioihin. Asiantuntija ei usein itse tiedosta, mistä näkökulmasta hän tarkastelee asioita. Tässä tutkielmassa asiantuntijat arvioivat itse valitsemansa tarkastelukulmat. Ihmisten tapoja suhtautua tulevaisuuteen ovat sivustaseuraaminen, uhkiin tai mahdollisuuksiin varautuminen ja tulevaisuuden tekeminen. Sivustaseuraaja tarkkailee kehitystä pyrkien pitämään omat toiveet erossa arvioista. Uhkiin varautuja hahmottelee tulevaisuutta kaikilla mahdollisilla uhkilla. Mahdollisuuksiin tarttuja ottaa tietoisesti riskin epäonnistumisesta tarttuessaan tulevaisuuden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Tulevaisuuden tekijä sen sijaan hahmottelee kehityskulkua, jonka puolesta on valmis tekemään työtä. Tulevaisuuden tekemisen tulee olla aina tavoitteena selvittäessä tulevaisuuden kehitysmahdollisuuksia asiantuntija-arvioiden pohjalta. (Kuusi 1993, 133 - 134.)

Vastaajat ilmaisivat tapansa suhtautua tulevaisuuteen pisteyttämällä 4 eri tulevaisuusroolia omalta kohdaltaan. Tutkimusalustalla oli luonnehdinnat jokaisesta tulevaisuusroolista, jolloin vastaajat pystyivät arvioimaan omaa tapansa suhtautua tulevaisuuteen. Vastaajista 18 (41 %) ilmoitti, että ilmaisu tulevaisuuden tekijä on heistä osuva kuvaus, mahdollisuuksiin

tarttujia oli 18 (41 %) vastaajista, sivustaseuraajiksi määritteli itsensä 9 (21 %) henkilöä ja uhkiin varautujiksi 6 (14 %) henkilöä. Kaikissa neljässä roolissa oli eniten (48 % - 73 %) ilmoittanut, että kuvaus on jonkin verran osuva. Tästä voidaan päätellä, että vastaajat kokevat olevansa elämän eri alueilla välillä sivustaseuraajia, tulevaisuuden tekijöitä, uhkiin varautujia ja mahdollisuuksiin tarttujia. Vähiten vastaajissa oli sivusta seuraajia, koska 12 (27 %) ilmaisi, että ilmaisu sivustaseuraaja ei kuvaa heitä yhtään. Huomionarvoista näiden vastaajien henkilökohtaisissa ominaisuuksissa ja valinnoissa oli se, että eniten osuvia kuvauksia itsestä koettiin olevan tulevaisuuden tekijänä ja mahdollisuuksiin tarttujana. Tästä voin tutkielman tekijänä myönteisessä mielessä päätellä, että tässä paneelissa oli paljon rohkeita ja sanavalmiita vastaajia.

TAULUKKO 5. Vastaajien tulevaisuusorientaatiot, 2. kierros, N = 44.

Tulevaisuusrooli	1 = osuva kuvaus	0 = kuvaa jonkin verran	-1 = ei kuvaa yhtään
Sivustaseuraaja	9 (21 %)	23 (52 %)	12 (27 %)
Tulevaisuuden tekijä	18 (41 %)	23 (52 %)	3 (7 %)
Uhkiin varautuja	6 (14 %)	32 (72 %)	6 (14 %)
Mahdollisuuksiin tarttija	18 (41 %)	21 (48 %)	5 (11 %)

6.4 Aineiston keruumenetelmänä Delfoi

Tulevaisuudentutkimuksessa käsite delfoi-tekniikka – suomenkielessä käytetään myös nimiä delphi- tai delfi-tekniikka – otettiin käyttöön 1950-luvulla. Delfoi-tekniikka kuuluu niihin harvoin metodeihin, jotka ovat nimenomaan tulevaisuudentutkimuksen piirissä kehitettyjä ja sovellettuja menetelmiä. (Mannermaa 1999, 146.) Anttilan (2005) mukaan delfoi-menetelmä on asiantuntijamenetelmä. Se on vaiheittainen strukturoitu tai puolistrukturoitu kyselymenetelmä, jolla ryhmän, erityisesti asiantuntijoiden, mielipiteitä jostain määrätystä teema-alueesta tuodaan esille ja jalostetaan tiedoksi. Delfoi koostuu useimmiten kahdesta tai kolmesta asiantuntijakerroksesta, joiden kuluessa mielipiteet kerätään ja niistä saatu infor-

maatio – erityisesti yleisestä linjasta poikkeavat mielipiteet perusteluineen – syötetään takaisin asiantuntijoille lisätarkastelua varten. (Anttila 2005, 398 - 403.) Kierroksia tulee olla vähintään kaksi, jotta palautteen saaminen on mahdollista. Tapauksesta ja tarpeesta riippuen kierroksia voi useampia, jopa viisikin. (Mullen 2003, 46.)

Alun perin delfoi-menetelmällä pyrittiin peräkkäisten kyselyiden ja valvotun palautteen avulla asiantuntijaryhmän yksimielisyyteen. Pyrkimys perustui oletukseen, että asiantuntijajoukko todella tiesi erikoisalansa tulevaisuudesta enemmän kuin kadunmies ja oli valmis esittämään tietonsa muille ryhmän jäsenille. Asiantuntijoilla oli mahdollisuus muuttaa mielipidettä muilta ryhmän jäseniltä saadun palautteen pohjalta, minkä oletettiin parantavan arvioiden laatua. (Rautkylä-Willey & Valtakari 2001, 81.) Anttilan (2005) mukaan nykyisin delfoissa keskitytään pikemminkin mielipiteiden erilaisuuksien tarkasteluun ja tutkijoiden päämääränä on saavuttaa mahdollisimman laaja ymmärrys asiantuntijoiden tutkittavaa asiaa koskevista erilaisista mielipiteistä ja ajatuksista sekä niiden perusteluista. (Anttila 2005, 260.) Anttila määrittelee delfoi-menetelmän kyselytutkimuksen ja laadullisen tutkimuksen välimuodoksi (Anttila 2005, 405).

Delfoi-menetelmä sopii käytettäväksi etenkin silloin, kun halutaan saada selville jonkin tulevaisuuden piirteen toteutumisen ajankohta, arvioida jonkin tulevaisuuden tilan toivotuksi tulemistä tai kun pyritään saamaan selville keinoja, joilla toivottu tulevaisuuden tila saavutettaisiin (Gordon 2003, 5 - 7). Erityisen hyvin menetelmä soveltuu arvojen, uusien näkemysten ja ideoiden esiin nostamiseen päättäjille ja suunnittelijoille. Delfoi-menetelmän avulla voidaan tunnistaa orastavina olevat muutossuunnat ennen, kuin ne ovat toteutuvia kehityssuuntia. (Kivelä & Mannermaa 1999, 20.) Linstone ja Turoff (2002) näkevät, että delfoi-menetelmä on hyvä tulevaisuuden ennakoinnissa, syy-seuraussuhteiden selvittämisessä tai vaihtoehtoisten suunnitelmien tutkimisessa. Menetelmässä tutkija luo ohjatun ja vuorovaikutuksellisen prosessin, jossa kysymyksiin vastaajat ottavat kantaa väitteisiin ja voivat lukea toisten mielipiteet kierroksien aikana. Tällöin on mahdollista myös verrata omia käsityksiään muiden perusteluihin ja jopa muuttaa niitä. Menetelmän anonymisyydestä on hyötyä silloin, kun tutkittava ilmiö on esim. poliittisesti arkaluontoinen, tai silloin, kun ilmiöön liittyy voimakkaita mielipide-eroja. (Linstone & Turoff 2002, 3 - 5.) Linturin (2008) mukaan delfoi-menetelmä on erityisen mielekäs sellaisessa tutkimuskohteessa, jossa muutokset ovat vasta tulossa eivätkä ole vielä muuttuneet pysyväksi. Tällaisissa tapauksissa korostuu mahdollisuus osallistujien yhdessä hahmotella parhaaseen kehitykseen johtavaa toimintastrategiaa.

Delfoi-menetelmän ominaispiirteitä ovat monipuolinen asiantuntijapaneeli, vastaajien anonymiteetti, useat tutkimusta jäsentävät kyselykierrokset, vastausten kommentointi ja ma-

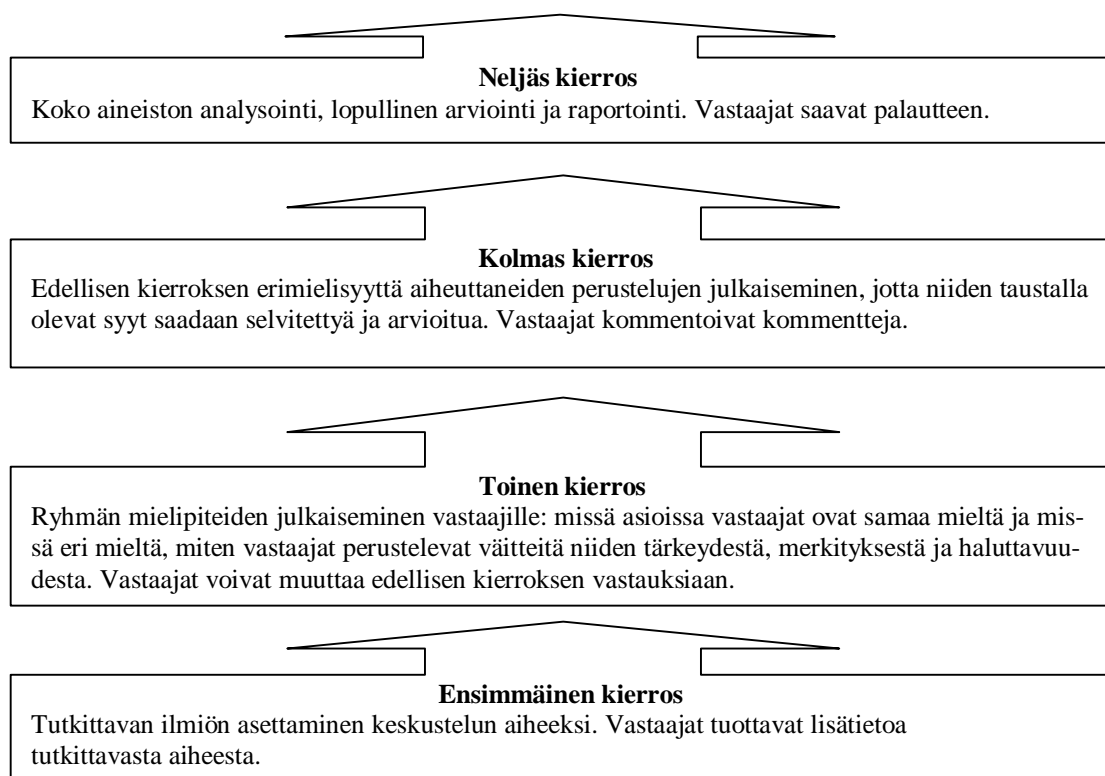
nagerin eli tutkimuksen vetäjän keskeinen rooli. Edellä luetellut tekijät ovat monien tutkijoiden mielestä keskeisimmät ominaispiirteet. (Kuusi 2002, 204 - 216; Linturi 2008; Loo 2002, 764 - 767.) Asiantuntijamenetelmiä käytettäessä ratkaisevaa on asiantuntijoiden laatu, ei määrä. Delfoi-tekniikkaa esittelevässä kirjallisuudessa on pidetty sopivana 20–60 tarkasti harkitun panelistin joukkoa. (Wilenius 2004, 75.) Samoin myös vastausten laatu on tärkeämpi kuin niiden määrä. Jos paneeliin osallistuvien halutaan käyvän vuorovaikutteista keskustelua, sopivana paneelin kokona pidetään 15–35 henkilöä. Monet tutkijat ovat yhtä mieltä siitä, että paneelin kokoon vaikuttavat kyseessä olevan ilmiön luonne ja käytettävä delfoi-sovellus. (Gordon 2003, 7; Kuusi 2002, 213 - 219; Loo 2002, 765.) Vastaajiksi tulee valita sellaisia henkilöitä, jotka omaavat erilaista asiantuntijuutta, jotta syntyisi paljon monipuolista keskustelua. Vastaajien tulee olla sellaisia, jotka tarkastelevat ko. ilmiötä sekä yksilön että yhteisön näkökulmasta. Vastaajat perustelevat mielipiteensä tietoisina kyselyn anonyymisyydestä ja siitä, että he tulevat saamaan kommentoitavakseen muiden vastaajien perustelut kierrokselta kierrokselle. (Gordon & Peace 2006, 322; Kuusi 2002, 217 - 218; Linturi 2008.)

Tutkimuskysymyksien muodostamisessa käytetään usein asteikkoväittämiä. Lisäksi käytetään kommentti- ja vuosienustekysymyksiä. Tarvittaessa kysymykset voivat kohdentua kahteen kohdevuoteen, esimerkiksi vuosiin 2020 ja 2030. Kysymyksiin voidaan pyytää kommentteja suhteessa niiden haluttavuuteen, saavutettavuuteen, tärkeyteen tai kelpoisuuteen. (Linturi 2008.) Usein tarvitaan lisäksi avoimia kysymyksiä, joilla voidaan saada selville sellaisia asioita ja perusteluja, joita asteikkokysymyksillä ei saisi (Loo 2002, 765). Internetvälitteisessä Delfoissa analyysin tulokset voidaan tuottaa verkkoon välittömästi kaikkien nähtäville. Samoin vastaajat voivat vastata vähän kerrallaan useissa istunnoissa. Yhtä lailla heillä on mahdollisuus jo ensimmäisen kierroksen aikana muuttaa vastauksiaan ja lisätä perusteluja. Verkkoympäristön käyttö häivyttää aiemmin selkeää 1. ja 2. kierroksen rajaa niin, että tutkimusprosessi voi samoin resurssein edetä dynaamisemmin ja pidemmälle. Toinen kierros on mahdollista rakentaa kuumimmille teemoille eli tutkimus tavallisesti fokusoidaan ja rajataan mielenkiintoisimmille alueille. (Wilenius 2002, 75.) Kun tutkija huomaa, että kierrokset eivät tuota enää uutta tietoa tutkimukseen, kierrokset on syytä lopettaa. On varottava, että paneelin jäsenet eivät menetä mielenkiintoaan tutkimukseen sen vuoksi, että kierroksia on liian monta tai tutkimus ajoittuu kovin pitkälle ajanjaksolle. (Loo 2002, 766.)

Nykyään delfoi-menetelmästä on useita eri sovelluksia: konsensus-, politiikka-, trendi-, survey- ja yhdistelmädelfoi, jotka poikkeavat toisistaan tavoitteiltaan ja toteutukseltaan. Linturin (2007) mukaan delfoi-menetelmän ominaispiirteet pysyvät kuitenkin samoina kaikissa sen sovelluksissa. Delfoi-menetelmän on aina tunnistanut palautteisista kyselykierroksista

sekä niihin reagoivasta anonyymistä asiantuntijaraadista. Niin ei välttämättä ole enää. Delfoin ominaispiirteet on yksi kerrallaan kyseenalaistettu eikä perusteita. Kyseenalaistaminen ei ole heikentänyt metodin suosiota, vaan pikemminkin päinvastoin. Delfoin eri versioita ovat läpi sen lyhyen historian yhdistäneet samat tunnuspiirteet: anonyymisyys, asiantuntijuus ja iteraatiivisuus. Viime aikoina kukin ominaislaatu on vuorollaan kyseenalaistettu. Muutoksiin ovat vaikuttaneet sekä teknologian kehitys että laajeneva ymmärrys tiedon muodostuksesta. Uudelleenarviointien jäljiltä delfoi on käytetympi kuin koskaan. (Linturi 2007.)

Turoffin (2002, 80) mukaan politiikkadelfoi tuottaa vahvimmat mahdolliset vastakkaiset mielipiteet poliittisissa kiistakysymyksissä. Tässä tutkielmassa käytettiin argumentoivaa politiikkadelfoita, koska tavoitteena oli tuottaa mahdollisimman paljon erilaisia argumentteja, joista käytiin dialogia.

KUVIO 12. Argumentoivan delfoi-prosessin kulku. Kuvio on laadittu ja suomennettu Linstonen ja Turoffin (2002, 5 - 6) tekstin pohjalta.

Onnistunut argumentatiivinen delfoi-tutkimus tuottaa Linturin (2007) mukaan runsaasti mielipiteitä ja argumentteja monesta eri näkökulmasta hylkimättä harvinaisia ja poikkeavia

aloitteita. Päinvastoin vähemmistönäkemyksille annetaan erityinen merkitys, jota voidaan välittömästi testata paneeliäänestyksin ja argumentein. Vahvistuva kehityssuunta on eri tulevaisuusmenetelmien yhdistely. Delfoi-prosessissa on perimmiltään kyse oppimisesta. Tähän asti oppiminen on keskittynyt paneelin manageriin (tutkija), mutta yhä useammin oppijasubjekti on manageriryhmä tai jopa koko paneeli. Uudistuvan delfoin tärkeimpiä tehtäviä on kehittää toimintatapaa, joka tukee yhteisön dialogista ja popperilaistyyppistä oppimista. Oppimisen evoluutiossa yhteistoiminnallinen oppiminen on luonnollinen jatke yksilöoppimiselle. Informaatio on oppimisen raaka-ainetta ja merkityksenanto sen tulos. Delfoi-prosessi luo ja jakaa molempia. (Linturi 2007, 102 - 114.)

Linstone (2002) on laatinut delfoi-menetelmän käyttämiseen ja väitteiden laatimiseen tarkistuslistan, jonka avulla voidaan välttää yleisimmät ongelmat. Tutkijan tulee varmistaa, että asiantuntijat todella tuntevat alansa, eikä hän ole antanut näennäisen asiantuntijuuden vaikuttaa valintaan. Menetelmällä ei saa houkutella esille merkityksiä, jollaisia tutkimuksen tekijällä itsellään on ilmiöstä. Tutkija ei saa antaa omien mielipiteittensä vaikuttaa ja sekoittaa vastaajia niin, että tutkimuksen luotettavuus kärsii. Tutkija ei saa yllyttää vastaajia yksinkertaistamaan ja ennustamaan tulevaisuutta, koska vastaajat yleensä haluavat miellyttävän tulevaisuuden ja torjuvat epämiellyttävän. Tutkijan tulee Linstonen (2002) mukaan ottaa tarkasti huomioon myös vastauksissa ilmenneet erimielisyydet. Vastaajien olosuhteita eikä tuloksia saa millään lailla manipuloida tai käyttää propagandaa. Tulosten tulee olla niin luotettavat, että ei ole pienintäkään epäilystä petoksesta tai harhaanjohtamisesta. Tutkijan tulee olla huolellinen paneelin valinnassa, tutkimuksen tekemisessä ja tuloksien analysoinnissa. Menetelmää ei saa pitää niin ylivertaisena, ettei huomioitaisi toteutuksen puutteita ja käytettäisi tarvittaessa täydentäviä menetelmiä. (Linstone 2002, 559 - 579.)

6.5 Analyysimenetelmänä laadullisen aineiston sisällönanalyysi

Laadullinen analyysi kuvataan Anttilan (2005) mukaan usein spiraalinomaisesti kierroksina eteneväksi prosessiksi, jolle on annettu nimi ”hermeneuttinen kehä”. Siinä edetään aineistossa (data) vaihe vaiheelta eteenpäin, jolloin ensin saavutetaan aineiston edustaman ilmiön kuvailun taso, sen jälkeen luokittelun taso, sitä edelleen tarkastellen sisältöelementtien yhdistelyn taso ja lopulta ilmiön kokoamisen ja selittymisen taso. Laadullisen analyysin aineisto voi olla valmiina yhtenä kokonaisuutena tai sitä voidaan täydentää sen mukaan, miten valittu ana-

lyysimenetelmä osoittaa, kunnes saavutetaan sellainen saturaatio- eli täydentymistaso, ettei uusia näkökulmia ilmiön selittymiseksi enää ole tarjolla. (Anttila 2005, 280 - 281.)

Tässä tutkielmassa sain jokaiselta kolmelta kierrokselta aineistoa. Analysoin ne erikseen siltä osin, milloin ne antoivat ilmiön eri puolilta tietoa. Ensimmäisen kierroksen kyselyssä sain selville vastaajien mielipiteet vaatetusalan työllisyystilanteen kehittymisestä vuoteen 2017 mennessä. Samalla kierroksella selvisi vastaajien näkökannat siihen, minkälaiset ominaisuudet tulevaisuuden menestyvällä yrityksellä tulee olla ja miten koulutus voi edistää menestymistä. Toisen kierroksen vastauksista sain graafiset vastausjakaumat selville eDelfoi-alustalla. Ohjelma ilmoitti vastausten keskiarvot (A), ylä- ja alakvartiilit (Q1, Q2), sekä mediaanit (M). Vastausjakaumia en muuten käsitellyt tilastollisesti, koska ohjelma antoi tarvittavat tiedot. Kolmannen kierroksen aineiston analysoin käsitekarttojen avulla. Käsitekarttoihin otin mukaan kaikkien kolmen kyselykierroksen vastaukset niiltä osin, kuin pystyin luokittelemaan ne samoihin teemoihin. Tämän koin aiheelliseksi siksi, että kolmannen kierroksen keskustelualueen kommentit keskittyivät vain muutamaankin kohteeseen. Ottaessani analyysiin mukaan koko aineiston, sain tarpeeksi sisältöä tulevaisuuskuvien ja vision laatimiseen.

KUVIO 13. Laadullinen tutkimus – kertomus etsimisestä. Kuvio on laadittu Sajavaaran (1997, 248) tekstin pohjalta.

Sajavaaran (1997) mukaan tutkimusprosessissaan tutkija lähtee liikkeelle empiirisistä havainnoista, tulkitsee tätä aineistoa ja nostaa siitä analyysin ja vertailevien muistiinpanojensa avulla merkittäviksi katsottavia teemoja, koodaa ne ja muotoilee sitten yleisemmiksi luokittelukategorioiksi. Tämä kaikki edellyttää aineiston perinpohjaista tuntemista. Tämän jälkeen hän seuloa esiin tutkittavan asian kannalta merkityksellisiksi nousseet avainkategoriat, terästä niitä todennäköisesti uuden, nyt jo teoreettisesti täsmentyneen aineiston avulla ja päätyy lopulta prosessissa kirkastuneen aineiston pohjalta selitysmalleihin ja teoreettiseen pohdiskeluun. Pohdinnan tuloksena syntyneet päätelmät ja yleistykset tehdään yleensä teemoittain. Synteesit kokoavat yhteen pääseikat ja antavat olennaiset vastaukset asetettuihin ongelmiin. Lopuksi esitetään johtopäätöksissä laajemmat kytkennät ja teoreettiset kuviot. Silloin kerrotaan, mikä tulosten merkitys on tutkimusalueella ja mikä laajempi merkitys tuloksilla voi olla. (Sajavaara 1997, 248 - 249.)

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Ensimmäisen kyselykierroksen analysointi ja tulokset

Tutkimus käynnistyi sillä, että lähetin vastaajille kyselykutsun, jossa oli yleisten toimintaohjeiden lisäksi tunnukset alustalle rekisteröitymistä varten. Heikkilän mukaan (2004) tutkimuslomakkeeseen sisältyy kaksi osaa: saatekirje ja varsinainen lomake. Saatekirje voidaan joskus myös korvata saatesanoilla ennen kysymyksiä. Saatteen tehtävänä on motivoida vastaajaa täyttämään lomake ja selvittää tutkimuksen taustaa ja vastaamista. (Heikkilä 2004, 61.) Liitin kyselylomakkeen alkuun saatesanat, joilla esittelin lyhyesti itseni. Samalla kerroin kyselyn tarkoituksen, toivomukseni viimeisestä vastauspäivästä, lomakkeen palautusohjeen sekä vakuutuksen vastauksien ehdottomasta luottamuksellisuudesta. Varsinaisen kyselylomakkeen täyttäminen tapahtui eDelfoi-alustalla.

Rekisteröityminen ei luonnistunut kaikilta ensimmäisellä kerralla, vaan sain muutamia hätääntyneitä sähköpostiviestejä. Kaikki eivät olleet huomioineet kirjeessä ollutta linkkiä, jolla alustalle pääsi kirjautumaan. Muutama vastaaja vierasti alustaa ja koki sen monimutkaiseksi. Kierroksien edetessä rekisteröitymisongelmat poistuivat ja vastaajat oppivat alustan käytön. Alustalla oli lähdemateriaalia tulevaisuuden tutkimuksesta ja delfoi-menetelmästä. Ensimmäisen kierroksen tavoitteena oli saada mahdollisimman monipuolinen aineisto seuraavien kierrosten väittämien pohjaksi. Pyysin vastaajia kiteyttämään näkemyksensä Suomen vaatetusalan tulevaisuuden kehityksestä. Tällä halusin nostaa esille tulevaisuutteen liittyviä yhteiskunnallisia asioita. Muodostin kolme kysymystä, jotka koskevat vaatetusalan yleistä työllisyyskehitystä, menestyvien yritysten ominaisuuksia ja koulutuksen merkitystä yritysten menestymiseen. Annoin heille mahdollisuuden tarttua aiheeseen omien näkemyksiensä pohjalta. Koin, että heidän oma intuitiivinen näkemyksensä aiheesta on se, mitä tietoa hain, enkä halunnut ohjailla heitä minkäänlaisilla etukäteistiedoilla ilmiöstä.

Alasuutarin (1994) mukaan laadullinen analyysi koostuu kahdesta vaiheesta, havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta. Havaintojen pelkistämisessäkin voi erottaa kaksi osaa. Ensinnäkin aineistoa tarkastellaan aina vain tietystä teoreettis-metodologisesta näkökulmasta. Aineistoa tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota vain siihen, mikä on teoreettisen viitekehyksen ja kulloisenkin kysymyksenasettelun kannalta olennaista. Näin analyysin kohteena oleva aineisto pelkistyy hieman hallittavammaksi määräksi erillisiä havaintoja. (Alasuutari 1994, 39 - 40.) Vaikka olin muotoillut yrityksiin ja koulutukseen liittyvät kysymykset positiivisen näkökulman suuntaan, vastaajat pystyivät pohtimaan asiaa myös negatii-

visesta näkökulmasta. Vastauksissa oli lisäksi mielipiteitä myös tämän hetkisestä tilanteesta, vaatetusalan vahvuuksista ja heikkouksista. Tämän tutkielman tavoitteeseen sisältyy vision luominen vaatetusalan tulevaisuudesta. Koska visio on kuvaus toivottavasta tulevaisuudesta, siihen ei silloin sisälly mahdolliset uhkat. Mutta heikkous- ja uhkatekijät on hyvä tiedostaa, jolloin on mahdollista laatia realistinen visio tulevaisuudesta.

Pelkistämisen toisen vaiheen ideana on Alasuutarin (1994) mukaan edelleen karsia havaintomäärää havaintojen yhdistämisellä. Erilliset havainnot yhdistetään harvemmaksi havaintojen joukoksi. Tähän päästään etsimällä havaintojen yhteinen piirre tai nimittäjä tai muotoilemalla sääntö, joka tältä osin pätee poikkeuksetta koko aineistoon. Havaintojen yhdistämisessä lähtökohtana on ajatus siitä, että aineistossa ajatellaan olevan esimerkkejä tai näytteitä samasta ilmiöstä. (Alasuutari 1994, 39 - 40.)

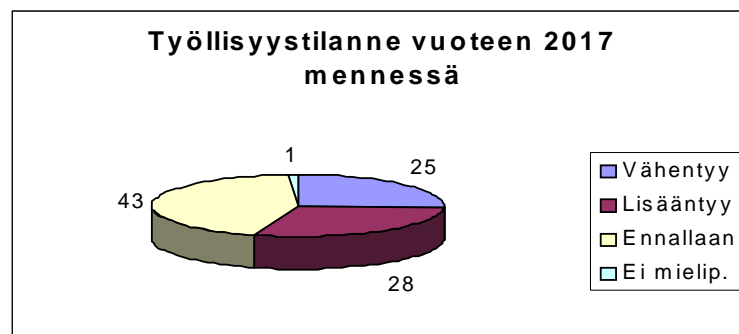
Laatimillani kolmella kysymyksellä oli oma aiheensa, mutta koska ne sivusivat niin paljon toisiaan, jotkin vastaajat kertoivat samoja ajatuksiaan kaikissa kolmessa kysymyksessä. Poimin vastauksia oman näkemykseni mukaan, jos huomasin, että vastaus kuuluu paremmin toisen kysymyksen teemaan. Vastaajat olivat siis antaneet hyviä menestymisohjeita jo kysymyksessä 1, jossa oli tarkoitus pohtia työllisyystilannetta. Samoin kysymyksessä 2 oli löydetty kehittämishaasteita jo koulutukselle, kun vastaajat pohtivat yritysten menestystekijöitä. Samoin kysymyksessä 2 oli vielä ennustettu työllisyyslukuja, vaikka ne olivat edellisessä kysymyksessä 1 olleet pohdittavana. Tämä on mielestäni luonnollista ja sallittua ihmisen ajatuksen vapaata kiertokulkua. Tästä voin päätellä, että nämä panelistit ovat olleet vastatessaan avoimia ja todella syvästi asiaa pohtineita. Joistakin vastauksista sain sellaisen kuvan, että vastaajat arkailivat esittää omia mielipiteitään. En ollut ottanut ollenkaan huomioon, että olisin voinut hieman enemmän opastaa vastaajia panelisteiksi. Tuntui, että vastaajat eivät uskaltaneet sanoa mielipiteitään, koska eivät voi olla täysin varmoja niiden toteutumisesta tulevaisuudessa. Olisin voinut painottaa enemmän, että he eivät joudu vastuuseen tulevaisuudenkuvistaan, jos ne eivät toteudu. Ensimmäisen kyselykierroksen vastauksien perusteella muodostin väitteet seuraavalle kierrokselle.

Ensimmäisen kierroksen vastauksien perusteella syntyi myös liite 4 Tulevaisuuden pukeutujan kuvaus. Tämä pukeutujan kuvaus oli sekä vastaajien, että minun mielestäni tärkeä ja ansaitsi tulla julkistetuksi luettelomuodossa. Tämä kuvaus koostuu lähes suorista lainauksista vastaajien kommentteista, joissa on näkyvissä myös selkeitä mielipide-eroja. Vaatetusalan ammattilaisen on tunnettava tulevaisuuden asiakkaat, koska asiakkaiden tarpeiden tiedostamisen kautta on mahdollisuus myös työllistää itsensä. Asiakaskeskeinen ajattelu korostaa Otalan (2002) mukaan herkkyyttä kuunnella asiakasta ja ymmärtää sitä, ”kuka maksaa palkan”.

Asiakaskeskeisyys opettaa laatuajattelua, jolloin opitaan tuottamaan sellaisia tuotteita ja palveluja, joita asiakkaat haluavat. Asiakas on myös tärkeä ulkoisen tiedon ja oppimisen lähde ja hänen tarpeensa pitäisi tunnistaa jopa ennen asiakasta. (Ojala 2002, 24.)

7.1.1 Vaatetusalan työllisyyden kehitys

Tässä ensimmäisessä kyselyssä vastaajat ilmaisivat perusnäkömyksensä siihen, onko vaatetusalan tulevaisuus Suomessa työllisyyden suhteen positiivinen, negatiivinen tai jotakin niiden väliltä. Vaatetusalan työllisyystilanteen kehitystä kysyin pyytämällä vastaajien näkemyksiä 10 vuoden aikajänteellä. Tällä kysymyksellä halusin saada selville vastaajien mielipiteet työllisyyden kehityksestä koko vaatetusallalla. Jaoin vastaukset ja niiden perustelut kolmeen ryhmään: A. Työllisyys pysyy samana, B. Työllisyys lisääntyy tai C. Työllisyys vähentyy. Laskin vastaajien mielipiteet noihin kolmeen vaihtoehtoon ja sain kuviossa 14 olevan jakauman.

KUVIO 14. Vastaajien näkemys työllisyystilanteesta vuoteen 2017 mennessä. 1. kierros, N= 97.

Vastaajista 43 (45 %) oli sitä mieltä, että työllisyystilanne pysyy samana, 28 (29 %) oli sitä mieltä, että työllisyys lisääntyy ja 25 (26 %) oli sitä mieltä, että työllisyys vähentyy. Vastaajista vain 1 henkilö ilmoitti, ettei voi vastata, koska ei tiedä edes nykyistä vaatetusalan työllisyystilannetta. Tilanteen ennallaan pysymistä perusteltiin näkemyksellä, että vuonna 2017 massatuotannon tilalla on paljon pienyrityksiä, jotka tuottavat yksilöllisiä vaatteita tulevaisuuden vaativille kuluttajille. Työllisyys siis tulee heidän mielestään pysymään samana, mutta työn luonne tulee muuttumaan. Selkeästi positiivisia näkemyksiä oli 28 ja niissä vastauksissa painottui luottamus tulevaisuuden kuluttajan haluun pukeutua yksilöllisesti. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että ihmiset tulevat pian kyllästymään massatuotteisiin ja jatkuvaan kuluttamiseen.

Selkeästi negatiivisen näkemyksen vastaajat (25) eivät näe mahdolliseksi, että vaatetusteollisuus palaisi Suomeen, vaikka osa heistä sitä toivookin. Pienyritystoiminnan elpymiselle ja lisääntymiselle nähdään mahdollisuus yhteiskunnallisen tuen avulla.

7.1.2 Menestyvän vaatetusalan yrityksen ominaisuudet

Tästä vapaasti vastattavasta kysymyksestä poimin aiheita, joihin vastaajat olivat viitanneet tai joille pystyin itse löytämään teeman. Vastaukset käsittelivät seuraavia tekijöitä: yrityksen koko ja ilmapiiri, toimintastrategia ja omien vahvuuksien tiedostaminen, tuotteiden korkea laatu ja kustannustietoisuus, ekologisuus ja eettisyys, kansainvälisyys ja markkinointi, verkostoituminen ja tulevaisuussuuntautuneisuus. Vastaajat olivat sitä mieltä, että tulevaisuuden vaatetusalan yrityksen tulee olla yhteiskunnallisesti valveutunut. Yrityksen ja koko henkilöstön tulee korostaa kestävän kehityksen arvoja materiaalihankinnoissaan, tuotteissaan ja tuotannossaan. Samoin oman maan perinteiden ja kulttuurin tunteminen ja arvostaminen pitää tulla esille tuotteissa. Suomalainen yritys menestyy, jos se ymmärtää käyttää tuotannossaan omassa maassa tuotettuja luonnonmateriaaleja. Tulevaisuuden yritys on monikansallinen ja hyödyntää tietoyhteiskunnan antamat mahdollisuudet toimia maailmanlaajuisesti ja pystyy luomaan maailmallakin menestyviä brandeja. Koska tulevaisuuden asiakkaat ovat entistä vaativampia, yrityksen tulee olla muuntautumiskykyinen ja pystyä nopeasti räätälöimään omaa toimintaansa yhteiskunnan ja kuluttajien toiveiden mukaisesti. Menestyminen vaatii nopeutta ja joustavuutta valmistuksessa, logistiikassa ja myynnissä. Tätä painotti mm. eräs panelisti: ”*Monikansalliset yritykset menestyvät. Joustavuusvaatimukset korostuvat entisestään valmistuksessa ja myynnissä. Logistiikka tulee työvoiman käytön ohella ratkaisevaksi.*”

Tulevaisuudessa menestyvät käsityöläismäiset, yhteistyökykyiset, pienet osuustoiminnalliset yritykset, jotka pystyvät yhdistämään osaamistaan. Valmiuksia tulee olla verkosto- ja alihankintaosaamiseen, sekä kykyyn luoda hyvät suhteet kumppaniyrityksiin. Menestyvä yritys panostaa kustannustehokkaasti omiin vahvuuksiin, eikä kilpaile hinnalla, vaan pitää hintalaatusuhteen kohdallaan. Yrityksen tulee olla avoin uusille ajatuksille ja toimintatavoille, erottua massasta ja omata taiteellisuutta sekä luovuutta. Vastaajista osa näki yrityksen erikoistumisen tietylle osaamisalueelle olevan menestystekijä, kuten seuraavissa kommentteissa ilmaistiin: ”*Pienet, erikoistuneet liike-ideat, esim. koirien vaatteet, kierrätysmateriaalit, jokin erikoisryhmä asiakkaana.*” ”*Erikoistuvat pienyritykset, jotka palvelevat kulttuurin reunaluoteita, esim. äitiysvaatteita goottiäideille, potkukousuja räppäriavauvalle, 'kierrätyskamaa'*

ekotietoisille sekä lisääntyvien eläkeläisten vaatetus- ja pukeutumispalveluyritykset, esim. stailauspalvelu, pesulat.”

Menestyvä yritys suuntautuu hyvään ja yksilölliseen asiakaspalveluun eli keskittyy asiakaskohderyhmäänsä. Tällöin vaatteiden valmistaja ottaa huomioon erilaiset vartalot ja erikäiset käyttäjät eli tuottaa yksilöllisiä vaatteita ja palveluja. Tulevaisuuden asiakkaat haluavat sekä muodikkaita että klassisia korkealuokkaisia designvaatteita, kuten seuraavassa kommentissa määriteltiin: *”Laatuun ja suunnitteluun panostavat – asiakaskohderyhmiä ajattelevat, esim. 1) suurikokoisten on vaikea löytää vaatteita, siihen kannattaa panostaa, 2) keski-ikäisille tarvitaan laadukkaita, mielenkiintoisia vaatteita, muunkinlaisia kuin klassisia jakkupukuasuja.”* Parhaimmillaan yritys on omaleimainen ja persoonallinen, joka pystyy luomaan mielikuvia ja tarinoita. Menestyvä yritys on tulevaisuussuuntautunut ja myös se myös kykenee havainnoimaan vasta iduillaan olevia ilmiöitä.

7.1.3 Vaatetusalan koulutuksen vaikutus menestymiseen

Vastaukset sisälsivät mielipiteitä seuraavista aiheista: mikä on koulutuksen merkitys, mitä asioita opetussuunnitelmien pitää sisältää, mitä tulee oppia oppilaitoksissa, millaisia ominaisuuksia opettajilla tulee olla, millaisia opiskelijoiden tulee olla koulutuksen jälkeen ja millaisia koulutuspoliittisia ratkaisuja tulee tehdä. Vastaajat kokivat vaatetusalan koulutuksen merkityksen tärkeänä. Vain yksi vastaaja oli sitä mieltä, että koulutuksella ei ole mitään merkitystä yritysten menestymiseen. Hän perusteli kannanottoaan sillä, että yhteiskunnalliset markkinavoimat vaikuttavat menestymiseen, eikä koulutuksella näin ollen pysty sitä asiaa parantamaan. Vastaajat perustelivat koulutuksen vahvaa arvostusta sillä, että ammatillinen koulutus edistää vahvaa ammatillista osaamista ja alan kehitystä, joka on keskeinen menestystekijä. Koulutus lisää tietoja, taitoja ja motivaatiota yrittäjyyteen, eikä menestystä synny, jollei riittävästi koulutusta ole tarjolla. Osa vastaajista otti voimakkaasti kantaa koulutuksen merkitykseen, kuten seuraava kommentti osoittaa: *”Vaatetusalan koulutusta ei saa ’ajaa alas’. Menestystä ei synny, jollei ole riittävästi koulutusta tarjolla. Opettajan merkitys on erittäin tärkeä opiskelijalle, kun hän suunnittelee uralla etenemistä. Eli, hyvät opiskelijat ovat tulevaisuudessa vaatetusalan aikuisia ja menestystä viemässä eteenpäin.”*

Vastaajien mielestä vaatetusalan opettajan tulee pystyä olemaan vahva, itse alasta innostunut ammattilainen, jolla on alan kokemusta tilaustöistä ja teollisuudesta. Opettajalla on suuri

merkitys käden taitojen arvostuksen nousuun ja hän on itse esimerkkinä opiskelijoille. Siitäkin syystä opettajalla tulee olla alan ammatillinen koulutus. Opettajan tulee pystyä opettamaan opiskelijoille tulevaisuuden kuluttajatuntemusta, eli ketkä ja minkälaiset ovat tulevaisuuden vaatteiden tarvitsijat ja minkälaisiin tilanteisiin kuluttajat tarvitsevat vaatteita. Kuluttajatuntemuksen tärkeyttä korostettiin mm. seuraavassa kommentissa: *”Koulutuksessa on ohjattava ajattelemaan, ketkä vaatteita tarvitsevat ja minkälaisiin tilanteisiin ja miten oma vaatekaappi rakennetaan.”*

Opettajan tulee pystyä antamaan realistinen kuva vaatetusalan nykytilanteesta, sekä visiomaan ja suuntautumaan tulevaisuuteen että valmentamaan tulevaisuuden haasteisiin. Opettajan tulee pystyä vastaamaan myös siihen haasteeseen, että Suomessa tulee asumaan entistä enemmän eri kulttuureista ja maanosista kotoisin olevia pukeutujia. Opettajan pitää pystyä eriyttämään lahjakkaiden opiskelijoiden opiskelut niin, että heille annetaan heidän kykyjään vastaavia haasteita. Vastaajien mielestä opettajan on ymmärrettävä, että opiskelijat ovat tulevaisuudessa vaatetusalan aikuisia, jotka voivat viedä menestystä eteenpäin. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että opettajien olisi syytä vapautua tiukista säännöistä ja pyrkiä rohkeasti kokeilemaan uusia tapoja opetuksessaan, kuten seuraava kommentti kertoo: *”Koulutuksessa tulisi lisätä ’jujujen kaivamista’ eli opiskelijat joutuisivat miettimään pähkähullujakin ideoita ja toteuttamaan myös niitä joko itsenäisesti tai joidenkin yritysten kanssa.”*

Vastaajat ilmaisivat mielipiteitään myös siitä, millainen vaatetusosalta valmistuneen opiskelijan tulisi olla. Tärkeänä koettiin, että opiskelijan on suhtauduttava intohimoisesti vaateen tekemiseen. Oma asenne nähtiin merkittäväksi tulevaisuuden menestystekijäksi. Opiskelijan tulee olla luova, idearikas, uskaltava, itseensä ja asiaansa uskova. Hänen tulee omata hyvät ryhmä- ja tiimityötaidot ja olla kiinnostunut ja halukas erilaisten pukeutujien palvelemiseen. Opiskelijan tulee olla ulospäin suuntautunut, avoin innovaatioille ja ympäristöään havainnoiva. Opiskelijan tulee tuntea oma vastuunsa omasta käyttäytymisestä ja hänen tulee markkinoida vaatetusalaa myönteisesti ulos- ja sisäänpäin. Parhaimmillaan opiskelija tiedostaa omat vahvuutensa ja hän on oman polkunsa löytäjä.

Vastaajat olivat yhteiskunnallisesti valveutuneita ja he pystyivät ilmaisemaan mielipiteitä myös koulutuspoliittisiin ratkaisuihin. Vastaajat kokivat, että alan käytännönläheistä tutkimusta tulee lisätä. Koulutuksen tulisi painottua yrittäjyyteen, koska alalla työllistyminen on epävarmaa. Työssäoppimisen suhteen vastaajien mielipiteet jakautuivat kahteen eri suuntaan. Osa vastaajista oli kokenut, että työssäoppimisen aikana kaikille opiskelijoille ei kehity sellaista oppimista, jota oppilaitoksessa sinä aikana voisi tapahtua. Työssäoppimispaikat voivat olla alueellisesti erilaisia ja osittain yksipuolisia. Oppilaitokset voivat olla myös paikkakunta-

kohtaisesti eriarvoisissa asemissa työssäoppimisen suhteen. Osa vastaajista sen sijaan oli sitä mieltä, että työssäoppimista pitäisi ehdottomasti lisätä.

Samoin suunnittelijakoulutuksen suhteen vastaajat olivat kahta täysin vastakkaista mieltä keskenään. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että koska suunnittelijoille ei ole työpaikkoja, heidän koulutustaan tulee vähentää. Tässä yhteydessä vastaajat ilmaisivat tarpeen eriyttämiseen niin, että annettaisiin suunnittelijakoulutusta vain lahjakkaille. Osa vastaajista taas ilmaisi mielipiteensä siitä, että suunnittelijakoulutusta tulee lisätä. Samoin koko koulutusalan opiskelijamääriin osa vastaajista suhtautui niin, että Suomessa koulutetaan liikaa suhteessa tulevaisuuden työpaikkoihin. Tässä yhteydessä tuli esille myös näkökanta, että hyväksyttäisiin koulutukseen vain tarpeeksi lahjakkaat opiskelijat, joilla on mahdollisuutta myös menestyä. Osa vastaajista ilmaisi mielipiteenään olevan, että vaatetusalan opinnoista on konkreettista hyötyä myös, vaikka opiskelija ei työllistyisi alalla. Osa vastaajista otti rohkeasti kantaa koulutuksen määrään, kuten seuraavasta kommentista voidaan nähdä: *”Ensinnäkin vaatetusalan koulutusta tällä volyymilla tulee supistaa rajusti. Nyt sitä on sekä aol- että käsi- ja taidepuolella. Kaupallista osaamista tulee olla koulutuksessa mukana. Miksi Tanska pärjää ja Suomi ei. Tanskalla on businessosaaminen. Ei osaamisen tarve mihinkään katoa, sen muotoa on vaan osattava ja uskallettava muuttaa. Koulutuksen tulisi vastata kysyntään ja sopeuduttava siihen. Toinen asia on, että käsin tekemisen osaaminen on arvo sinänsä, jota en halua missään tapauksessa väheksyä, päinvastoin.”*

Vastaajat ehdottivat myös erilaisia kehittämissuunnitelmia alan koulutukseen. Yksi vaihtoehto olisi, että muodostetaan 4-vuotinen toisen asteen tutkinto, jonka ensimmäinen vuosi olisi työelämän pelisääntöjen opiskelua ja käytäntöä. Toinen ja kolmas vuosi opiskeltaisiin ammatillisia opintoja ja viimeisen vuoden opiskelija olisi niin sanottuna kisällinä jo toimivan vaatturin tai ompelijan luona. Toinen ehdotus oli, että muodostetaan ammatillinen jatkotutkinto, joka perustuu vaatteen kaavoituksen ja tuotannon osaamiseen, siis mallimestariosaamiseen ja insinööriosamiseen, mukana myös alihankintaa, markkinointia ja logistiikkaa. Kolmas ehdotus oli, että muodostetaan suunnittelijatutkinto, joka perustuu vaatteen kaavoituksen, teknisen toteutuksen ja markkinoimisen osaamiseen, kohdistuen suurelle asiakaskunnalle.

7.2 Toisen kyselykierroksen analysointi ja tulokset

Toiseen kyselykierrokseen lisäsin eDelfoi-alustalle materiaaliksi ensimmäisen kyselykierroksen tulokset, lähdekirjallisuutta ja aiheeseen liittyvien www-sivujen linkkejä. Tämä kierros oli kaksiosainen, eli siinä oli sekä profiloitukysely että seitsemän väitettä, jotka olin tehnyt ensimmäisen kyselyn perusteella. Väitteet muodostuivat vastaajien ensimmäisen kierroksen mielipiteistä löytyneistä mielenkiintoisista aiheista. Kysymykset koskivat yleensä tulevaisuuden trendiä työllisyyden kehityksessä, menestyviä yrityksiä ja sitä, miten koulutus voi edistää menestymistä. Kysymyksiä mukana esitin tilastotietoa aiheesta, jotta vastaajat pystyivät paremmin arvioimaan tilanteen kehittymistä. Etsin vastauksista sekä vahvoja signaaleja, joista vastaajat olivat yhtä mieltä, että heikkoja signaaleja, joita vain yksittäiset vastaajat pohtivat. Merkitsin tekstistä muistiin mielenkiintoisia, kysymyksiä herättäviä ja ristiriitaisia havaintoja. Näihin kysymyksiin saamistani vastauksista muodostin väittämiä, joita alun perin oli useita kymmeniä. Luokittelin aiheet ensin yleisesti, jonka jälkeen pystyin yhdistelemään niitä niin, että sain lopulta aineiston oleelliset aiheet sisältämään seitsemään väitteeseen.

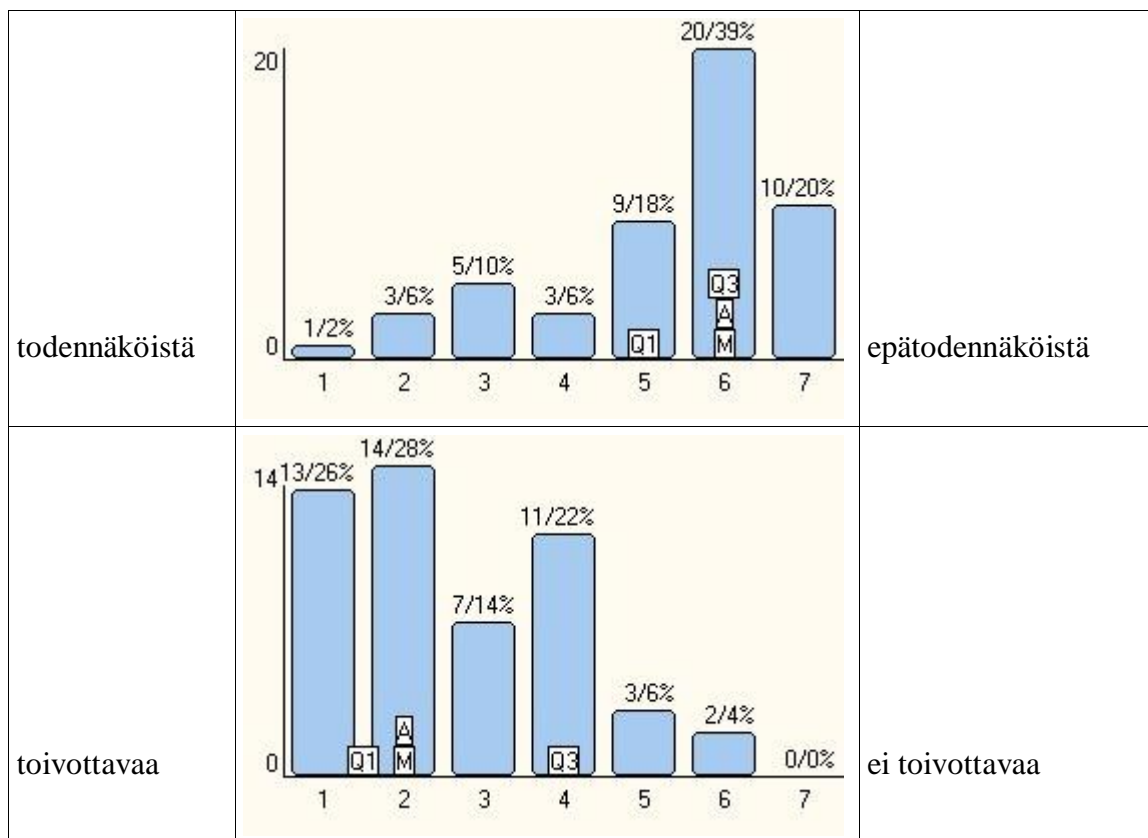
Alun perin olin suunnitellut laativani skenaarioita vastausten perusteella. Muutin mieleni, koska huomasin skenaarioiden laatimisen vaativuuden. Saamani suuri aineisto antoi mielestäni paremmat mahdollisuudet väitteiden laatimiseen skenaarioiden sijaan. Suuntautumiseni vision muodostamiseen eli toivottavan tulevaisuuden hahmottamiseen antoi myös aiheita etsiä pääsääntöisesti myönteisen kehityksen piirteitä. Skenaarioiden laatimisessa olisin joutunut käsittelemään kielteisiä näkökantoja enemmän, kuin mitä väitteiden laatimisessa tein.

Muokkasin väitteet kuvaamaan kunkin ilmiön ääripäätä ja ne olivat osin keskenään ristiriitaisia. Muodostin ne tarkoituksella hiukan provosoiviksi, jotta saisin esille panelisteilta mahdollisimman paljon kriittisiä kannanottoja. Estääkseni vastausjakaumien käytössä sekaannuksia muotoilin kaikki väitteet merkitykseltään positiivisiksi. Tarkistin jokaisen väitteen niin, että siinä pyydettiin kommenttia vain yhteen asiaan, jotta vastaajat pystyivät keskittymään yhteen asiaan kerrallaan. Väitteisiin vastaajat ilmaisivat mielipiteensä pisteyttämällä asteikolla heidän mielestään oikean kohdan: todennäköistä–epätodennäköistä ja toivottavaa–ei-toivottavaa. Vastausasteikkona oli Likertin seitsenportainen asteikko, jossa ilmiön todennäköisyyttä pisteytettiin niin, että 1= erittäin todennäköistä ja 7= erittäin epätodennäköistä. Vastaavasti ilmiön toivottavuutta pisteytettiin niin, että 1= erittäin toivottavaa ja 7= erittäin ei-toivottavaa. Jokaisen väitteen jälkeen pyysin vastaajia perustelemaan mielipiteensä, jota varten oli jätetty tyhjää tilaa.

Heikkilän (2004) mukaan kyselylomakkeen huolellisen laatimisen jälkeen kannattaa aina koehaastatella tai antaa se kohdejoukon edustajille vastattavaksi. Lomakkeen testaamiseen riittää 5–10 henkeä, kunhan he pyrkivät aktiivisesti selvittämään kysymysten ja ohjeiden selkeyden ja yksiselitteisyyden, vastausvaihtoehtojen sisällöllisen toimivuuden ja lomakkeen vastaamisen raskauden sekä vastaamiseen kuluvan ajan. Heidän on myös syytä miettiä, onko jotakin olennaista jäänyt kysymättä tai onko mukana turhia kysymyksiä. (Heikkilä 2004, 61.) Tässä tutkimuksessa kyselylomakkeiden testaajina toimi 3 vaatetusalan opettajaa ja 2 opiskelijatoveriani, joilta tuli lomakkeisiin rakentavaa ja tarpeellista palautetta sekä kehittämisideoita. Pyysin heitä asettumaan vastaajan roolin niin, että he eivät arkailisi pienintäkään aihetta tarkentaa minulta, jos eivät ymmärtäneet kysymysten sisältöä tai antamiani vastausohjeita. Samoin eDelfoi-työpajan osanottajat testasivat ja kommentoivat väitteitä, näin väitteet tulivat testatuiksi useilla henkilöillä.

7.2.1 Työvoiman kehitys, koulutuksen ja työpaikkojen keskittyminen

Vastaajat eivät usko, että tekstiili- ja vaatetusteollisuuden työntekijämäärä kaksinkertaistuu vuoteen 2017 mennessä. Vastaajista 39 (77 %) oli sitä mieltä, että niin suuri lisäys on epätodennäköistä. Syinä he näkevät sen, että koulutusta on ajettu alas, palkkataso on heikko verrattuna esimerkiksi metalli- ja autoalaan. Työn teettäminen vaatetusallalla on Suomessa kallista ja yritykset toimivat pienessä mittakaavassa. Työntekijämäärien odotetaan ja toivotaan nousevan kaupan alalla, samoin suunnittelussa, mutta varsinaisen teollisuuden odotetaan entisestään vähentyvän. Tätä he perustelevat pitkään jatkuneella, aiemmalla kehityskululla. Sen sijaan vastaajat kokivat, että olisi kovin toivottavaa, että suuri positiivinen kehitys tapahtuisi Suomessa. Vastaajista 13 näkisi erittäin toivottavana ja 14 hyvin toivottavana työntekijämäärän suuren lisääntymisen. Kaiken kaikkiaan työntekijämäärän nousu koettiin toivottavana 35 vastaajan mielestä (68 %). Vastaajien toiveissa suomalainen ammattitaito ei saa siirtyä ulkomaille. Tämän väitteen vastaukset jakautuivat eri tavoin todennäköisyyden ja toivottavuuden suhteen. Vastaajat eivät olleet herkkiä uskomaan työntekijämäärän kasvuun, vaikka kovasti sitä kuitenkin toivoivat.

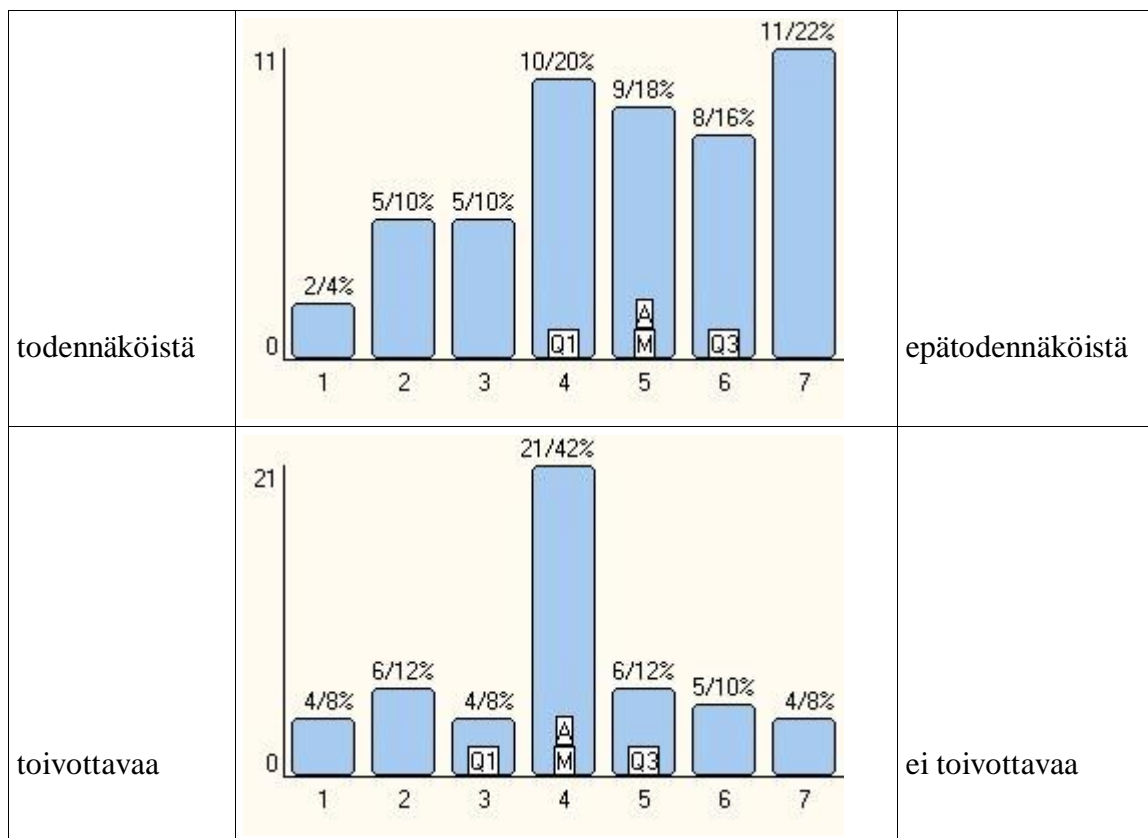

KUVIO 15. Vastausjakaumat väitteeseen Tekstiili- ja vaatetusteollisuuden työntekijämäärä on kaksinkertaistunut nykyisestä vuoteen 2017 mennessä. 2. kierros, N= 50.

Vastaajat perustelivat mielipiteitään seuraavasti:

”Työn teettäminen tulee olemaan edelleenkin kallista Suomessa. Vaikka yhä suuremmalla osalla suomalaisista olisikin varaa ostaa kotimaassa tehtyjä vaatteita, näin tuskin tulee käymään jos kotimaisten vaatteiden imago ei saada nostetuksi laatubrandien sarjaan.”

”Suomalainen teva-teollisuus ei palkkatasonsa vuoksi kykene kilpailemaan halpamaiden työvoiman kanssa. Toki olisi toivottavaa, että uusia yrityksiä ja tehtaita aloittaisi, mutta näen sen erittäin epätodennäköisenä. Yksityisyrittäjät ja itsensä työllistävät suunnittelijat eivät kykene tuplaamaan työntekijöiden määrää.”

KUVIO 16. Vastausjakaumat väitteeseen Suomeen tulee suuri määrä ompelijoita/räätäleitä ulkomailta vuoteen 2017 mennessä. 2. kierros, N= 50.

Vastaajista 28 henkilöä (56 %) oli sitä mieltä, että ulkomailta ei tule Suomeen suuria määriä ompelijoita/räätäleitä vuoteen 2017. Vastaajista 12 henkilöä (24 %) näki ilmiön olevan mahdollinen. Toivottavana mahdollisuuden koki 14 vastaajaa (28 %) ja vain hiukan enemmän ei-toivottavana. Tilanteen pysyvän nykyisenlaisena toivoi 21 vastaajaa (42 %). Osa vastaajista oli aidosti yllättyneitä väitteestä, koska asia tuntui olevan heille vieras. Tällainen mahdollisuus ei ollut tullut monelle edes mieleen. Osa vastaajista taas oli sitä mieltä, että väitteen mukaiseen tilanteeseen todella joudutaan, koska vaatetusalan osaaminen tulee katoamaan Suomesta.

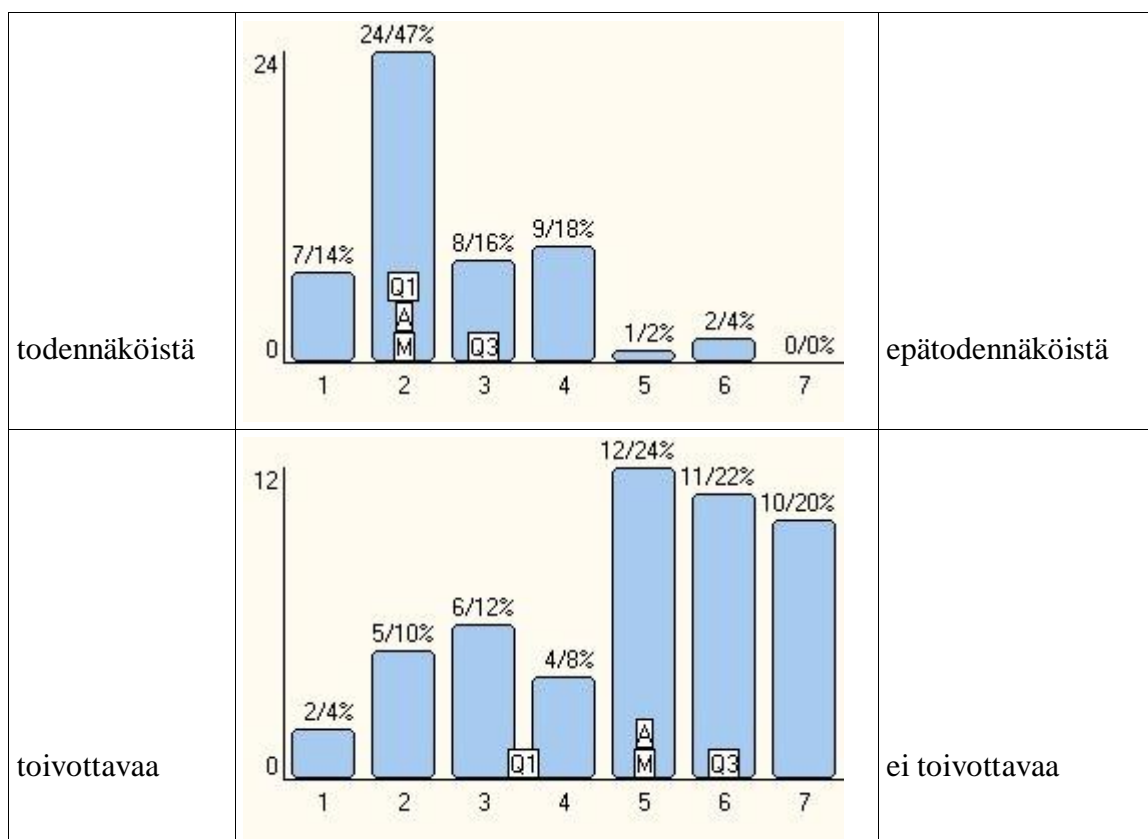
Vastaajat perustelivat mielipiteitään seuraavasti:

”Käsintehtyjen juhlavaatteiden arvostus kasvaa, kun elintaso nousee. Ulkomailta saattaa hyvinkin tulla vaattureita Suomeen ansaitsemaan leipäänsä. Sen sijaan ulkomaisten ompelijoiden määrän en usko lisääntyvän dramaattisesti.”

”Kukaan ei tule tänne syrjäalueelle, jollei täällä ole hyvät mahdollisuudet ansaita elantoaan oman ammatin harjoittamisella. Näin ajatellen heidän saapumisensa ei välttämättä ole todennäköistä. Sangen toivottavaa sen sijaan on se, että ala olisi niin hy-

vin lyönyt itsensä läpi maailmalla, että tänne olisi syntynyt vaatealan tekijöiden uusi hurmahenkinen yhdyskunta ja sen mukana myös ulkomaiset yrittäjät.”

”En ole ajatellut asiaa ja äkkiseltään se tuntuisi kummalta. Mihin he tulisivat töihin? Ei kai Suomessa ole sellaista infrastuktuuria, joka tämän mahdollistaisi? Suomessa on niin tuhattomasti alan koulutusta, että meilläkin riittää ammattitaitoisia ihmisiä. Palkkaerotkin tasoittuvat ja kohta se puolalainenkin (ja kiinalainen) on yhtä kallis kuin suomalainen.”

KUVIO 17. Vastausjakaumat väitteeseen Vaatealan koulutus ja työpaikat keskittyvät Etelä- ja Länsi-Suomeen nykyistä enemmän, 2. kierros, N=50.

Vastaajista 39 (77 %) uskoo olevan hyvin todennäköistä, että vaatealan koulutus ja työpaikat keskittyvät Etelä- ja Länsi-Suomeen nykyistä enemmän vuoteen 2017 mennessä. Sen sijaan kielteisenä ja ei-haluttuna suuntauksena sitä piti 33 vastaajaa (66 %). Tähän lukuun sisältyvät kaikki ne vastausvaihtoehdot, jotka olivat ei-toivottavan puolella. Vastaajat näkivät, että suuntaukseen on syynä keskittämiskaava viranomaisten taholta sekä yritysten suuntautuminen pääkaupunkiseudulle. Samoin kasvukeskusten edut ja työvoiman saatavuus ovat myös syynä, että maaseutu ja pienemmät paikkakunnat kärsivät suuntauksesta.

Vastaajat perustelivat mielipiteitään seuraavasti:

”Ostovoima on Etelä-Suomessa, mutta valmistus voitaisiin hajauttaa. Hajauttaminen pienille paikkakunnille olisi toivottavaa.”

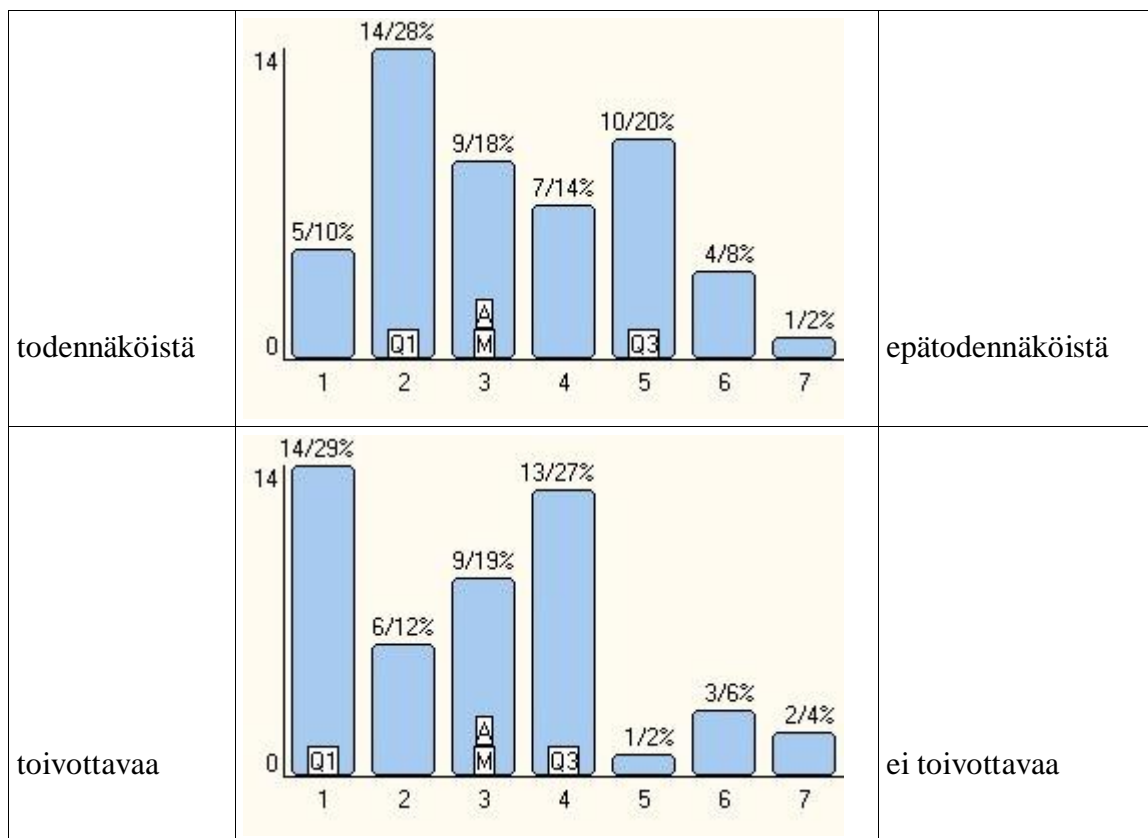
”Todennäköisesti pieniä ja ’kannattamattomia’ koulutusyksiköitä tullaan sulkemaan kokonaan tai liittämään isompiin yksiköihin. Tämä ei ole pelkästään huono asia, sillä liika koulutus turhauttaa myös opiskelijoita.”

”Uskon, että muuallakin on mahdollisuuksia - välimatkat eivät saisi olla esteenä.”

”Vaatealan koulutuspaikat eivät voi keskittyä, vaan opetusta tulee antaa muuallakin Suomessa. Työpaikat ovat taas siellä, missä ovat asiakkaat.”

7.2.2 Kuluttamisen kehitys

Vastaajat olivat sitä mieltä, että vaatteisiin kulutetaan vuonna 2017 enemmän rahaa kuin tällä hetkellä. Vastaajista (N= 50) 28 henkilöä (56 %) näki kaksinkertaisen kulutuksen olevan mahdollista nykytilanteeseen verrattuna. Syinä he näkivät mm. eläkeläisten määrän suhteellisen kasvun ja yleisen elintason nousun. Lisäksi nähtiin, että suomalaiset oppivat pukeutumaan laadukkaasti, jolloin vaatteisiin kuluu rahaa enemmän kuin nyt. Ihmiset haluavat tulevaisuudessa nykyistä enemmän panostaa ulkonäkönsä ja hyvinvointiinsa. Vastaajista 29 henkilöä (60 %) näki kulutuksen kaksinkertaistumisen toivottavana ilmiönä, sillä jos kulutus kohdistuu ekologisiin tuotteisiin, se saa maksaa. Kulutettavan rahamäärän nousu nähtiin toivottavana, jos se kohdistuu laadukkaisiin tuotteisiin, jotka myös kestävät käytössä. Vain 2 henkilöä (4 %) näki tilanteen ei-toivottavana. Tätä perusteltiin sillä, että kaikenlainen kulutus johtaa ei-kestävään kehitykseen, koska maapallolla ei ole tilaa kaikelle nykyisellekään tavaralle.

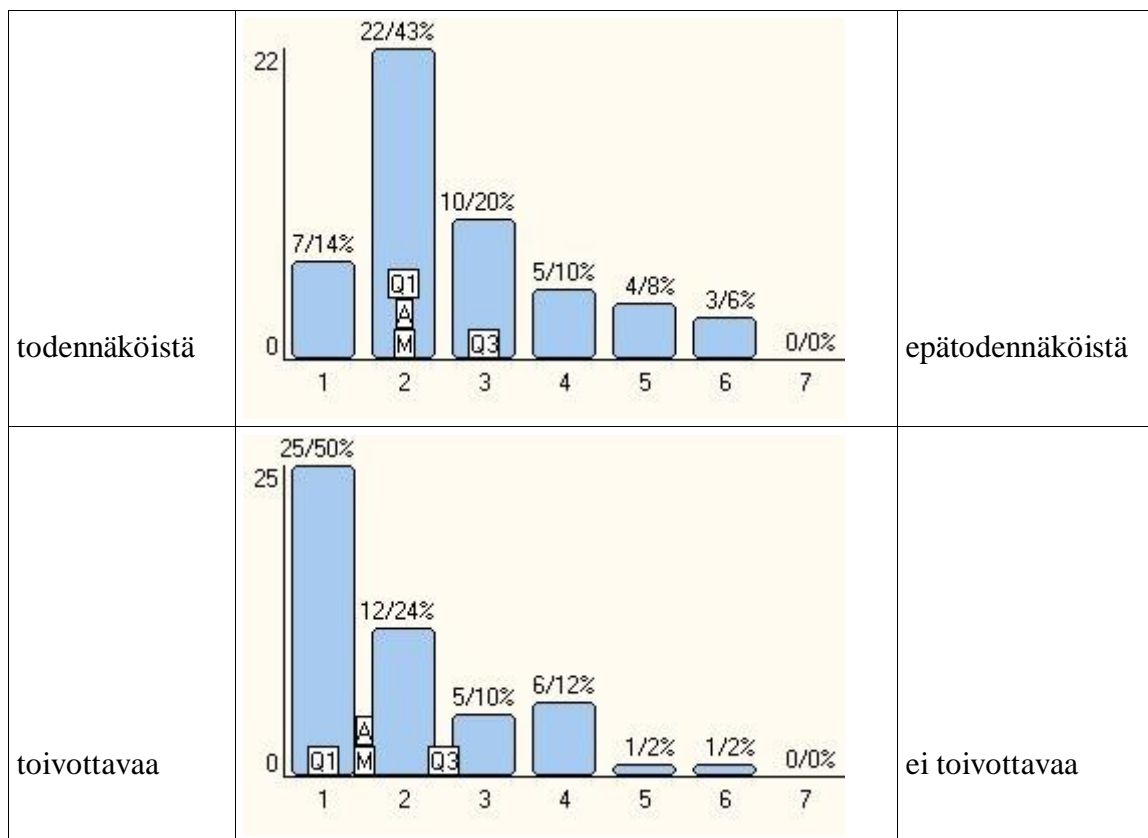

KUVIO 18. Vastausjakaumat väitteeseen Vaatteisiin kulutettava rahamäärä on kaksinkertaistunut nykyisestä vuoteen 2017 mennessä. 2. kierros, N= 48.

Vastaajat perustelivat mielipiteitään seuraavasti:

”Kulutus kasvaa koko ajan, siihen ei vaikuta pysyvästi edes lama. Arkisten ja yksinkertaisten käyttövaatteiden rinnalle saattaa tulla kehittyneemmistä materiaaleista valmistettuja vaatteita, jotka kestävät pidempään ja/tai tarjoavat käyttäjälleen lisäarvoa esim. kehonmittauksena, hyvinvoinnin säätelynä tai muuten vaatteelle epätyypillisinä keinoina.”

”Toivottavaa olisi myös tuottaa vaatteet omassa maassa mieluummin kuin tuoda halpoja kulutusta huonosti kestäviä suorastaan kertakäyttövaatteita ulkomailta, jopa lapsityövoimaa käyttävistä maista.”

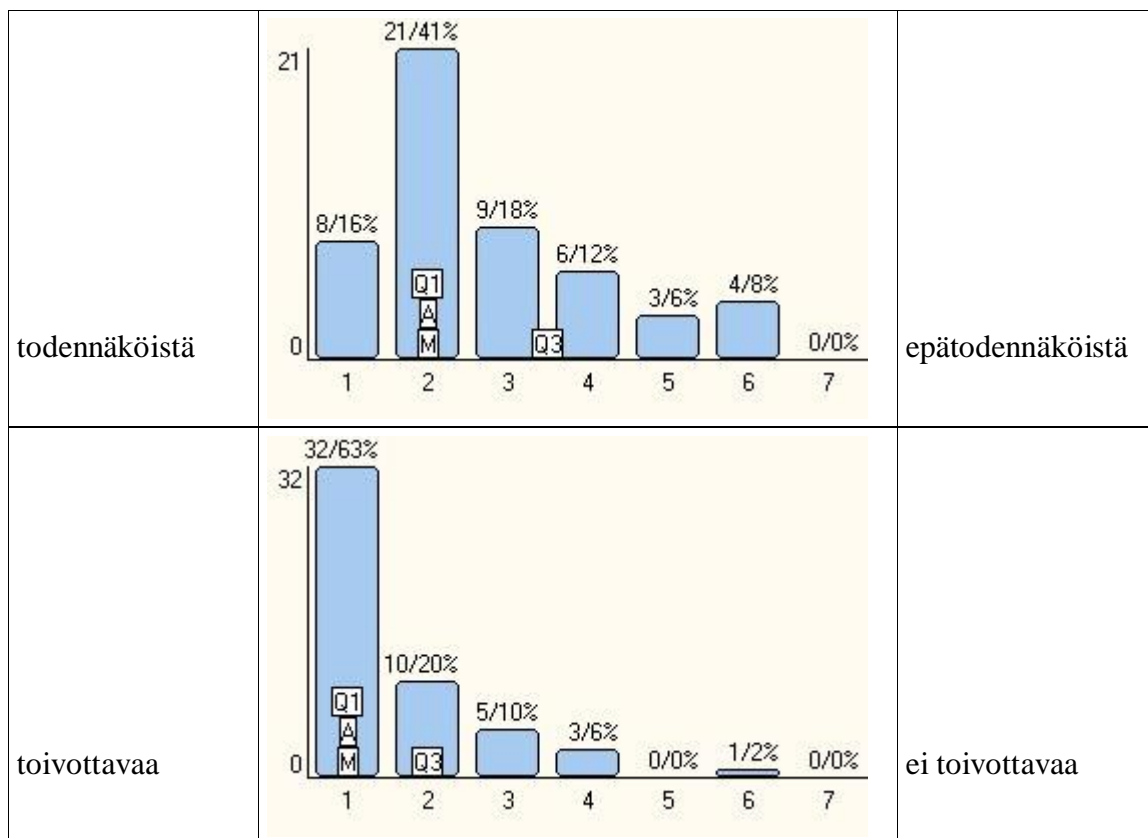
KUVIO 19. Vastausjakaumat väitteeseen Vaatteiden uusiokäyttöön kulutettava rahamäärä on kaksinkertaistunut nykyisestä vuoteen 2017 mennessä. 2. kierros, N= 50.

Vastaajista henkilöä 39 (77 %) uskoo, että vaatteiden uusiokäyttöön kulutettavan rahamäärän kasvu voi kaksinkertaistua. Peräti 42 vastaajaa (84 %) kokee sen olevan erittäin toivottavaa. Tämän väitteen vastaukset jakautuivat samansuuntaisesti niin todennäköisyyden kuin toivottavuudenkin suhteen. Vastaajat olivat sitä mieltä, että uusien sukupolvien kulutustottumukset muuttuvat siihen suuntaan, että nähdään yhä vain tärkeämpänä kaikenlainen tuotteiden uudelleenkäyttö. Vaatteiden tuunaus muuttuu muotiasiaista pysyväksi tekemiseksi ja ajatusmalliksi. Kierrätystavarat ja uusiokäyttö vähentävät luonnon kuormitusta ja energiavaroja. Vastaajat ovat sitä mieltä, että myös perheiden velkaantuminen vaikuttaa pakottavasti siirtymään enenevässä määrin uusiokäyttöön.

Vastaajat perustelivat mielipiteitään seuraavasti:

”Välillä tuntuu, että kierrätys ja ekoatteenet ovat pelkkää kuplää, sillä ihmiset eivät todella ole valmiita maksamaan tuotteista enemmän pelkän hyvän asian vuoksi.”

”Ihmiset kasvavat koko ajan kokoa, vanhojen tuotteiden uusiminen on melko hankalaa, ellei tehdä kokonaan toista tuotetta vanhasta materiaalista. Myös nykyiset materiaalit ovat niin heikkolaatuisia, ettei niistä paljoa kierrätettävää jää.”

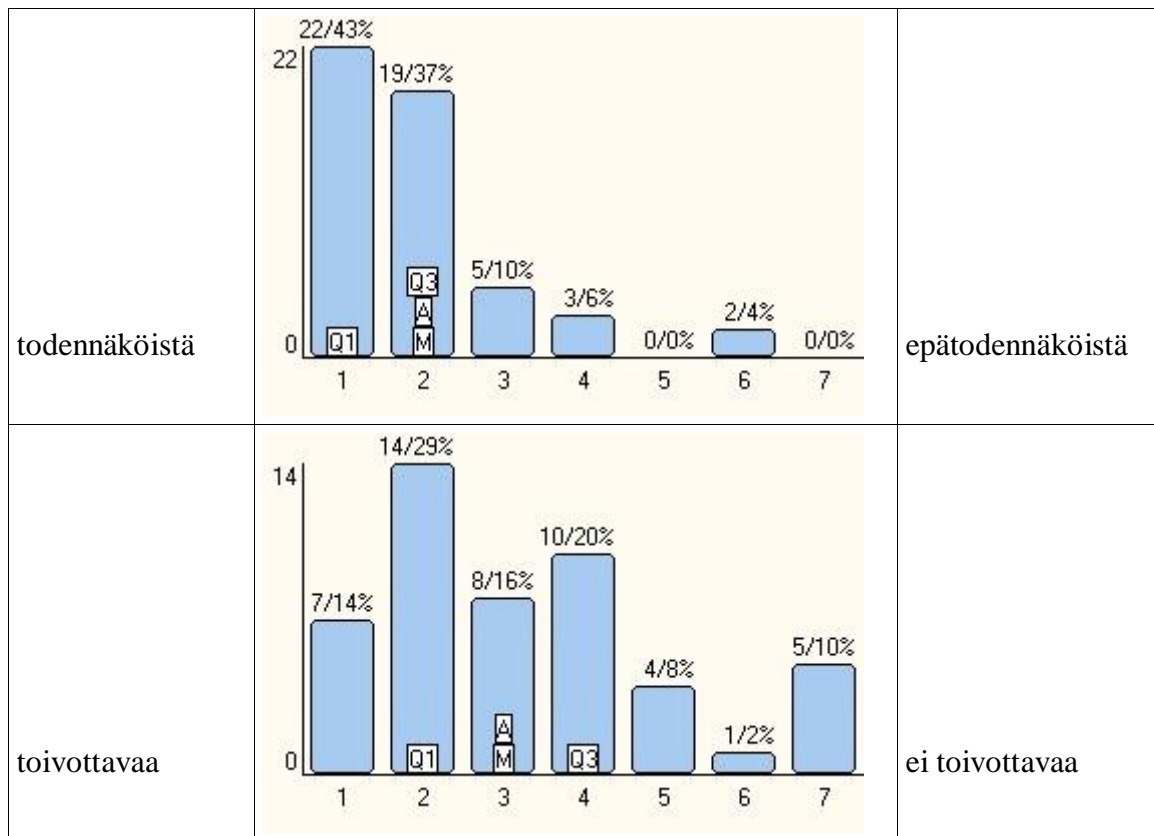
KUVIO 20. Vastausjakaumat väitteeseen Kuluttajat ovat v. 2017 nykyistä halukkaampia maksamaan käsityönä valmistetuista vaatteista, 2. kierros, N= 51.

Vastaajista 38 (75 %) uskoi, että kuluttajien lisääntyvä halukkuus maksaa käsityönä valmistetuista vaatteista on todennäköistä. Eräänä syynä tilanteen kehittymiseen vastaajat näkivät, että kuluttajien uusavuttomuus yhä lisääntyy. Käsitöitä eivät kaikki enää osaa tehdä niin kuin ennen, joten käsityön arvostus nousee ja siitä maksetaan. Toivottavana suuntana sen näki 47 (93 %) vastaajaa. Tästä voidaan päätellä, että vastaajat itse arvostavat käsityönä tehtyjä vaatteita, joten he toivovat kuluttajienkin niin tekevän. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että tällä hetkellä käsityötä ei arvosteta paljonkaan ja osa oli sitä mieltä, että suunta on viime vuosina ollut koko ajan arvostavampaan asenteeseen. Tämän väitteen jakaumat olivat samansuuntaisia niin todennäköisyyden kuin toivottavuudenkin suhteen.

Vastaajat perustelivat mielipiteitään seuraavasti:

”Käsintehty tuote on aina erityinen ja sillä tulee aina pysymään tietty lisäarvo. Silti esim. käyttövaatteessa tätä lisäarvoa ei ole, jos vastaava massatuotettu vaate maksaa vain murto-osan käsintehdyn hinnasta.”

”Käsityötaidot eivät ole enää itsestään selvyiksiä nyky-yhteiskunnassa. Mitä harvinaisemmaksi käsityötaito tulee ja mitä enemmän koulutusta tuon taidon saavuttaminen vaatii, sitä enemmän se tulee saamaan arvostusta – ja myös rahallista arvostusta.”

KUVIO 21. Vastausjakaumat väitteeseen Välikausivaatteiden kysyntä kasvaa, koska talvet ovat tulevaisuudessa nykyistä leudompia. 2. kierros, N= 49.

Vastaajista 46 henkilöä (90 %) näki olevan todennäköistä, että välikausivaatteiden kysyntä kasvaa, koska talvet ovat tulevaisuudessa nykyistä leudompia. Tästä voidaan päätellä, että viimeisten vuosien mediatiedotteet ovat saaneet ihmiset tiedostamaan ympäristötilanteen. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että tilanne on jo nyt tällainen, koska välikausivaatteita tarvitaan paljon. Silti he näkivät, että ko. vaatteiden kysyntä nykyisestä vielä kasvaa. Vastaajista 29 (59 %) koki kysynnän kasvun hyvin toivottavana. Osa vastaajista pohdiskeli väitettä myös siltä taholta, kysytäänkö väitteessä mielipidettä ilmaston muutokseen. Onneksi he perustelivat sanelisesti mielipiteensä, joten väärinkäsityksiä ei syntynyt. Kysymyksellä ei pyydetty ottamaan kantaa ympäristöasioihin.

Vastaajat perustelivat mielipiteitään seuraavasti:

”Ilmasto ei vielä 10 vuodessa muutu kovin paljon, mutta jos tarvetta välikausivaatteille on, on niitä kysynnän mukaisesti järkevää myös tuottaa.”

”Tässä suomalaiselle vaatetusteollisuudelle uusi haaste ja erityisosaamisen alue. Yleensä Suomessa ei pärjätä määrällä vaan erikoisosaamisella ja laadulla. Siihen tulee satsata tulevaisuudessa.”

7.3 Kolmannen kyselykierroksen analysointi ja tulokset

Kolmannella kierroksella tarkistin, onko tutkielma menossa kohti peruskysymyksen ratkaisua eli sitä tietoa, mitä olin lähtenyt tavoittelemaan. Olin jo ensimmäisellä ja toisella kierroksella saanut paljon tietoa vastaajien mielipiteiden laadusta, mutta tällä viimeisellä kierroksella oli vielä mahdollisuus saada lisäselvitystä ja -ymmärrystä. Laitoin alustalle edellisen kierroksen vastaukset luettavaksi ja graafiset mielipidejakaumat katsottavaksi. Viimeisen kierroksen tavoitteena oli tarkentaa tulevaisuuskuvaa siltä osin, kuinka edellinen kierros jätti sitä avoimeksi. Viimeiselle kierrokselle valitut mielipiteet liittyivät niihin ongelma-alueisiin ja väittämiin, joiden suhteen vastaajien näkemykset poikkesivat kiinnostusta herättävästi toisistaan. Edellisen kierroksen vastausjakaumissa oli ristiriitaa siinä, että jotkin aiheet koettiin toivottavina, mutta ei uskottu niiden tapahtumisen todennäköisyyteen. Tätä ristiriitaa pohdin ja pyrin paljastamaan paneelin ajatukset ehkä hiukan stereotyyppistenkin käsitysten läpi. Rajasin ja fokusoin kysymyksiä niin, että viimeiselle kierrokselle valitsin vain osan toisen kierroksen aiheista. Saadakseni mahdollisimman paljon keskustelua aikaan valitsin vastaajien perusteluista mielenkiintoisia mielipiteitä, jotka todennäköisesti eniten aiheuttaisivat tarvetta ottaa kantaa.

Delfoi-menetelmän mukaisesti syötin nämä kommentit uudestaan kommentoitavaksi paneelille. Pyysin vastaajia miettimään, voisivatko he muuttaa joitain käsityksiään toisten mielipiteiden perusteella. Näiden vapaasti kommentoitavien keskusteluaiheiden lisäksi kehoitin vastaajia lisäämään itse uusia keskusteluaiheita. Toivoin saavani heiltä vastauksia seuraaviin kysymyksiin: ”Onko olemassa jotain, mikä edistäisi toiveiden toteutumista? Mitkä ovat ne tekijät, jotka vielä voivat muuttaa tulevaisuuden kehityksen myönteiseksi?” Vastaajia ei ole helppo aina saada kertomaan kaikkea, mitä he ehkä tietävät. Sen vuoksi päätin muodostaa viimeisestä kierroksesta keskusteluareenan, jotta vastaajat olisivat vapautuneita vastaamaan. Tällä viimeisellä kierroksella kommentoitavia mielipiteitä oli yhteensä 8, jotka laitoin kahdella eri kerralla vastattavaksi. Näiden kahden kerran välillä oli aikaa vain viikko, joka osoittautui hyväksi ratkaisuksi. Vaikka vastaajia oli jäljellä enää pieni osa alkuperäisestä lukumäärästä, he pysyivät kiinteästi mukana. Tieto kyselyn päättymisestä vaikutti todennäköisesti myös niin, että keskustelualueella käytiin vilkasta mielipiteen vaihtoa. Kutsut kolmannelle kierrokselle ovat liitteet 5 ja 6.

Aloitin aineiston käsittelyn lukemalla sen läpi kahteen kertaan. Olin seurannut päivittäin tapahtumia keskustelupalstalla, mutta kokonaiskuvaa aineistosta minulla ei ollut. Aineiston kokonaiskuvasta vasta pystyin havaitsemaan, mistä vastaajat puhuivat. Kierroksen aikana minulle oli muodostunut käsitys siitä, että vastaajat kävivät vilkasta vuoropuhelua keskustelu-

palstalla. Tutustuttuani koko kolmannen kierroksen aineistoon, minulle tuli halu selvittää, mihin keskusteluaiheisiin vastaajat kommentoivat innokkaimmin ja mihin vähemmän innokkaasti. Kävin aineiston läpi ja merkitsin ylös lukumääräisesti jokaisen aiheen vastaukset ja määrittelin oliko vastaus suora kommentti aiheeseen vai oliko se vastaus toisen vastaajan kommenttiin. Sain selville näin vastauksien poluston ja etenemisen. Kun vastaukset olivat karttana edessäni, huomasin, että vastaukset olivat keskittyneet ensimmäiseen aiheeseen, joka liittyi koulutuksen merkitykseen. Tulkitsin ilmiön niin, että vastaajat alkoivat väsyä vastaamiseen, koska loppuihin aiheisiin tuli hyvin vähän kommentteja. Vastaajat kyllä kirjoittivat hyvin pitkiä kommentteja ja omakohtaisia kertomuksia, jotka eivät aina olleet suoraan kysytyyn aiheeseen liittyviä. Vapaaseen keskusteluun olinkin heitä ohjannut. Tästä päätin, että kyse-lykierrokset olivat tulleet tiensä päähän, koska kierrokset alkoivat toistaa itseään.

TAULUKKO 6. Kolmannen kierroksen kommenttien lukumäärät.

Kommentoitavat aiheet	Suorat kommentit	Kommenttien kommentit
1. Kommentoi mielipidettä koulutuksen merkityksestä= Tekstiili- ja vaatetusteollisuuden työntekijämäärän uskotaan kasvavan koulutuksen avulla ja sen mukanaan tuoman osaamisen synnyttävän uusia, toistaiseksi tuntemattomia vaatetusalan ammatteja.	13	14
2. Kommentoi mielipidettä vaatteisiin kulutettavasta rahamäärästä= Jos kulutus suuntautuu laadukkaisiin, kestävän kehityksen raamit täyttäviin ostuksiin, suuntaus on erityisen toivottava.	2	3
3. Kommentoi mielipidettä käsityötaitojen merkityksestä= Monissa maissa käsityötaidot ja niiden arvostus ovat korkeammalla tasolla kuin meillä. Muualta tulevat tyytyvät pienempään palkkaan kuin suomalainen työntekijä.	5	2
4. Kommentoi mielipidettä vaatetusalan työntekijämäärästä= Tekstiili- ja vaatetusteollisuuden työntekijämäärän toivotaan kasvavan, koska muuten alan koulutus tuntuu turhautavalta, sillä kaikki eivät voi olla yrittäjiä.	7	2
5. Kommentoi mielipidettä vaatteiden uusiokäytöstä= Koulujen asema on merkittävä, sillä nuorten ihmisten asenteita voisi aktiivisesti pyrkiä muokkaamaan heidän kulutusvalinnoissaan.	6	2
6. Kommentoi mielipidettä koulutuksen ja työpaikkojen keskittymisestä= Osaamista on koko Suomen alueella, mutta liike-elämä on keskittynyt liiaksi Etelä-Suomeen. Toivottavaa olisi, että nettikauppa levittäisi yrityksiä laajemmalle alueelle.	2	0
7. Kommentoi mielipidettä vaatetusalan liiasta koulutuksesta= Pieniä koulutusyksiköitä tullaan liittämään isompiin yksiköihin. Tämä ei ole pelkästään huono asia, sillä liika koulutus turhauttaa myös opiskelijoita.	3	0
8. Kommentoi mielipidettä vaatetusalan koulutuksen tarpeellisuudesta= Vaatetusalan koulutus Suomessa on lähes loppunut vuoteen 2017 mennessä, tällöin joudutaan vastaanottamaan ulkomailta ammattitaitoisia ompelijoita. Kun viimein havahdutaan huomaamaan asia, on liian myöhäistä.	3	0

Saatuani selville vastausten kiinnostuksen määrän aloin selvittämään niiden sisältöä. Kirjoitin jokaisen antamani keskusteluaiheen erillisille paperiarkeille otsikoiksi. Sen jälkeen käsitteelin jokaisen vastauksen yksitellen läpi siten, että löytäessäni sisällöstä ajatuksen, jonka kirjoittaja oli nähnyt kuuluvan aiheeseen, lisäsin sen paperille. Ahosen (1994) mukaan laadullista tietoa tavoitteleva tutkija kysyy tutkimushenkilönsä ilmaisusta, mikä sen merkitys on eli mikä intentio (ajatus, tarkoitus) siihen sisältyi. Merkitysisältö saadaan ilmaisusta esiin tulkinnalla, joka edellyttää tutkijalta sisäistettyä asiantuntemusta. (Ahonen 1994, 123.) Pyrin löytämään jokaisesta lauseesta sen keskeisen ydinajatuksen. Löysin myös kommentteja, jotka kuuluivat toisen keskusteluaiheen piiriin, jolloin lisäsin sen oikean aiheen otsikon yhteyteen. Näin vastaukset tulivat omien otsikkojensa yhteyteen mielivaltaiseen järjestykseen.

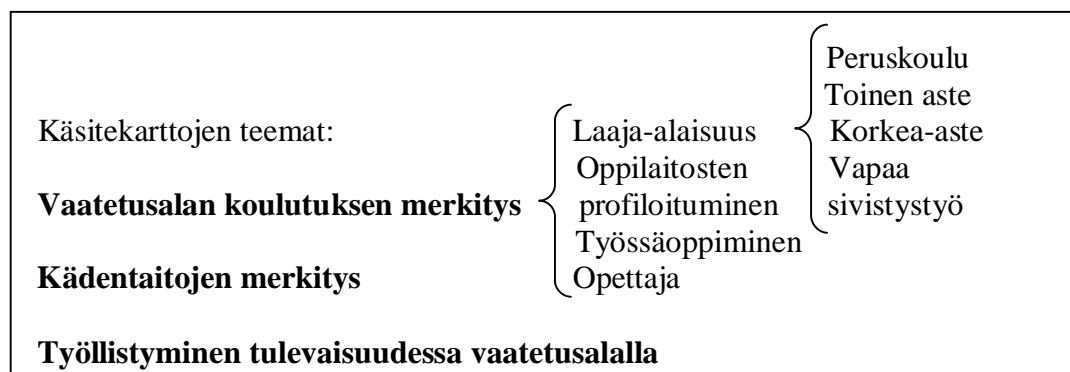
Vastaajat eivät olleet vastanneet kaikkien kahdeksan aiheen kysymyksiin tasapuolisesti. Tästä päättelin, että he olivat kommentoineet heitä itseään eniten kiinnostavia aiheita. Pystyin yhdistämään vähiten kommentteja saaneet aiheet muihin, koska aiheet olivat niin lähellä toisiaan. Näin sain pohja-aineistot kolmeen miellekarttaan, joiden aiheet olivat: koulutuksen merkitys tulevaisuudessa, kädentaitojen merkitys tulevaisuudessa ja työllistyminen vaatetusalaan tulevaisuudessa. Varmistuakseni, että olin löytänyt aineistosta kaiken oleellisen, otin uudelleen aineiston esille, luin tekstit ja tarkistin korteista, olinko merkinnyt asiat otsikoiden yhteyteen. Tarkistus kannatti, sillä löysin 5 uutta tärkeää ajatusta. Aineisto oli näin muodostunut miellekarttoiksi, jotka auttoivat jäsentämään kokonaisuutta. Tässä vaiheessa tuli painokkaasti esille käsite lähivaate, josta myöhemmin muodostuikin toivotun tulevaisuuden, eli vision ydinajatus.

Ahosen (1994) mukaan vasta merkitysisältöjen luokittelu tekee käsitysten joukon hallittavaksi, selittää käsitysten erilaisuutta ja merkitysten ymmärrettävyyttä. (Ahonen 1994, 124.) Tässä vaiheessa otin esille myös kahden aiemman kierroksen kommentit ja liitin ne yhteen. Näin sain laajat, koko aineiston sisältävät miellekartat. Miellekartat eivät vielä kuitenkaan kerro tarpeeksi asioiden välisistä yhteyksistä ja merkityksistä. Avasin aineistoa lisää käsitekarttoilla, jotka ovat Åhlbergin (2001) mukaan puhetta ja tavallista kirjoitusta kehittyneempi, vaativampi ja paljastavampi tapa ilmaista ja tutkia ajatuksia, ajattelua ja oppimista. Tavallises- ta puheesta ja kirjoituksesta on äärimmäisen vaikea huomata keskeisimpiä ajattelun perusyksikköjä, mutta käsitekarttoista ne on helppo hahmottaa. Käsitekartat ovat hyvin tehtyinä tarkkoja, joustavia, paljastavia ja ne jäsentävät käsitteiden liittymistä toisiinsa. (Åhlberg 2001, 59 - 60.) Käsitekarttojen tarkoitus on Novakin ja Govinin (1995) mukaan näyttää väittämien avulla, että käsitteiden välillä on mielekkäitä suhteita. Väittäminen on merkityskokonaisuus, joka on muodostettu yhdistämällä vähintään kaksi käsitettä. (Novak & Govin 1995, 19.)

7.4 Tulevaisuuskuvia vaatetusalan kehityksestä

Ahosen mukaan (1994) aineiston merkitysten tulkintaa seuraa johtopäätösten teko: missä suhteissa tutkimushenkilöiden käsitykset tutkittavasta asiasta vaihtelevat. Merkityskategoriat tekevät ymmärrettäväksi vastaajien ilmaisut ja niiden merkitykset. Tutkija huomaa kuitenkin usein, että teoreettisista lähtökohdista käsin merkityskategorioita voidaan edelleen yhdistellä laaja-alaisempiin ylemmän tason kategorioihin. Ylemmän tason kategoriat ovat näin ollen yleisemmin käsityksiä selittäviä. Ylemmän tason kategoriat muodostavat tutkijan oman teorian, selitysmallin, tutkittavalle asialle. Laadullisen tutkimuksen tavoittelema ihmisen ajattelun ymmärtäminen on selittävää siinä mielessä, että se osoittaa, mistä henkilöiden käsitysten vaihtelussa on kysymys. (Ahonen 1994, 123 - 128.)

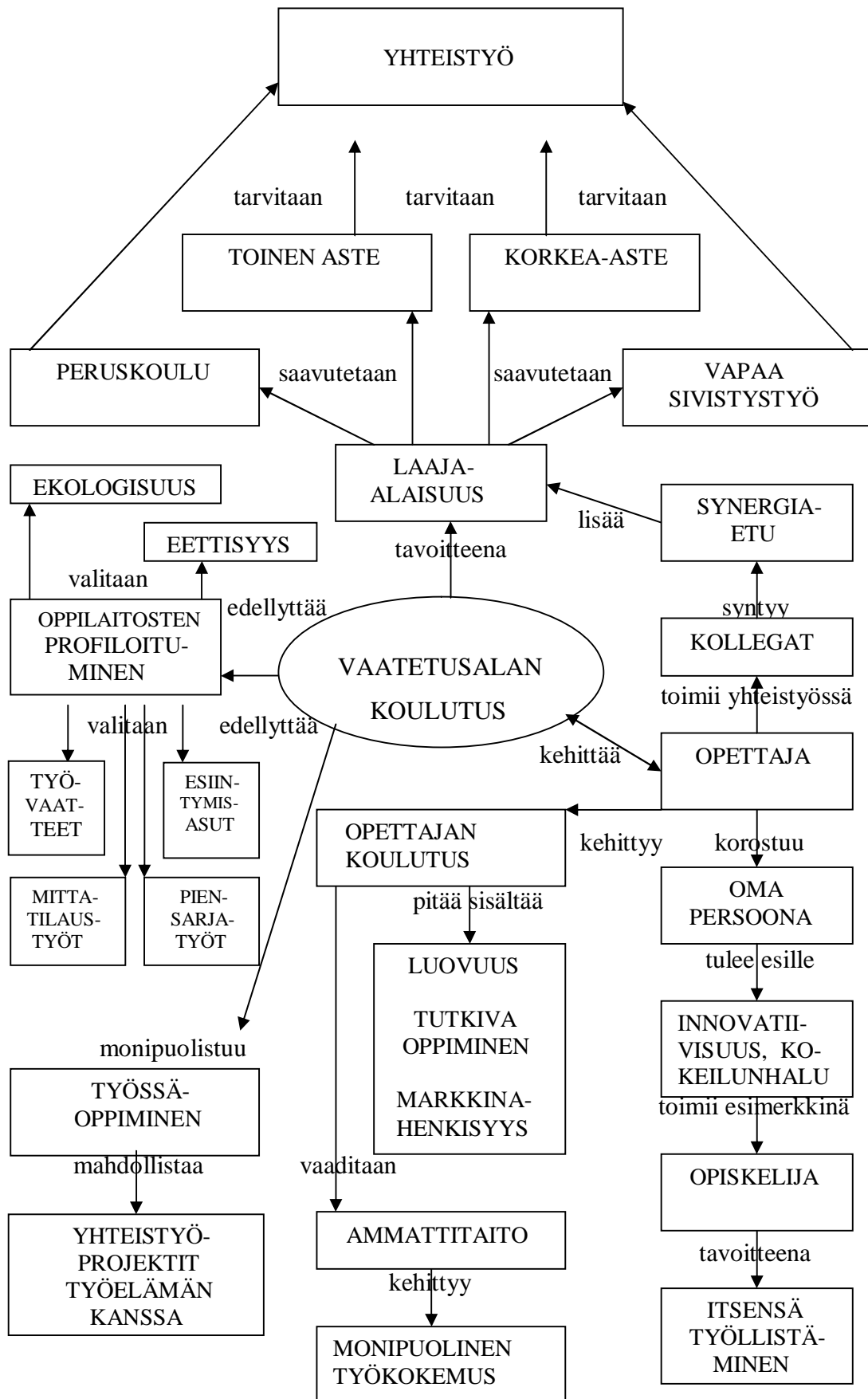
Vastaajien kommenttien toistuva lukeminen ja luokittelu selkeyttivät minulle heidän näkemyksiään tulevaisuudesta. Tulevaisuuden todennäköisistä kehityskuluista nousivat esille vaatetusalan työntekijöiden osaamistarpeiden muuttuminen, tulevaisuuden asiakkaiden tarpeiden erilaistuminen sekä alan työllisyyden lisääntyminen kaupan ja palvelun alalla. Vahvana mahdollisuutena työllistyä vaatetusalalla nähtiin itsensä työllistäminen. Panelistien kommenttien perusteella muodostin käsitekarttoja, joiden teemat syntyivät kolmannen kierroksen vastauksista. Luokittelin teemat ja yhdistin kysymyksiä niistä aiheista, joihin vastaajat olivat eniten antaneet mielipiteitään. Käsitekarttojen teemoiksi muodostuivat vaatetusalan koulutuksen merkitys, kädentaitojen merkitys ja työllistyminen tulevaisuudessa vaatetusalalla. Näistä eniten mielipiteitä oli annettu vaatetusalan koulutuksesta, jossa vaikuttavina tekijöinä nähtiin olevan oppilaitosten profiloituminen, laaja-alaisuus, työssäoppiminen ja opettaja. Laaja-alaisuus saavutetaan tekijöillä, jotka opitaan peruskoulun, toisen asteen, korkean asteen ja vapaan sivistystyön yhteistyöllä. Kuvio 22 on esimerkki käsitekarttojen luokittelusta.

KUVIO 22. Käsitekarttojen luokitteluesimerkki.

7.4.1 Koulutuksen merkitys tulevaisuudessa

Tämän tutkielman tuloksena todettiin yhdeksi tulevaisuuden todennäköiseksi kehityskulukseksi, että vaatetusalan työntekijöiden osaamistarpeet tulevat muuttumaan. Tämä tulee ottaa huomioon oppilaitoksissa, joissa koulutetaan tulevaisuuden ammattilaisia. Koulutuksen nähtiin antavan alalla tarvittavaa tietotaitoa ja välittävän kulttuuriperinnettä painottaen esteettisyyttä ja eettisiä arvoja, joiden osaaminen on menestymisen edellytys. Parhaimmillaan koulutus voi parantaa alan imagoa ja arvostusta markkinoimalla laatua ja luomalla kansallista kulttuuria ihmisten keskuudessa. Koulutus voi tehdä alaa läpinäkyväksi, jotta vaatetusalan arvostus lisääntyisi. Ihmisille täytyy luoda uskoa, että laatuun ja yksilöllisyyteen panostaminen on arvostettua ja tavoiteltavaa. Laadusta on tehtävä statuskysymys ympäröivän yhteisön mielissä. Vaatetusalan koulutus ei kuitenkaan yksin voi taata opiskelijoidensa työllistymistä, vaan yhdessä muiden lähellä olevien alojen kanssa. Vastaajien kommentteista muodostin käsitekartan, joka on kuvio 23 Käsitekartta: Koulutuksen merkitys tulevaisuudessa.

KUVIO 23. Käsitekartta: Koulutuksen merkitys tulevaisuudessa.

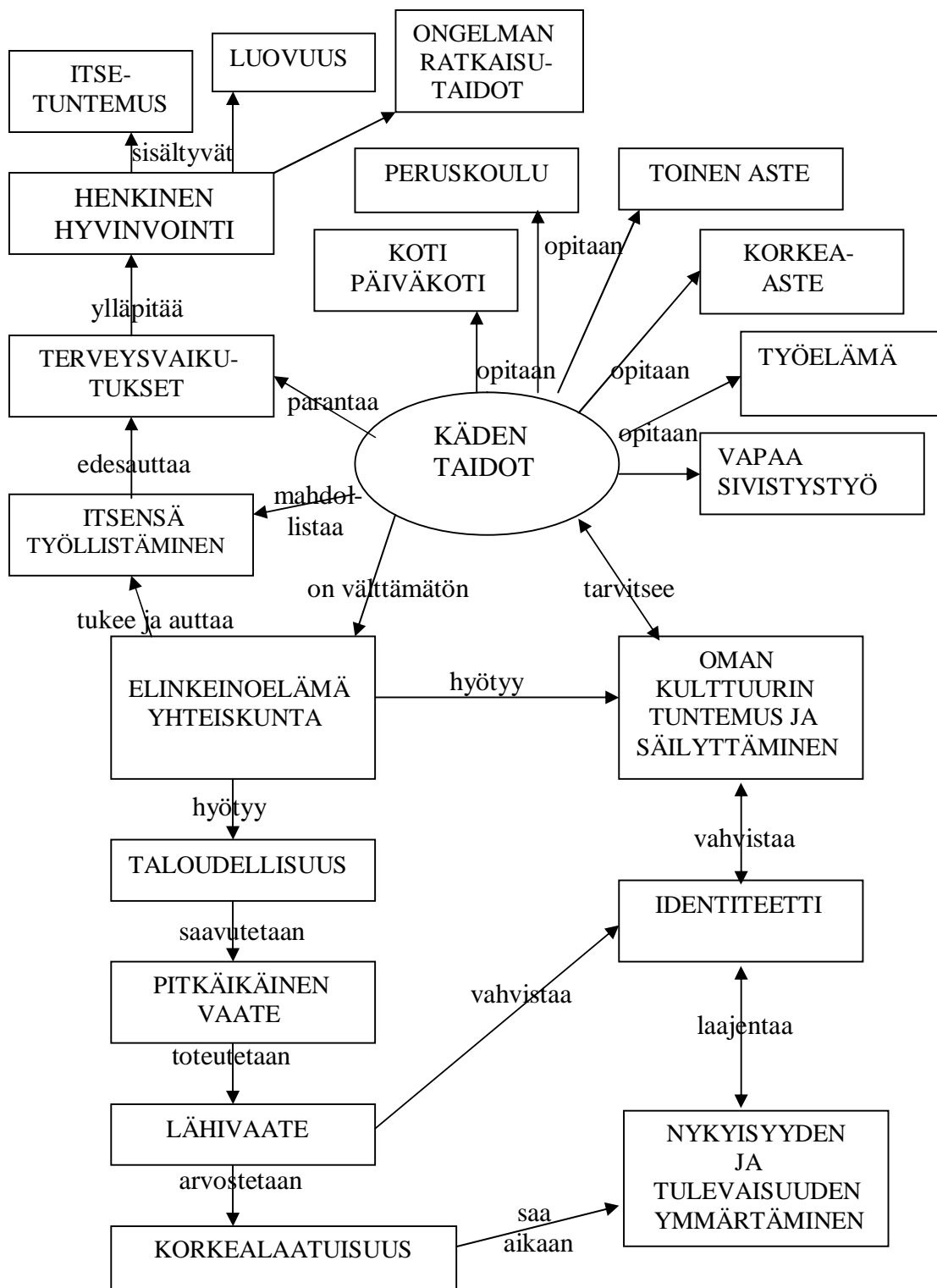
Vastaajat ilmaisivat myös mielipiteitään siitä, miten vaatetusalan koulutuksen opetus- suunnitelman sisältöjä tulisi kehittää. Opiskelijoille toivottiin lisää mahdollisuuksia valinnai- suuksiin ja modulaarisuutta, jolloin opiskelija voi valita jo koulutuksen aikana oman polkun- sa. Vastaajat näkivät tärkeäksi alan yleisopintojen lisäksi erikoistumisen, sekä tuotantotalou- den, markkinoinnin, lainsäädännön ja niihin liittyvien standardien tuntemisen. Opiskelijoille pitäisi konkreettisesti luoda valmiudet toimia globaalilla alalla, jonka pelisäännöt ovat samat kaikkialla maailmassa. Tärkeänä nähtiin lisätä projekteja yritysten kanssa ja opiskeluaikana mahdollisuuksia harjoitteluun menestyvissä yrityksissä.

Opiskeluun tulisi voida sisällyttää myös mahdollisuuksia etsiä ja kokeilla omia paikallisia vahvuuksia, esimerkiksi paikallisia materiaaleja ja niiden rohkeaa tuotteistamista. Osa vastaa- jista näki tärkeäksi sen, että kehitetään opetussuunnitelmien sisältöjä vastaamaan korjausom- pelijoiden, myynti-, markkinointi-, ostotoiminta- ja stailaustyöntekijöiden toimenkuvia. Opis- keluaikana pitäisi olla luonteva mahdollisuus harjoitella verkostoitumista vaatetusalaa lähellä olevien alojen kanssa. Opiskelijat voisivat hyödyntää toistensa taitoja asiakaslähtöisesti ver- kostoitumalla, esimerkiksi vaatteentekijä-korusuunnittelija-kamppaaja eli rohkeaa poikkitie- teellisyyttä eri kädentaitojen yhdistämisessä. Ammattilaisten tulee pystyä vastaamaan haastee- seen, joka tulee tulevaisuuden asiakkaiden muuttuvista tarpeista.

7.4.2 Kädentaitojen merkitys tulevaisuudessa

Käsin tehty tuote on aina erityinen ja sillä tulee aina pysymään tietty lisäarvo. Kädentaitojen arvostus alkaa jo varhaiskasvatuksessa kodeissa ja päiväkodeissa. Osa tulevaisuuden kulutta- jista haluaa maksaa yksilöllisistä ja ekologisista vaatteista ja osa haluaa oppia tekemään itse. Jos käsin tehty vaate on laadukas, siitä ollaan valmiita maksamaan. Käsityössä yksilöllisyys ja asiakkaan laatutavoitteet saadaan kohtaamaan kestäväen kehityksen periaatteita noudattaen. Ne, jotka itse tekevät käsin arvostavat myös sitä, koska ymmärtävät työn tekemiseen kuluneen ajan. Kaikilla eivät itse tekemisen taidot eikä aika riitä tekemiseen. Uusavuttomuuden näh- dään lisääntyvän edelleen, koska aikaisemmin kodeissa tehtiin paljon käsitöitä, jolloin nuoret oppivat tekemään jo kotona erilaisia kädentaitoja vaativia töitä. Sen vuoksi arvostetaan niitä, joilla on käsin tekemisen taito. Kädentaitojen kehittyminen vaatii aikaa ja niille tulee koulu- tuksessa antaa mahdollisuus kehittyä lisäämällä lähiopetustunteja. Opiskelijaryhmän koko ei saa olla sellainen, että se estää mahdollisimman vuorovaikutteisen opiskelun. Tuote, jota voi- daan arvostaa pidempään kuin vain yhden sesonkiajan, on merkityksellinen vaatetuskulttuu-

rissa. Oman kulttuurimme säilymisen vuoksi käsityötaidoilla on suuri merkitys ja sen lisäksi käsin tekemisen kautta tuleva henkinen hyvinvointi on tärkeää. Henkisen hyvinvoinnin merkitys on suuri esimerkiksi yhteiskunnassa tarvittaviin terveystalouteihin. Vastaajien kommentteista syntyi käsittekartta kädentaitojen merkityksestä tulevaisuudessa, joka on kuvio 24.

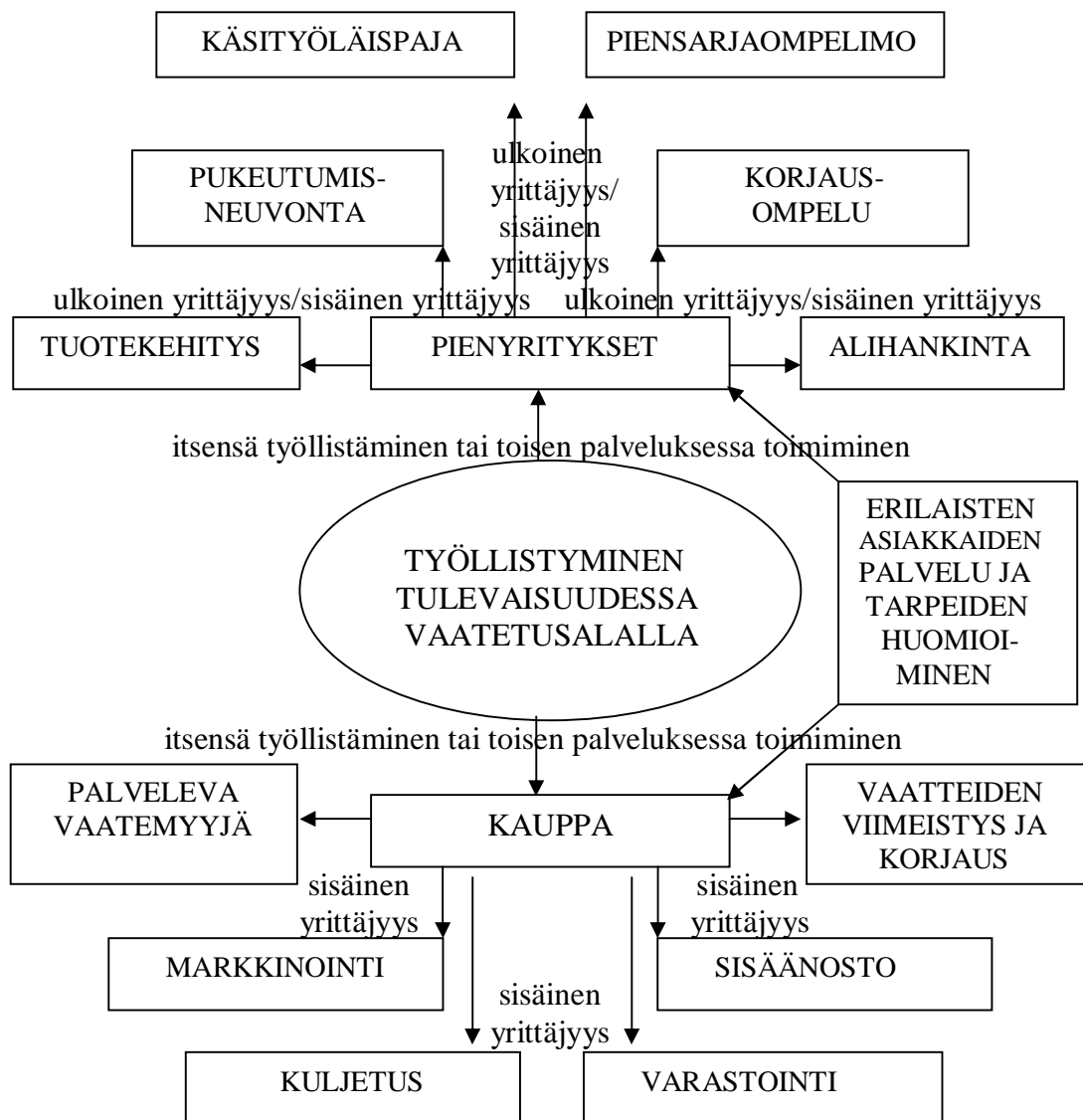

KUVIO 24. Käsittekartta: Kädentaitojen merkitys tulevaisuudessa.

7.4.3 Työllistyminen vaatetusosalalla tulevaisuudessa

Tämän tutkielman tuloksena todettiin yhdeksi tulevaisuuden todennäköiseksi kehityskulukseksi, että erilaiset palvelut ja kaupanala työllistävät vaatetusalan työntekijöitä tulevaisuudessa. Samoin todettiin, että tulevaisuuden asiakkaiden tarpeet ovat erilaisia kuin tämän päivän asiakkaiden tarpeet. Kauppa työllistää myös kansainvälisessä kaupankäynnissä, jossa korostuvat kielitaito, vuorovaikutustaidot ja muut ulkomaankaupan vaatimat ammatilliset taidot. Kaupan nähtiin kasvattavan osuuttaan ja ottavan yhä enemmän tehtäviä teollisuudelta. Osa vastaajista näki, että kaupassa tarvitaan vaatetusalan ammattilaisia viimeistelemään ja korjaamaan tuotteita. Jos vaatteet tehdään standardimitoituksella, on selvää, etteivät ne kaikille vartaloille istu. Tällöin kaupan yhteydessä täytyy olla korjausompelijoita, jotka muokkaavat vaatteiden asiakkaalle sopiviksi. Asiakkaat arvostavat sellaisen myyjän palvelua, joka osaa kertoa vaatteista ja materiaaleista enemmän kuin tuoteselostelapun antaman tiedon. Myyjän tulee osata suositella asiakkaalle sopivia malleja, käyttötarkoitukseen sopivia materiaaleja ja kertoa vaatteiden hoidosta. Työllistyäkseen myös toisen palveluksessa, työntekijän tulee ymmärtää sisäisen yrittäjyyden merkitys.

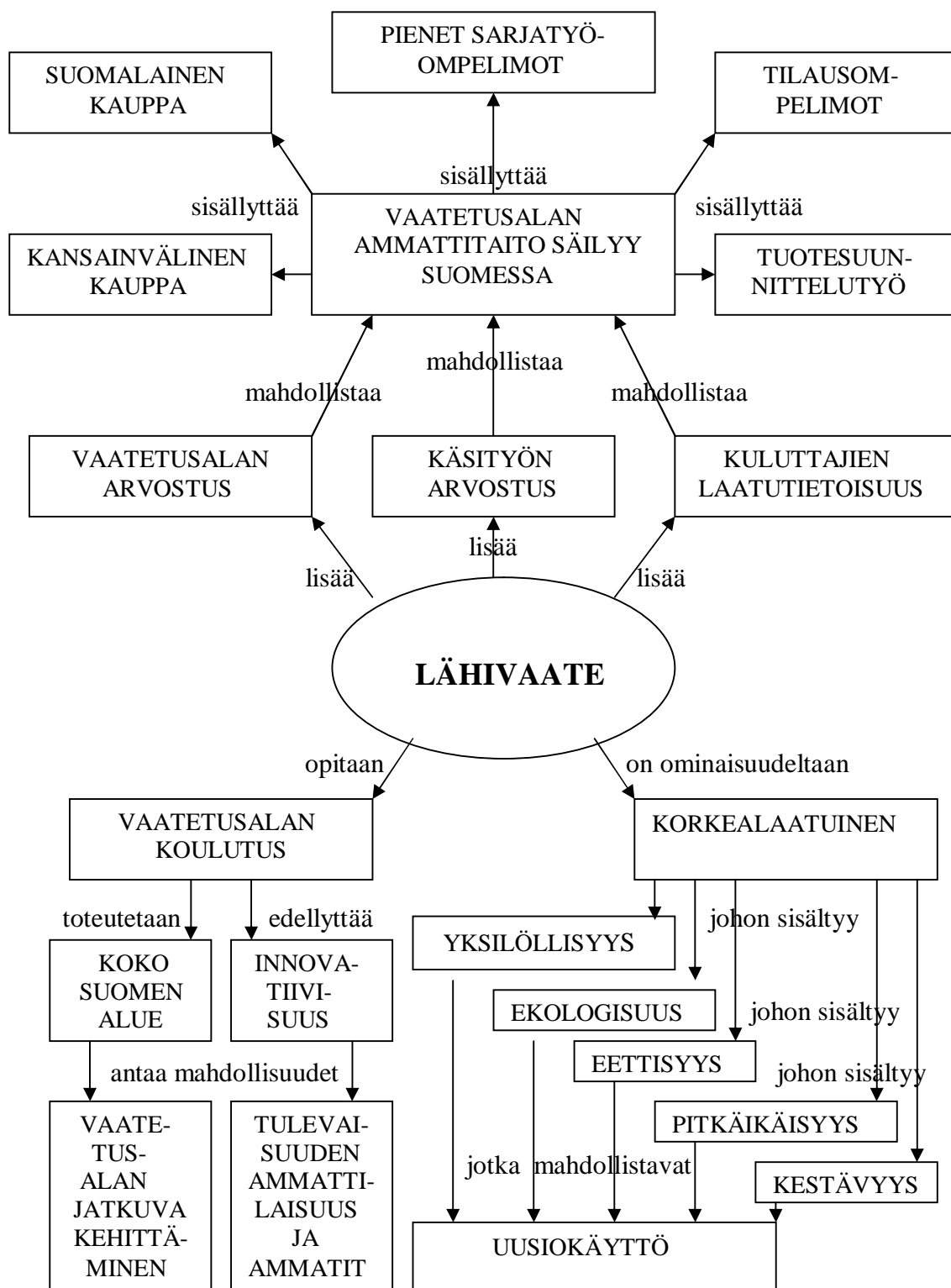
Itsensä työllistäminen koettiin tärkeäksi tulevaisuuden haasteeksi ja siinä on avuksi, jos käsityöläinen on omaksunut ulkoisen ja sisäisen yrittäjyyden elämäntavakseen. Vastaajat olivat sitä mieltä, että tulevaisuudessa menestyvät pienet ompelimot, jotka pystyvät palvelemaan ja pukemaan asiakkaita yksilöllisesti ja laadukkaasti. Vaatteissa koettiin tärkeäksi korkea laatu ja muunneltavuus. Vastaajat näkivät, että tulevaisuudessa menestyvät sellaiset yritykset, jotka pystyvät palvelemaan erikokoisia ja eri-ikäisiä asiakkaita. Pienyrittäjien tulee verkostoitua keskenään, jolloin jokainen heistä hyötyy toistensa osaamisesta. Pyrkimyksenä on asiakkaan kokonaisvaltainen palvelu. Tulevaisuuden menestyjät ovat aikaansa seuraavia ja he pystyvät havaitsemaan vasta tulossa olevia trendejä. Menestyjät uskaltavat kokeilla uusia asioita eivätkä pelkää tehdä kovaa työtä menestymisensä eteen. Menestyjät kunnioittavat oman maan perinteitä ja kulttuuria sekä edesauttavat omalla kohdallaan kestävästä kehityksestä. Vastaajien perusteluista muodostin käsitekartan, joka on kuvio 25 Työllistyminen tulevaisuudessa vaatetusosalalla.

KUVIO 25. Käsitekartta: Työllistyminen tulevaisuudessa vaatetusalalla.

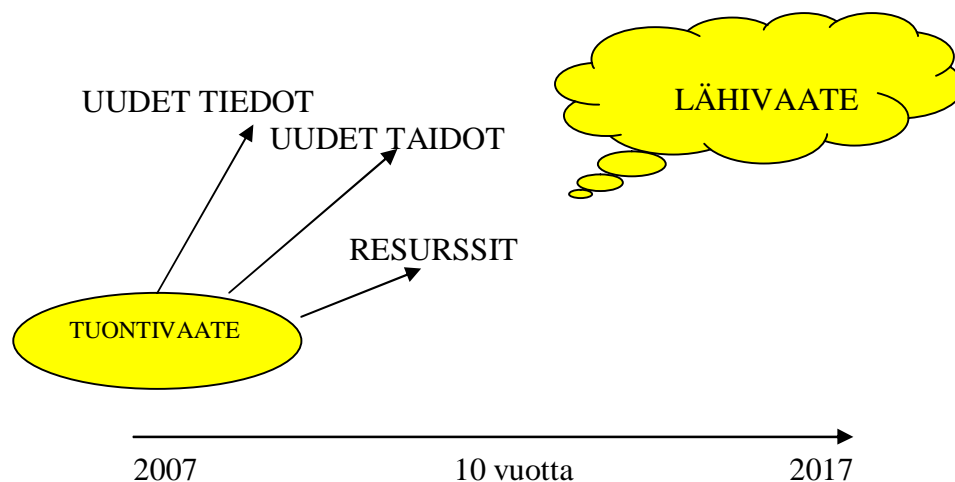
7.5 Visio vaatetusalasta vuodelle 2017

Suomeen on syntynyt pysyvä lähivaatteen ja käsityön arvostus. Kuluttajat haluavat ostaa ja käyttää Suomessa tehtyjä vaatteita. Suomalaista lähivaatetta arvostetaan sen korkealaatuisuuden vuoksi, johon sisältyvät: yksilöllisyys, ekologisuus, eettisyys, pitkäikäisyys ja kestävyys. Vaatetusala työllistää ammattilaisia pienissä sarjatyö- ja tilausompelimoissa, suomalaisessa ja kansainvälisessä kaupassa ja tuotesuunnittelussa. Vaatetusalan ammattilaisia koulutetaan lähivaatteiden valmistamiseen koko Suomen alueella, mikä takaa innovatiivisuuden kehittymisen. Koulutuksen tulevaisuussuuntautuneisuudella luodaan uusia vaatetusalan ammatteja, joissa toimitaan verkostoituneina eri alojen ammattilaisten kanssa.

KUVIO 26. Käsittekartta: Visio vaatetusalaista vuodelle 2017.

Kuviossa 27 esitän nykyhetken ja tulevaisuuden suhteen muuttumisen niin, että suomalaisten asenteet muuttuvat nykyisten tuontivaatteiden sijasta arvostamaan suomalaisia lähivaatteita. Asenteiden muuttuminen edellyttää uusien tietojen ja taitojen hankkimista sekä resurssien saamista niiden hankkimiseen. Niitä tarvitsevat niin vaatteiden tekijät, kuin vaatteiden käyttäjätkin. Lisäresursseja tarvitaan lähivaatteen tunnetuksi tekemiseen kuluttajille. Lähivaatteeksi voidaan luonnehtia vaatetta, joka on valmistettu Suomessa suomalaisista materiaaleista. Linturin (2006) mukaan visio voidaan määrittää ennen tutkimukseen ryhtymistä tai se voidaan saada delfoi-menetelmällä selville. Lähtökohtatilanteena on aina sen hetkisen yhteiskunnan rakenne. Tutkimusjälkeenä käytettävä aika on matka haluttuun visioon. Matkavankureina toimii teknologia, jota henkilöstö ja kuluttajat toteuttavat. Kun tutkimuksen tarkastelukohteena oleva vuosi saavutetaan, vasta tällöin tiedetään, miten olisi ollut viisasta toimia jo lähtökohtavuonna.

KUVIO 27. Nykyhetken ja tulevaisuuden suhde. Mukailtu Aaltosen kuviossa (Aaltonen 2002a, 123).

Tämän tutkielman päätavoitteena oli saada selville asiantuntijoiden mielipiteet vaatetusalan toivottavasta tulevaisuudesta. Panelistien mielipiteistä sain selville vastaajien tahtotilan vaatetusalan tulevaisuuden suhteen. Tahtotilan selvittämisellä pystyin luomaan vision vaatetusalan tulevaisuudesta. Vision pohjana ovat toisen kierroksen vastaukset, koska siinä vastaajia pyysin ilmaisemaan mielipiteensä toivottavaa–ei toivottavaa asteikolla. Lisää perustelua ja toivottaville ilmiöille sain myös ensimmäisen ja kolmannen kierroksen vastauksista. Tutkielman asiantuntijat ovat yhtä mieltä siitä, että Suomen vaatetusalan tilanteen heikentyminen on pysäytettävä ja kaikkien on tehtävä töitä tämän tahtotilan antamalla voimalla. Wileniuksen

(2002) mukaan visio voidaan määritellä toivottavaksi tulevaisuudeksi. Visiossa kerrotaan myös, minkälaista osaamista vision toteuttaminen edellyttää. Vision laatiminen auttaa asettamaan ne tavoitteet, jotka täytyy saavuttaa toivotun vision toteuttamiseksi. Asetetut tavoitteet voidaan määritellä uusina tietoina, taitoina ja resursseina. (Wilenius 2002, 82.) Uusiutumisen perusta on Otalan (2002) mukaan visio, joka houkuttelee ihmiset mukaan. Vision tulee olla konkreettinen, mutta niin vaikea, ettei sen saavuttaminen ole itsestäänselvyys. Uusiutuminen edellyttää organisaation oppimiskykyä – ja oppivaa organisaatiota. (Ojala 2002, 43.)

7.6 Tutkielman luotettavuuden tarkastelu

Rajasin tämän tutkielman aihealueen koskemaan vaatetusala sekä teollisen että käsiteollisen valmistuksen kannalta. Tekstiili-, nahka- ja kenkäteollisuuden rajasin tutkimuksen ulkopuolelle. Vastaajien mielikuvissa eri alat ovat saattaneet olla joko kokonaan tai osittain yhdessä. Mielikuva on riippuvainen siitä, miten vastaajat mieltävät nämä käsitteet. Tutkielman alusta lähtien olen kuitenkin ilmaissut johdonmukaisesti tutkimuskohteen olevan vaatetusala. Siitä huolimatta vastaajien kommentteista on luettavissa se, että he eivät aina ole voineet erottaa toisistaan esimerkiksi tekstiili- ja vaatetusala. Yksi syy saattaa olla se, että peruskoulussa oppiaine on nimeltään tekstiilityö. Tästä aiheesta ja nimityksistä vastaajat vaihtoivatkin mielipiteitä oma-aloitteisesti keskustelupalstalla. Tutkimuksessa käytetyt kolme kierrosta ja palaute edellisten kierroksien tuloksista autoivat panelisteja kohdentamaan ajatuksensa nimenomaan vaatetusalan ilmiöihin. Tutkielman luotettavuutta parantaa se, että panelisteilla oli mahdollisuus muuttaa omia mielipiteitään tutkimuksen edetessä. Kuusen (1993) mukaan monta peräkkäistä kierrosta tekee tutkimuksesta raskaan. Asiantuntijoiden kiinnostusta tutkimukseen on vaikeaa ylläpitää yhtä tai kahta tarkistuskierrosta pitempään. (Kuusi 1993, 136.) Tähän tutkielmaan tarvittiin kolme kierrosta siksi, että ensimmäisen ja toisen kierroksen väliin jäi 5,5 kuukautta aikaa. Tämä pitkähkö aikaväli sai aikaan sen, että osa panelisteista jäi pois tutkimuksesta, ehkä mielenkiinnon loputtua tai sen vuoksi, että he eivät katsoneet olevansa vaatetusalan asiantuntijoita.

Kyselytutkimukseen liittyy myös heikkouksia Hirsjärven (1997, 185) mukaan. Tavallisin aineistoa pidetään pinnallisena ja tutkimuksia teoreettisesti vaatimattomina. Yhtenä haittana pidetään sitä, että ei ole mahdollista varmistua siitä, miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen eli ovatko he pyrkineet vastaamaan huolellisesti ja rehellisesti. Tässä tutkielmassakaan varmuutta edellä mainittuun asiaan ei ole. Mutta sisäinen tuntemuk-

seni vastauksista ja tutkimukseen suhtautumisesta on se, että vastaajat olivat aidosti rehellisiä ja suhtautuivat siihen vakavasti.

Ensimmäisen kierroksen vastauksien analyysi oli aikaavievää ja vaativaa. Vaikka avoimia kysymyksiä oli vain kolme, silti aineisto muodostui laajaksi. Tarkoitukseni olikin, että vastaajat ilmaisevat mielipiteensä vapaasti, enkä halunnut rajoittaa sitä vapautta strukturoiduilla kysymyksillä. Hirsjärven (1997, 185) mukaan hyvän kyselylomakkeen laatiminen vie aikaa ja vaatii myös tutkijalta monenlaista tietoa ja taitoa. Tässä tutkielmassa kahden ensimmäisen kierroksen väliin jäi 5,5 kuukautta aikaa, joka kului toisen kierroksen väitteiden laadintaan. Väitteet perustuvat ensimmäisen kierroksen vastauksiin ja minulta kului paljon aikaa, jotta löysin suuresta aineistosta ydinalueet. Vastausten laajuus ja monipuolisuus saattoivat vaikuttaa siihen, että jotain oleellista ei tullut huomioitua väitteitä laadittaessa. Mannermaa (1999, 55) varoittaa tästä puutteesta ja kertoo, että skenaariot ja ennusteet ovat usein juuri tästä syystä epätäydellisiä. Pyrin vähentämään tätä mahdollista puutetta sillä, että kehotin vastaajia lisäämään mielestään huomionarvoisia asioita, joita ei vielä ollut tullut esille. Kuusen (1993, 136) mukaan on tärkeää, että asetetut kysymykset ovat oikeita tutkittavan tehtävän kannalta. Tässä tutkielmassa väitteiden laatimista ja muotoilua edesauttoi se, että niistä voitiin keskustella Otavan Opiston eDelfoi-työpajoissa. Työpajoissa kuultiin eri alojen tutkijoiden luentoja, esiteltiin tekeillä olevia tutkimuksia ja kommentoitiin niitä tarpeen mukaan.

Vallin (2007) mukaan kysymysten tekemisessä tulee olla huolellinen, sillä ne luovat perustan tutkimuksen onnistumiselle. Vasta kun tutkimusongelmat ovat täsmentyneet, on syytä lähteä keräämään aineistoa – tällöin tiedetään, mitä tietoa aineiston keruulla pyritään löytämään. (Valli 2007, 102.) Tässä tutkielmassa lähdin etsimään tietoa siitä, mitä mieltä asiantuntijat ovat vaatetusalan tulevaisuudesta vuonna 2017. Ensimmäisen kyselykierroksen kysymykset pitivät jo sisällään suuren osan haluamastani tiedosta. Seuraavilla kahdella kierroksella tarkensin vastaajien näkemyksiä niihin aiheisiin, jotka nousivat vastaajien kommenteista mielenkiintoisina esille.

Viimeiset kaksi kierrosta olivat ajallisesti lähellä toisiaan ja viimeinen kierros oli kokonaan kommenttien kommentointia. Vastaajat kirjoittivat keskustelupalstalle huomattavan pitkiä kommentteja, sillä kysymyksiä ei ollut strukturoitu ja keskusteluaiheita sai vapaasti aloittaa myös itse. Vastauksista on luettavissa, että keskustelupalsta oli usealle vastaajalle mieluisa vastausmuoto. Ensimmäisen ja toisen kierroksen välillä tapahtunut huomattava pienennys vastaajien lukumäärässä oli delfoi-menetelmän käytön kannalta myönteinen asia. Keskustelun ja vuorovaikutuksen kannalta suuri vastaajamäärä ei ole tarpeellinen. Vastaajat saivat itse määrittää asiantuntijuutensa ja näin ollen 97 vastaajasta jäi jäljelle 51 vastaajaa, jotka tunsivat

olevansa oikeita henkilöitä osallistumaan vaatetusalan tulevaisuutta koskevaan tutkimukseen. Samoin asiantuntijat ilmaisivat oman tulevaisuusorientoitumistapansa, joka on tärkeää Kuusen (1993) mukaan tutkimuksen luotettavuuden kannalta. (Kuusi 1993, 136.) Kahden ensimmäisen kierroksen vastaajat olivat motivoituneita ilmaisemaan ja jakamaan mielipiteensä toisten kanssa. Viimeisellä kierroksella vastaajat kommentoivat myös toistensa kommentteja, mutta vastausmäärästä päätellen jäljellä olivat vain innokkaimmat panelistit.

Hirsjärven (1997, 185) mukaan kyselytutkimuksessa ei aina tiedetä, miten paljon vastaajat ylipäänsä ovat selvillä siitä alueesta tai ovat perehtyneet siihen asiaan, josta esitettiin kysymyksiä. Tässä tutkielmassa ei ollut tällaista ongelmaa, koska vastaajat valikoituivat vaatetusalan ammattilaisista ja saivat minut vakuuttuneeksi siitä profiloitumiskyselyssä. Vastaajat edustivat alan eri työtehtävissä toimivia henkilöitä ja kaikilla heillä oli vahva ammatillinen koulutus ja työkokemus asiantuntijuutenaan. Tulevaisuusorientaationsa mukaan useimmat olivat tulevaisuuden tekijöitä ja mahdollisuuksiin tarttujia. Paneelissa oli myös kahdeksan tutkijaa. Kuusen (1993) mukaan tutkijat ja aktivistit havaitsivat herkimmin viitteitä maailman kehityksestä, joka on jatkuvassa muutoksessa. Delfoi-menetelmän tavoitteena onkin saada esille panelisteilta alan kehittämistavoitteet ja heidän havaitsemansa heikot signaalit kokoraadin arvioitaviksi. (Kuusi 1993, 132 - 140.)

Vallin (2001) mukaan tutkielman luotettavuutta parantava tekijä on myös se, että kysymys esitetään jokaiselle koehenkilölle täysin samassa muodossa. Lisäksi vastaaja voi valita itselleen sopivimman vastaamisajankohdan, ja hän voi näin rauhassa pohtia vastauksia ja tarkistaa niitä. Väärinymmärtämisen mahdollisuuskin on ongelma, sillä vastaaja ei voi saada tarkentavaa informaatiota itselleen epäselvien kysymysten yhteydessä. (Valli 2001, 101.) Tässä tutkielmassa vastaajilla oli mahdollisuus tarkentaa itselleen epäselviä asioita. Tätä mahdollisuutta monet vastaajat käyttivätkin hyväkseen, koska sähköpostilla ongelmien ilmaisu ja nopea tiedonvälitys on helppoa ja vaivatonta. Vaikka vastaajat eivät olleet minulle tuttuja, mielestäni vastaajilla ei ollut suurta kynnystä ottaa minun yhteyttä. Tässä auttoi ehkä se, että vastaajat kokivat yhteisen aiheemme mielekkääksi ja yhdistäväksi tekijäksi. Samoin eDelfoi-alustalla ollut valokuvani tutkimusselosteen yhteydessä saattoi tuoda tuttuuden tunnetta ja madaltaa kynnystä ottaa yhteyttä tarvittaessa.

Hyvä tekstianalyysi sisältää diskurssianalyysin peruskysymyksiä: Kuka sanoi? Mitä sanoi? Mitä tarkoitti? Miksi sanoi? Mihin pyrki? Kehen pyrki vaikuttamaan? Koska varsin monet tutkimukset perustuvat ajatukseen siitä, että informantti on ollut rehellinen ja annettu tietoa totta, on mielekästä kysyä, mistä näin päätellään. Historiallisen tai tiettyyn kulttuuripiiriin sidoksissa olevan aineiston äärellä on kysyttävä rehellisesti, olenko lainkaan ymmärtänyt teks-

tissä tai aineistossa olleita pieniä – omaan aikaan tai kulttuuriin sidoksissa olevia – vihjeitä. (Metsämuuronen 2006, 127 - 128.) Tämän tutkielman tulokset ovat syntyneet vastaajien kommenttien, vastausjakaumien ja minun oman päättelykykyni avulla. Analysoidessani kolmannen kierroksen kommentteja tulin vakuuttuneeksi siitä, että päästäkseni mahdollisimman luotettaviin tutkimustuloksiin, minun on tärkeää analysoida yhtenäisesti koko aineisto. Delfoi-menetelmässä on mahdollista tehdä raportti vain viimeisen kierroksen vastauksista. Tämän tutkielman kolmas kierros ei antanut oleellisesti lisätietoa ilmiöstä, joten se ei yksin olisi riittänyt antamaan täyteläistä aineistoa. Sen sijaan kaikki kolme kierrosta antoivat kattavan aineiston.

Alkuolettamukseni ennen tutkielman tekemistä oli, että vastaajat näkevät mahdolliseksi vaatetusalan positiivisen tulevaisuuden kehittymisen. Mutta sitä en tiennyt, kuinka suuressa määrin kehitys koetaan positiivisena. Kootessani tutkimustuloksia huomasin, että vastaajat pystyivät ilmaisemaan ja kuvailemaan runsaasti kehittämiskohteita. Vaatetusalan asiantuntijoiden innovatiivisuuden avulla pystyinkin laatimaan tulevaisuuden vision. Koska tässä tutkielmassa tarkoitukseni ei ollut laatia strategioita vision toteuttamiseksi, jää tulevaisuudessa nähtäväksi, miten tutkielman tuloksia on voitu hyödyntää.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tämän tutkielman päätarkoitus oli selvittää asiantuntijoiden näkemykset vaatetusalan tulevaisuudesta Suomessa. Tämä tutkielma on tärkeä vaatetusalan tulevaisuuden kehittämisen kannalta, koska suomalaisia vaatetusalan tulevaisuustutkimuksia ei ole paljon tehty. Alan menneisyys on ollut menestyksellinen, mutta viimeiset vuosikymmenet ovat olleet työllisyyden suhteen vaikeaa. Tutkielman panelistit ovat itse alan asiantuntijoita, joilla on paljon kokemuseräistä tietoa alan menneisyydestä ja tulevaisuudesta. Heitä yhdistää yhteinen huoli vaatetusalan tulevaisuudesta, ja he ovat halukkaita myös tekemään tilanteen parantamiseksi töitä. Vaikka vaatetusalan työllisyystilanne on heikko, tämän tutkielman perusteella sitä on mahdollisuus parantaa. Suuri määrä asiantuntijoita pystyi luomaan yhdessä tulevaisuuden vision, joka on myönteinen. Nyt luotua visiota kohti on hyvä mennä, jos alalla pystytään luomaan visiolle menestyksellinen strategia sen toteuttamiseksi. Tutkimustuloksia voidaan käyttää hyödyksi vaatetusalan koulutusta kehitettäessä, koska korkealaatuinen koulutus on perustekijä menestymiseen tulevaisuudessa.

Opiskeluajana pitäisi olla mahdollista harjoitella yritystoimintaa. Mielestäni opiskeltaessa ei vielä ole ehdottoman tärkeää tuotteen nopea valmistuminen ja sen myötä ansion kartuttaminen. Opiskeluajana pitää olla mahdollista opettajan ohjauksessa oppia tekemään ensin hyvää laatua, sen jälkeen harjaantumisella saada rutiinia ja ajankäyttö tehokkaaksi. Hyvän laadun opiskelun mahdollistavat opettajan ohjauksen lisäksi, korkealaatuiset harjoittelumateriaalit, koneet, laitteet ja muut välineet. Opiskelijan tulee huomata omat hyvät puolensa sekä ne, jotka vaativat vielä kehittämistä. Opiskeluryhmissä pitäisi erilaisten persoonien hyvien ominaisuuksien antaa tulla yhteisöllisen oppimisen tueksi. Kontaktien luominen jo opiskeluajana edesauttaa myöhemmin työelämässä tarvittavaa verkostoitumista. Tulevaisuuden vaatteiden tekijät hyötyvät toistensa osaamisalueista ja voivat menestyä yhdessä. Sen lisäksi yrittäjien kannattaa verkostoitua myös muiden alojen yrittäjien kanssa. He voivat sijoittua mahdollisuuksien mukaan fyysisesti lähelle toisiaan, jolloin asiakkaan on helppo siirtyä palveltavaksi toiseen yritykseen. Myös erilaisia palveluja antavat yritykset voivat sijaita lähellä toisiaan, jolloin asiakas saisi kaikki palvelut saman katon alta. Hän saisi halutessaan vaatteet, korut, kengät, kampauksen, kasvojen hoidon, hieronnan ja rentoutumishetken saman päivän aikana. Tai halutessaan asiakas voisi valita asu-, hiustyyli- ja kenkäkokonaisuuden yhden ”personal shopperin” kanssa.

Tutkielmassa tuli selville, että Suomessa on odotettavissa työllisyyden lisääntyminen piensarjatuotannossa. Tällöin on mahdollista valmistaa korkealaatuisia tuotteita, joissa hinta-

laatusuhde on hyvä. Kuluttajissa on kuitenkin paljon erityyppisiä ihmisiä, joille ei kaupasta löydy istuvia vaatteita. Toiset ihmiset joutuvat käymään useissa myymälöissä löytääkseen tarpeeksi pieniä vaatteita ja toiset eivät löydä tarpeeksi suuria vaatteita. Jos erikoisen muotoisen vartalon omaava ei itse osaa valmistaa vaatteita, hän joutuu tyytymään siihen mitä on tarjolla. Pitkäkätinen henkilö tyytyy siihen, että hihat ovat liian lyhyet ja lyhytkätinen henkilö kääntää hihansuut kaksinkerroin tai lyhentää ne itse. Tarjonta ei välttämättä tyydytä kaikkien asiakkaiden toiveita. Tulevaisuuden asiakkaissa on yhä enenevässä määrin maahanmuuttajia, joiden kulttuurintuntemusta ja pukeutumisen erityispiirteiden ymmärtämistä tarvitaan. Tulevaisuudessa tarvitaan vaatetusalan ammattilaisia, jotka pystyvät palvelemaan yksilöllisesti erilaisia asiakkaita.

Käsityöalan ammattilaiset arvostavat itse työtään. Nyt tarvitaan kansanliike, jolla käden taitojen arvostus nousee korkealle myös kaikkien suomalaisten mielissä. Arvostus saadaan nousemaan tekemällä vaatetusalan työ näkyväksi. Julkisuuskuvan parantamiseen tarvitaan median apua. Näkyvyydellä mediassa saadaan ihmisten koteihin tietoa vaatetusalan työpaikoista, tekijöistä ja vaateen tekemisestä. Kyseeseen tulee uusi televisiosarja, jonka juontajana toimii suomalainen nuori, tunnettu ja suosittu henkilö. Työhön pitää palkata tekijöiksi ammattilaisia, jotka osaavat herättää katsojien huomion. Katsojat tulee saada oikeasti kiinnostumaan aiheesta ja miellyttävässä ilmapiirissä myös oppimaan uutta ja muuttamaan tarvittaessa omia näkökantojaan aiheesta. Televisiodokumentteja pitää tehdä niin pienyrittäjien kuin pienten sarjatyöpaikkojenkin arjesta. Työntekijöitä pitää haastatella ja tuoda näin vaateen tekemistä tutuksi kansalaisille. Ihmisille pitää näyttää laskelmilla, miten vaateen hinta muodostuu, jos vaate tehdään yksilöllisesti. Vastaavasti laskelmilla tehdään selväksi, miten hinta muodostuu sarjojen valmistamisessa. Kun kuluttaja ymmärtää vaateen tekemiseen käytetyn ajan ja työmäärän, arvostaa hän sitä haluamalla myös maksaa siitä.

Normaalivartaloinen ihminen löytää kaupasta helpommin sopivia vaatteita kuin henkilö, jonka vartalo poikkeaa standardimitoituksesta. Rinnakkain pitää esittää yksittäiskappaleena tehdyn vaateen istuvuus vartalolla ja standardimitoilla tehdyn vaateen istuvuus silloin, jos vartalo ei ole standardimittainen. Katsojia pitää opettaa näkemään omin silmin, millaista on hyvä laatu vaatteessa. Kuluttajia pitää kouluttaa tarkastelemaan vaatetta sen ulkonäön, istuvuuden, miellyttävän tunnun ja edustavuuden suhteen. Kuluttajat tulee opettaa tarkastelemaan vaatetta myös sen sisäpuolelta. Hyvälaatuisen vaateen saumat ovat vahvasti ommeltu, saumanvarat siististi huoliteltu, tukikankaat pysyvät kiinni ja ompelulankojen värit sointuvat materiaalien väreihin. Korkealaatuisen vaateen vuori on miellyttävä iholla eikä hiosta. Yksilöllisesti valmistetussa vaatteessa voi olla myös tekijän kiinnittämä tekijämerkki, joka kertoo, että

tekijä on tehnyt vaatteen ammattitaidolla. Ostaja pitää saada ymmärtämään, että juuri hänelle suunniteltu vaate on hänen oma käyntikorttinsa, jota arvostetaan. Ammattitaitoinen vaatteen tekijä osaa luoda asiakkaalleen vaatteen, joka korostaa hänen vartalonsa parhaita puolia. Jos ostaja itse pitää arvossa vaatteen laatua enemmän kuin sen hintaa, ymmärtää hän myös, että hankkiessaan hyvälaatuisen tuotteen hän pitemmällä tähtäimellä säästää. Kuluttajat tulee saada vakuuttuneeksi siitä, että hyvälaatuisessa vaatteessa nappien kiinnitys kestää, saumat eivät ratkeile, eivätkä lahkeensuut lyhyen käytön jälkeen avaudu itsestään. Korkealaatuisen vaatteen voi myös kierrättää tai uusiokäyttää. Samalla voidaan kuluttaa vähemmän ja säästää energiaa ja luontoa.

Suomalaisessa yhteiskunnassa on tehtävä sellaisia periaatepäätöksiä, että vaatetusalan yrittäjien on mahdollista työllistyä itse ja työllistää samalla muita. Suomalaiset on saatava valitsemaan suomalainen vaate tuontivaatteen sijaan. Meidän tulee arvostaa suomalaista vaatteen valmistusta ja näyttää se ostamalla suomalaisia vaatteita. Käyttämällä suomalaisten tekemiä vaatteita voimme olla varmoja siitä, että ne ovat tehty työsuojelumääräysten mukaisissa olosuhteissa. Silloin myös säilytämme oman kulttuurimme ja saavutamme olosuhteet, joista olemme ylpeitä käyttäessämme suomalaisia lähivaatteita. Mielestäni koulutuspolitiikalla voidaan kohottaa vaatteen tekemisen arvostusta. Päätävien elimien tulee antaa mahdollisuus kouluttautua vaatetusalan ammatteihin koko Suomen alueella. Koulutusta järjestävien laitosten tulee markkinoida vaatetusalaa niin, että koulutukseen hakeutuvat opiskelijat ovat innokkaita opiskelemaan vaatteen tekemistä ja palvelemaan asiakkaita.

Tämän tutkielman tuloksena syntyneessä visiossa on tavoitteena, että suomalaiset saadaan arvostamaan Suomessa valmistettuja vaatteita. Sen edellytyksenä on vaatetusalan tekeminen tunnetuksi suurelle yleisölle, ja siihen tarvitaan median voimakasta myönteistä mukaantuloa. Me vaatetusalan opettajat olemme avainasemassa alan tunnetuksi tekemisessä. Meidän tulee saada keskuuteemme me-henki ja sen myötä vaatetusalan arvostus nousemaan. Meille opettajille on tärkeää saada ajanmukaista koulutusta jaksaksemme vaativassa ammatissamme ja pyrkiessämme kouluttamaan tulevaisuuden ammattilaisia. Koulutusta tulee tarjota säännöllisesti niin, että sillä päivitetään jatkuvasti osaamistamme alati uudistuvalla ja kehittyvällä vaatetusosalalla. Meidän tulee saada tietoa ammatikseen trenditutkimuksia tekeviltä henkilöiltä, millaisia tulevaisuuden kuluttajat ovat ja mitä he tulevat vaatimaan vaatetukseltaan. Koulutuksen yhteyteen tulee sisällyttää kollegoihin ja oppilaitoksiin tutustumista, mielipiteiden ja kokemusten vaihtoa. Jokainen itseään ja ammattitaitoaan kehittävä opettaja pitää huolta uusin ja tulevaisuuden taitojen saamisesta itselleen. Tämän varmistamiseksi ja helpottamiseksi täytyy olla organisaatio, joka tällaista tietoa keskitetysti jakaa vaatetusalan opettajille. Kysee-

seen voisi tulla opettajien koulutuslaitos, joka organisoi vuosittaiset koulutuspäivät, joiden avulla lisättäisiin vaatetusalan opettajien työssä jaksamista.

Tämän tutkielman tuloksista syntyi vaatetusalan koulutuksen ja opetussuunnitelmien perusteiden kehittämiseksi hyödynnettäviä näkökantoja. Olenkin ollut yhteydessä viimeksi Opetushallituksen opetusneuvos Annamajja Aroon 25.2.2008 sekä opetusneuvos Marja Holloon 28.2.2008. Heidän toiveensa oli, että tämän tutkielman avulla saataisiin lisätietoa siitä, mitä vaatetuslalta valmistuvan opiskelijan tulee osata menestyäkseen tulevaisuuden ammateissa.

8.1 Vaatetusalan vastatrendi

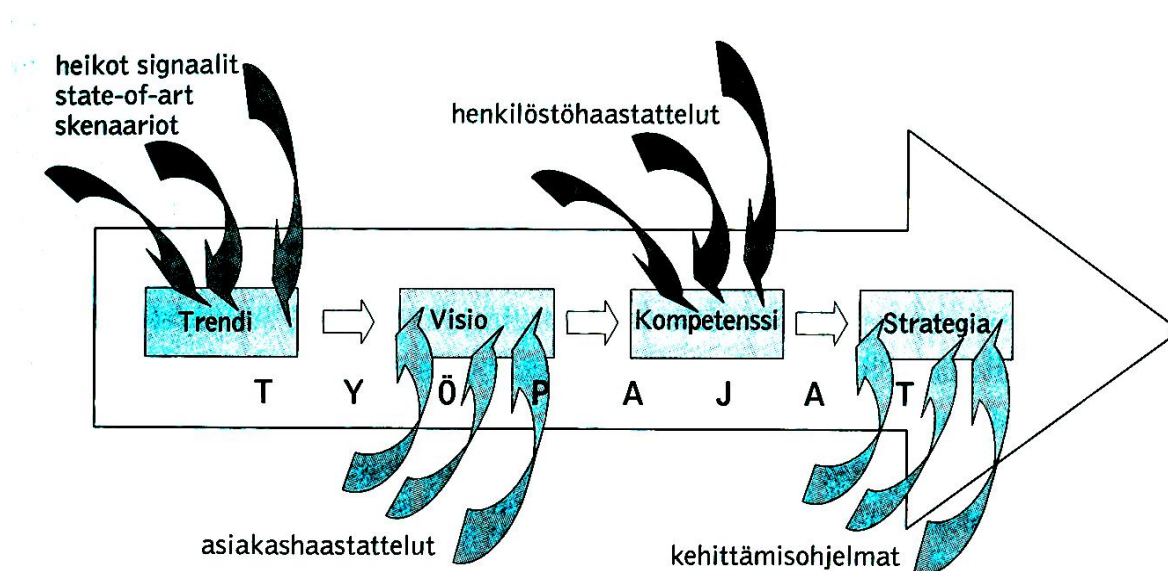
Viime vuosikymmeninä on Suomen vaatetusalan trendi ollut valitettavan suuresti suomalaisen työn tekemisen väheneminen. Usein pitkään jatkuneet trendit synnyttävät vastatrendejä. Yhtenä vastatrendinä voidaan nähdä Suomen pukutehtaan johtajan Jaana Paappasen mielipide YLEN radiohaastattelussa 19.1.2008. Jaana Paavilainen haluaa korostaa vaateen tekemiseen ja ostamiseen arvoja, joissa tärkein tekijä ei ole halpa hinta vaan korkea laatu. Ostohetkellä halpa hinta ei takaa tuotteelle pitkää ikää, toisin kuin hyvälaatuisissa ja kalliimmissa tuotteissa. Kuluttajat tulisi saada haluamaan ja valitsemaan jokapäiväisissä valinnoissaan suomalaisia, lähellä tuotettuja vaatteita, jolloin tiedetään, ketkä ne ovat valmistaneet. Näin vastuu tuotteen laadusta on lähellä ja estetään mahdollista lapsityövoiman käyttöä. Kuluttajat tulisi herättää kysymään itseltään: ”Miksi tämä tuote on niin halpa? Minkälaisia taustatekijöitä löytyy tuotteen takaa?” Mitä lähempänä tuote on valmistettu, sitä vähemmän kulutetaan myös luontoa koska kuljetustarve on pienempi. Samalla tuetaan suomalaista työtä ja kyetään edesauttamaan työn säilymistä Suomessa.

Jaana Paavilainen on huolissaan siitä, että alan koulutukseen ei hakeudu nuoria, koska heille ei ole luvassa työpaikkoja. Hän kuitenkin uskoo alan positiiviseen tulevaisuuteen, mutta ei niinkään massiivisessa mittakaavassa tekeviin suuriin yksiköihin vaan pienehköihin, pienten sarjojen vaatetustehtaisiin, joissa tehdään käsillä töitä. Jaana Paavilainen haluaa rohkaista vaatetusalan yrittäjiä seikkailuun ja toivoo, että meille syntyisi Suomi-ilmio, jolloin suomalainen tieto-taito, työn tekeminen ja omistaminen saadaan pidettyä maassa. Kuluttajia hän kannustaa ostamaan suomalaista tuotantoa, koska se takaa jatkuvuuden omassa maassa. Silloin suomalaiset voivat osaltaan tuntea isänmaan ylpeyttä, koska toimivat oikean asian puolesta. Tämän tutkielman tulokset ovat erittäin paljon samansuuntaisia kuin Jaana Paappasen mielipiteet tulevaisuudesta. Onkin odotettavissa, että lähivaate ei ole enää kauan hiljainen signaali

vaan ajan mittaan siitä muodostuu megatrendi, koska suurin osa suomalaisista tulee suuresti arvostamaan lähivaatetta.

8.2 Mahdollisia jatkotutkimusaiheita

Delfoi-prosessi on tyypillisesti alku tulevaisuuteen suuntautuneelle pitkäaikaiselle prosessille, jossa tavoitellaan yhteisiä tavoitteita. Tässä tutkielmassa laadittiin visio vaatetusalan tulevaisuudesta. Tärkeäksi jatkotutkimusaiheeksi näen tämän vision eteenpäin työstön eli työskentelystrategian laatimisen tämän vision toteuttamiseksi. Se voi tapahtua esimerkiksi Aaltosen (2002d) esittelemän Osaamisen ennakointi -prosessin kautta. Prosessi voi olla useamman oppilaitoksen yhteinen kehittämistutkimus, jolla saadaan synergiaetua. Kehittämistutkimus voi olla antoisa myös niin, että projektissa on usean eri oppilaitosasteen kehittäjiä. Tällöin päättäisiin myös tässä tutkielmassa esille tulleen kehittämistarpeen toteuttamiseen. Osa vastaajista näki myönteisenä sellaisen kehityksen, jossa asioita työestetään yhtä aikaa aina päivähoidosta jatkuen korkeakoulutasolle. Myös opettajankoulutuksella eri tasoilla tämä prosessi olisi nähdäkseni käyttökelpoinen. Tähän antaa viitteitä myös OAJ:n kehittämispäällikkö Olli Luukkaisen (2008) ajatukset Opettaja-lehdessä. (ks. Olli Luukkainen 2008, 10 - 11.)

KUVIO 28. Osaamisen ennakointi -prosessi. (Aaltonen 2002d, 181).

Kuviossa 28 Aaltonen (2002d, 181) kuvaa Osaamisen ennakointi -prosessia, joka lisää organisaation herkkyyttä ja kykyä mieltää sen toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset aikaisemmassa vaiheessa. Prosessin myöhemmässä vaiheessa palataan takaisin aikaisempiin vaiheisiin ja pohditaan, perustuivatko niissä tehdyt johtopäätökset oikeille oletuksille. Osaamisen ennakoinnin perusajatus on, teemmekö oikeita asioita ja mitä asioita ja millä tavalla meidän pitäisi tehdä. Osaamisen ennakointi -prosessi perustuu mielekkäiden analyysimenetelmien kuten trendi-, heikkojen signaalien, delfoi-, elinkaari-, kilpailija-, asiakas-, asiakkaiden asiakkaat-, sidosryhmä-, arvoketju-, riski- ja SWOT-analyysien käyttöön sekä johdon omien ajatusmallien päivittämiseen. Prosessi etenee tiettyihin aihekokonaisuuksiin keskittyvien työpajojen kautta. Tärkeämpää kuin itse analyysit ovat keskustelut ja väittelyt, jotka syntyvät niiden perustella: Mihin tämä analyysi perustuu? Miten se poikkeaa nykyisistä käsityksistämme? Pitävätkö nykyiset käsityksemme paikkansa? Pitäisikö tämän johtaa jonkinlaiseen toimintaan, ja jos niin millaiseen? Osaamisen ennakointi tähtää organisaatiossa tapahtuvien muutosten mieltämiseen ja muutosten edellyttämien toimenpiteiden tiedostamiseen. Toimintakyky ja muutoksiin vastaaminen koskee kaikkia niitä asioita, jotka edesauttavat vision, strategian tai valitun muutoskohteen toteutumista. Ennakointi on aina enemmän kuin pelkkä muutoksiin varautuminen ja vastaaminen. (Aaltonen 2002, 182 - 185.)

LÄHTEET:

- Aaltonen 2002a. Ajatusmallit ja toimintamme. Teoksessa M. Aaltonen & M. Wilenius. Osaamisen ennakointi. Pidemmälle tulevaisuuteen, syvemmälle osaamiseen. Kauppakamarisarja. Helsinki: Edita, 121 - 152.
- Aaltonen 2002b. Miten miellämme ympäristömme ja vastaamme ympäristön muutoksiin. Teoksessa M. Aaltonen & M. Wilenius. Osaamisen ennakointi. Pidemmälle tulevaisuuteen, syvemmälle osaamiseen. Kauppakamarisarja. Helsinki: Edita, 91 - 119.
- Aaltonen 2002c. Tiedon ja osaamisen muuttaminen toiminnaksi ja kyvykkyydeksi. Teoksessa M. Aaltonen & M. Wilenius. Osaamisen ennakointi. Pidemmälle tulevaisuuteen, syvemmälle osaamiseen. Kauppakamarisarja. Helsinki: Edita, 153 - 176.
- Aaltonen 2002d. Yhteenveto. Teoksessa M. Aaltonen & M. Wilenius. Osaamisen ennakointi. Pidemmälle tulevaisuuteen, syvemmälle osaamiseen. Kauppakamarisarja. Helsinki: Edita, 177 - 190.
- Aho, M. 2007. Innovaatioympäristö ja osaaminen. Lausunto. Elinkeinoelämän keskusliitto. <http://www.ek.fi/www/fi/osaaminen_ennakointi/liitteet/koulutuksen_mitoitus_2007-2012.pdf> (Luettu 20.2.2008).
- Ahonen, S. 1994. Fenomenografinen tutkimus. Teoksessa L. Syrjälä, S. Ahonen, E. Syrjäläinen, & S. Saari. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. 1.-2. painos. Helsinki: Kirjayhtymä, 111 - 160.
- Aksentjev, A., Maanpää, S., Pakarinen, S., & Piepponen, E. 2007. Tekstiili- ja vaatetusalan osaamistarpeiden ennakointi 2007. Helsinki: Opetushallitus.
- Alasuutari, P. 1994. Laadullinen tutkimus. 3. uudistettu painos 1999. Tampere: Vastapaino.
- Anttila, P. 2005. Ilmaisuu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta. Hamina: AKATIIMI.
- Autio, V., Hanhijoki, I., Katajisto, J., Kimari, M., Koski, L., Lehtinen, J., Montén, S., Taipale, U. & Vasara, A. 1999. Ammatillinen koulutus 2010. Työvoiman tarve vuonna 2010 ja ammatillisen koulutuksen mitoitus. 2. muutettu painos. Helsinki: Opetushallitus.
- Baker & McKenzie. 2007. Business relations in the EU clothing chain: from industry to retail and distribution. Final report. Bocconi University. ESSEC Business School.
- Boncamper, I. 2003. Uuden vuosituhannen teva -projekti. Loppuraportti. Tampere: Tevanake-keskus.
- Clutier, D. 2007. Study on the competitiveness, economic situation and location of production in the textiles and clothing, footwear, leather and furniture industries. Final report (volume 2). European commission. Enterprise and industry directorate-general. <<http://europa.eu.int/comm/enterprise/textile>> (Luettu 17.2.2008).
- Euroopan talous- ja sosiaalikomitea. 2003. Tekstiili- ja vaatetusalan tulevaisuus laajentuneessa Euroopan unionissa. Neuvoa-antavan valiokunnan ”teollisuuden muutokset” täydentävä lausunto ”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus” -erityisjaoston lausuntoon tiedonannosta. KOM(2003) 649 lopullinen. <<http://www.esc.eu.int>> (Luettu 15.12.2006).
- Friman, M., Nummela, P. & Palos, M. 2006. Esteettinen ammattikorkeakoulujen opetuksessa. Teoksessa M.V. Volanen, M. Friman, O. Lampinen P. Nummela. Ammattien kutsu. Ammattikorkeakoulut ja estetiikka. Helsinki: Opetusministeriön julkaisuja 18. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto, 16-26. <<http://www.minedu.fi/julkaisut/index.fi>> (Luettu 20.2.2008).
- Gordon, T.J. 2003. The Delphi Method. Teoksessa J.C. Glenn & T.J. Gordon (toim.). Future Research Methodology – V2.0. AC/UNU Millenium Project, 1-30. Cd-rom. (Luettu 16.4.2007).
- Gordon, T.J. & Pease, A. 2006. RT Delphi: An efficient, “round-less” almost real time Delphi method. Technological Forecasting and Social Change 73, 321-333. <<http://www.sciencedirect.com>> (Luettu 16.4.2007).

- Hakulinen, I. 2007. Halusin tulla hyväksi ompelijaksi. Ateljeeompeelijan taidon kuvaus. Pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopisto. Savonlinnan opettajankoulutuslaitos. Käsityömuotoilun ja teknologian koulutusohjelma. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:joy_20080001> (Luettu 27.2.2008).
- Heikkilä, T. 2004. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, S. 1997. Tutkimustyypit ja aineistonkeruun perusmenetelmät. Teoksessa S. Hirsjärvi, P. Remes & P. Sajavaara. Tutki ja kirjoita. 10. osin uudistettu laitos 2004. Helsinki: Tammi, 180 - 208.
- Hollo, M. 2002. Miten ja mihin osaajia koulutetaan? Teoksessa U. Laitinen (toim.) Missä on tekstiilin tulevaisuus? Käsityö – suunnittelu – koulutus – työ. Helsinki: Suomen Käsityön Ystävät, 5 - 7.
- Horttana, H. & Rantanen, M. 2007. Tutkimus ammatillisen koulutuksen mielikuvista. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/ammattillinen_koulutus/opiskelu_ja_tutkinnot/Mielikuvatutkimus/mielikuvatutkimus_2007.pdf> (Luettu 27.4.2008).
- Hyrsky, K. 2006. Käsityön oppimisen merkitys ammattikäsityön kannalta – Cygnaeus ja nykypäivän haasteet. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.) Tekstejä ja kangastuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta. Artefacta 17. Helsinki: AKATIIMI, 167 - 173.
- Hyvönen, H. 2002. Tekstiili- ja vaatetusalan tulevaisuusnäkyymiä. Teoksessa U. Laitinen (toim.) Missä on tekstiilin tulevaisuus? Käsityö – suunnittelu – koulutus – työ. Helsinki: Suomen Käsityön Ystävät, 8 - 11.
- Hägg, O. 2005. Taitava toiminta mestaruuden merkinä. Pro -gradututkielma. Tiivistelmä. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. <<http://tutkielmat.uta.fi/tutkielma.phtml?id=14374>> (Luettu 17.2.2008).
- Järvi-Laturi, J. 2000. Taloudellisen toimintaympäristön muutos ja siihen vastaaminen – miksi ja millaisia ennusteita ja skenaarioita pk-yrityksissä tarvitaan: tietoteknologisen pk-yrityksen näkökulma. Teoksessa M. Mannermaa (toim.) Tulevaisuuden haltuunotto. PK-yrityksen ennakoinnin käsikirja. ESR-julkaisut. Helsinki: Edita, 12 - 22.
- Kaipainen, M. 2000. Vaatteilla yrittäminen – tilausvaatteiden suunnittelu ja valmistus. Teoksessa R. Koskennumi-Sivonen & A-M. Raunio (toim.) Vaatekirja. Helsingin yliopisto. Kotitalous- ja käsityötieteen laitoksen julkaisuja 8, 139 - 158.
- Kamppinen, M., Malaska, P. & Kuusi, O. 2002. Tulevaisuuden tutkimuksen peruskäsitteet. Teoksessa M. Kamppinen, O. Kuusi, & S. Söderlund. Tulevaisuudentutkimus. Perusteet ja sovellukset. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 19 - 53.
- Karppinen, S. 2005. Mitä taide tekee käsityöstä? Käsityötaiteen perusopetuksen käsitteellinen analyysi. Väitöskirja, tutkimuksia 263. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta, soveltavan kasvatustieteiden laitos. <<http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/kay/sovel/karppinen/mitataid.pdf>> (Luettu 24.2.2008).
- Kehittämissuunnitelma 2003 – 2008. Koulutus ja tutkimus. Opetusministeriön julkaisuja 2004/6. Helsinki. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2004/liitteet/opm_190_opm06.pdf?lang=fi> (Luettu 27.4.2008).
- Kehittämissuunnitelma. Koulutus ja tutkimus vuosina 2007 – 2012. Opetusministeriö. Helsinki. <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/asiakirjat/kesu_2012_fi.pdf> (Luettu 27.4.2008).
- Koikkalainen, H. 1999. Electronic commerce in Finnish clothing SMES: Business-to-business commerce exports. Pro gradu -tutkielma. Tiivistelmä. Helsingin kauppakorkeakoulu. Markkinoinnin koulutusohjelma. <<http://www.e-finland.org/center/etusivu/informaatiota/tutkimuksia/?list=laaja/from=226/sort=down+25/>> (Luettu 18.2.2008).
- Kojonkoski-Rännäli, S. 1995. Ajatus käsissämme. Käsityön käsitteen merkityssisällön analyysi. 2. muuttamaton painos, 1998. Turku: Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C, osa 109.

- Kovalainen, A. 2002. Mitä käsityöyrittäjyys on? Teoksessa M. Luutonen & A. Äyväri (toim.) Käsin tehty tulevaisuus. Helsinki: Sitra n:o 24, 22 - 23.
<<http://www.sitra.fi/Julkaisut/raportti24.pdf>> (Luettu 22.11.2006).
- Kupiainen, J. 2004. Käsityötaito tietoyhteiskunnassa. Teoksessa T. Kupiainen (toim.) Käsillä tehty. Helsinki: Edita, 29 - 38.
- Kuusi, O. 1993. Delfoi-tekniikka tulevaisuuden tekemisen välineenä. Teoksessa M. Vapaa-vuori (toim.) Miten tutkimme tulevaisuutta? Helsinki: Painatuskeskus, 132 - 140.
- Kuusi, O. 2002. Delfoi-menetelmä. Teoksessa M. Kamppinen, O. Kuusi, & S. Söderlund. Tulevaisuudentutkimus. Perusteet ja sovellukset. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 204 - 225.
- Käsityöalan yritystoiminnan edistäminen -työryhmä. 2006. Käsillä yrittäminen. Käsityöalan yrittäjyyden kehittämisstrategia 2007-2013. KTM julkaisuja 36.
<<http://julkaisurekisteri.ktm.fi>> (Luettu 21.2.2008).
- Käsityöyritysten tila. Vuoden 1998 barometri. Helsinki: Käsi- ja taideteollisuusliitto ja kauppa- ja teollisuusministeriö.
- Käsityöyritysten tila ja kehitys. Vuoden 2000 barometri. Helsinki: Käsi- ja taideteollisuusliitto ja kauppa ja teollisuusministeriö. <<http://www.taitogroup.fi/image.asp?uploadid=207>> (Luettu 23.2.2008).
- Laaksonen, P. 2002. Käsityötuotteisiin ja palveluihin liitetyt merkitykset. Kommentti. Teoksessa M. Luutonen & A. Äyväri. (toim.) Käsin tehty tulevaisuus. Helsinki: Sitra n:o 24, 102 - 105. <<http://www.sitra.fi/Julkaisut/raportti24.pdf>> (Luettu 22.11.2006).
- Lappalainen, P. & Almay, M. 1996. Kansakunnan vaatettajat. Helsinki: WSOY.
- Lavikka, R. 1998. Ulkomainen alihankinta – uusi ulottuvuus naistyön hyödyntämisessä. Teoksessa T. Heiskanen, R. Lavikka, L. Piispa & P. Tuuli, P. Joustamisen monet muodot. Pukineteollisuus etsimässä tietä huomiseen. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos, työelämän tutkimuskeskuksen julkaisuja T 17, 31 - 48.
- Liesvirta, Ü. 2007. Mallimestari globalisoituneen sarjatuotannon situationaalisessa prosessissa. Kokemuksen tutkimus. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Kotitalous- ja käsityötieteen laitos. <<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20072085>> (Luettu 19.2.2008).
- Lith, P. 2005. Käsityöyrittäjyys Suomessa 2000-luvulla. Yritykset ja alan keskeiset kehityslinjat. KTM julkaisuja 10. Elinkeino-osasto.
- Linstone, H.A. 2002. Eight Basic Pitfalls: A checklist. Teoksessa H.A. Linstone & M. Turoff (toim.) The Delphi Method. Techniques and Applications, 559 - 571.
<<http://is.njit.edu/pubs/delphibook/index.html>> (Luettu 16.4.2007).
- Linstone, H.A. & Turoff, M. 2002. Introduction. Teoksessa H.A. Linstone & M. Turoff. (toim.) The Delphi Method. Techniques and Applications, 3 - 12.
<<http://is.njit.edu/pubs/delphibook/index.html>> (Luettu 16.4.2007).
- Linturi, H. 2007. Delfoin metamorfooseja. Futura (1), 102 - 114. <http://www.edelfoi.fi/fi/orgs/metodix/case/d2008/materials/013metamorfoosit?materialsres=1357008>
(Luettu 20.12.2007).
- Linturi, H. 2008. Delfoi-metodista ja tulevaisuudentutkimuksesta. Futunet & Internetix 2008. <<http://www.edelfoi.fi/nd/delfoi/>> (Luettu 8.1.2008).
- Loo, R. 2002. The Delphi method: a powerful tool for strategic management. An International Journal of Police Strategies & Management 25 (4), 726 - 769.
<<http://www.emeraldinsight.com/1363-951X.htm>> (Luettu 16.4.2007).
- Luukkainen, O. 2004. Opettajuus. Ajassa elämistä vai suunnan näyttämistä? Väitöskirja. Tampereen yliopisto.

- Luukkainen, O. 2008. Meillä on unelma. *Opettaja* (10), 10 - 11.
- Luutonen, M. 2006. Käsityö elinkeinoelämän voimavarana. *Käsityöläisyyden tulevaisuus. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.) Tekstejä ja kangastuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta. Artefacta 17. Helsinki: AKATIIMI, 174 - 185.*
- Mannermaa, M. 1999. Tulevaisuuden hallinta – skenaariot strategiatyöskentelyssä. *Ekonomia-sarja. Helsinki: WSOY.*
- Mannermaa, M. 2004. Heikoista signaaleista vahva tulevaisuus. Helsinki: WSOY.
- Metsämuuronen, J. 2002. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: International Methelp.
- Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp.
- Moilala, O. 2006. Vaatteita etelästä. Alan yritysten sosiaalinen- ja ympäristövastuu. *Finnwatch 3.* <http://finnwatch.org/pdf/rap_Vaatteita_etelasta.pdf> (Luettu 19.2.2008).
- Mullen, P.M. 2003. Delphi: myths and reality. *Journal of Health Organization and Management* 17 (1), 37-52. <<http://www.emeraldinsight.com/1477-7266.htm>> (Luettu 16.4.2006).
- Novak, J. & Cowin, D. B. 1995. *Opi oppimaan. Tampere: Gaudeamus.*
- O’Neal, G. S. 2007. Continents, Cultures, Curriculum. Some Thoughts on the Future of the Profession. *Clothing and Textiles Research Journal* (25), 375 - 379. <<http://ctr.sagepub.com/chi/content/abstract/25/4/375>> (Luettu 2.3.2008.)
- Otala, L. 1999. Osaajana opintiellä. *Opas elinikäisen oppimisen matkalle. 2. uudistettu laitos. 2001. Helsinki: WSOY.*
- Otala, L. 2002. Oppimisen etu – kilpailukykyä muutoksessa. *Ekonomia-sarja. Helsinki: WSOY.*
- Pietarila, P. 2004. Tilausompelijan ja asiakkaan näkemyksiä laadusta. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Kotitalous- käsityötieteen laitos. <<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe-20044097>> (Luettu 25.2.2008).
- Pentikäinen, A. 2000. Tekstiili- ja vaatetusalan oppimistulokset. Pukuompelijan perustutkinto. Oppimistulosten arviointi 5/2000. Helsinki: Opetushallitus.
- Pöllänen, S. & Kröger, T. 2006. Kokonainen ja ositettu käsityö paradigmamaailmoina: näkökulmia ja tulevaisuudensuuntia. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.) *Tekstejä ja kangastuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta. Artefacta 17. Helsinki: AKATIIMI, 86 - 96.*
- Rautkylä-Willey & Valtakari 2001. Kolmen avainklusterin tulevaisuudenkuvat ja osaamistarpeet. Teoksessa H. Hernesniemi, P. Kymäläinen, P. Mäkelä, O. Rantala, R. Rautkylä-Willey & M. Valtakari. (toim.) *Suomen avainklusterit ja niiden tulevaisuus. Tuotanto, työllisyys ja osaaminen. ESR-julkaisut. Helsinki: Edita, 77 - 120.*
- Reijonen, H. 2004. Pohjois-Karjalassa vaatetus- ja neulealalla toimivien naisryttäjien kasvu, kasvuhaluukkuus ja niihin vaikuttavia tekijöitä. Pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopisto. Taloustieteen laitos. <<http://www.joensuu.fi/taloustieteet/markkinointi/opinnaytetyot/gradut/reijonen.pdf>> (Luettu 24.2.2008).
- Riikonen, H. & Valkokari, K. 2004. Toimintamallien kehittäminen vaatetusteollisuudessa. NiceNet-projekti. Helsinki: VTT. <http://www.mol.fi/99_pdf/fi/03_tutkimus_ja_kehittaminen/02_tykes/05_aineistopankki/julkaisut/raportti34.pdf> (Luettu 19.2.2008).
- Riikonen, H., Valkokari, K. & Kulmala, H. 2004. Palkitseminen kilpailukykyyn parantajana. Tuotantopalkkauksen kehittämismenettelyt vaatetusosalalla. VTT tiedotteita 2251. <http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/03_tutkimus_ja_kehittaminen/02_tykes/05_aineistopankki/julkaisut/raportti34.pdf> (Luettu 19.2.2008).
- Ruohotie, P. 2000. Oppiminen ja ammatillinen kasvu. Helsinki: WSOY.
- Ruohotie, P. & Honka, J. (toim.) 1997. Osaamisen kehittäminen organisaatiossa. Seinäjoki:

- Consulting team.
- Sajavaara, P. 1997. Tieteellisten kirjoitelmien rakenne. Teoksessa S. Hirsjärvi, P. Remes & P. Sajavaara. Tutki ja kirjoita. 10. uudistettu laitos 2004. Helsinki: Tammi, 233 – 260.
- Salo-Mattila, K. 2006. Mihin kavasuunnittelun taitoa tarvitaan tulevaisuudessa? Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.) Tekstejä ja kangastuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta. *Artefacta* 17. Helsinki: AKATIIMI, 128 - 136.
- Seitamaa-Hakkarainen, P. 2006. Käsityömuotoilun tulevaisuus. Teoksessa L. Kaukinen & M. Collanus (toim.) Tekstejä ja kangastuksia. Puheenvuoroja käsityöstä ja sen tulevaisuudesta. *Artefacta* 17. Helsinki: AKATIIMI, 186 - 196.
- Stenlund, H. 2004. Modernin tekstiili- ja vaatetusalan klusterianalyysi Pirkanmaalla. Tampere: Pirkanmaan työvoima- ja elinkeinokeskus. <https://pirkanmaaennakointipalvelu.info/MICAJ_STORAGE/A2A3B46BAF09804778C89CED7EDBCF53/4401/tekeskus> (Luettu 27.4.2007).
- Toppinen, A. 2002. Teknologian avulla kestävään tulevaisuuteen? Teoksessa S. Inkinen, H. Bruun & F. Lindberg (toim.) Tulevaisuus. Nyt. Riskiyhteiskunnan haasteet ja mahdollisuudet. Helsinki. FINN LECTURA, 57 - 76.
- Turoff, M. 2002. The Policy Delphi. Teoksessa H.A. Linstone & M. Turoff (toim.) The Delphi Method. Techniques and Applications, 80 - 96. <<http://is.njit.edu/pubs/delphibook/index.html>> (Luettu 16.4.2007).
- Tynjälä, P. 1999. Konstruktivistinen oppimiskäsitys ja asiantuntijuuden edellytysten rakentaminen koulutuksessa. Teoksessa A. Eteläpelto & P. Tynjälä (toim.) Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia. Helsinki: WSOY, 160 - 179.
- Tynjälä, P. 2003. Ammatillinen asiantuntijuus ja sen kehittäminen tietoyhteiskunnassa. Teoksessa J. Kirjonen (toim.) Tietotyö ja ammattitaito. Jyväskylän yliopiston koulutuksen tutkimuslaitos ja Jyväskylän koulutuskuntayhtymä, 39 - 62.
- Tynjälä P. 2007. Taidon opetus ja oppiminen. Integratiivinen pedagogiikka osaamisen kehittämisessä. Teoksessa H. Kotila, A. Mutanen & M.V. Volanen. Taidon tieto. Helsinki: Edita, 11 - 36.
- Uotila, M. 2000. Vaatetus filosofiana, tuotesuunnittelu- ja tutkimusalana. Teoksessa R. Koskennurmi-Sivonen & A-M. Raunio (toim.) Vaatekirja. Helsingin yliopisto. Kotitalous- ja käsityötieteen laitoksen julkaisuja 8, 17 - 30.
- Uusikylä, K. 2003. Oppiminen ja lahjakkuus. Teoksessa T. Allén (toim.) Askelmerkit tulevaisuuteen. Suomi 2015 -ohjelman loppuraportti. Helsinki: Sitran julkaisuja n:o 34, 54 - 67.
- Valli, R. 2001. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Chydenius-instituutin julkaisuja 2. Jyväskylä: PS-kustannus, 100 - 112.
- Valli, R. 2007. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 2. korjattu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 102 - 125.
- van Notten, P.W.F., Rotmans, J., van Asselt, M.B.A. & Rothman, D.S. 2003. An updated scenario typology. *Futures* (35), 423 - 443. Pergamon. <www.elsevier.com/locate/futures> (Luettu 16.4.2007).
- Vartiainen, L. 2005. Historiaharrastus ja live-roolipelaaminen hyvinvointikäsityön muotona. Teoksessa M. Kälviäinen (toim.) Käsityö – yrittäjyys – hyvinvointi. Uusia liiketoimintapolkuja. D'Art Muotoilun palvelukeskus. KTM julkaisuja 9. Elinkeino-osasto, 76-81. <<http://julkaisurekisteri.ktm.fi>> (Luettu 18.2.2008).
- Vertanen, I. 2002. Ammatillinen opettajuus vuonna 2010. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen opettajan työn muutokset vuoteen 2010 mennessä. Hämeenlinnan ammattikorkeakoulun julkaisu 6.

- Visanti, M-L. (toim.) 2002. Ammattialakuvaukset ja osaamistarpeet ammatillisessa peruskoulutuksessa. Helsinki: Opetushallitus. <<http://www.edu.fi/julkaisut/aakuvaukset.pdf>> (Luettu 19.2.2008).
- Wilenius, M. 2002. Kilpailukyvyn uudet tekijät: tulevaisuuteen tunkeutuminen visionäärisen johtamisen ja kompetenssien kehittämisen kautta. Teoksessa M. Aaltonen & M. Wilenius. Osaamisen ennakointi. Pidemmälle tulevaisuuteen, syvemmälle osaamiseen. Kaupapakamarisarja. Helsinki: Edita, 65 - 90.
- Wilenius, M. 2004. Luovaan talouteen. Kulttuuriosaaminen tulevaisuuden voimavarana. Helsinki: Edita.
- Åhlberg, M. 2001. Käsitekartat tutkimusmenetelmänä. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Chydenius-instituutin julkaisuja 2/2001. Jyväskylä: PS-kustannus, 59 - 67.
- Äyväri, A. 2006. Käsityöyrittäjän verkosto-osaaminen. Väitöskirja. Tiivistelmä. Helsingin kauppakorkeakoulu. <<http://hsepubl.lib.hse.fi/FI/diss/?cmd=show&dissid=307>> (Luettu 25.2.2008).

Painamattomat lähteet:

- Helakorpi, S. 2004. Opettajan asiantuntijuus ja sen arviointi. Luento Kolilla 12.11.2004.
- Hyvönen, M. 2003. Vaatetusalan koulutuksen suuntaviivat tulevaisuudessa. Opinnäytetyö. Tiivistelmä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Kulttuuriala. Vaatetusalan koulutusohjelma. <<http://batman.jamk.fi/~voyager/opin/index.php?nayta=2205>> (Luettu 3.3.2008).
- Kaivo-oja, J. 2006. Desing ja tulevaisuus. Luento Kuopion muotoiluakatemiassa 17.11.2006. <http://www.edelfoi.fi/fi/orgs/metodix/case/vaatetus/files/01_taista/design_tulevaisuus_kaivo-oja.pdf> (Luettu 15.1.2007).
- Linturi, H. 2006. Luento delfoi-työpajassa. Otavan Opisto, Mikkeli 24.–25.3.2006.
- Mononen, L. 2006. Nykyaikainen käsityö – vanhanaikaistako? Käsityön mahdollisuudet Keski-Suomessa. Opinnäytetyö. Tiivistelmä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Kulttuuriala. Vaatetusalan koulutusohjelma. <<http://batman.jamk.fi/~voyager/opin/index.php?nayta=5261>> (Luettu 3.3.2008).
- Mäkelä, R. 2008. Vaatetusalan opettajuutta etsimässä. Kehittämishankeraportti. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Opettajankoulutus. <<http://urn.fi/URN:NBN:fi.jamk.1205844268-4>> (Luettu 3.3.2008).
- Paavilainen, J. 19.1.2008. Ajantasan lauantaivieras. YLE:n radiouutiset, ajankohtaisohjelmat. <<http://arena.yle.fi/toista?id=1031134>> (Kuunneltu 21.1.2008).
- Rena Kläder. Ny rapport undersöker om villkoren i klädindustrin blir bättre 31.3.2008. www-sivusto. <<http://renaklader.org/nyheter/ny-rapport-undersoker-om-villkoren-i-kladindustrin-blir-battre>> (Luettu 27.4.2008).
- Rämö, S. 2006. Sosiaaliset eettiset ongelmat vaatetustuotannossa. Yrittäjien kokemuksia kuluttaja-asenteista. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Kulttuuriala. Vaatetusalan koulutusohjelma. <<http://urn.fi/URN:NBN:fi.jamk.-152>> (Luettu 3.3.2008).
- Tilastokeskus. <<http://www.tilastokeskus.fi>> (Luettu 22.2.2008).
- Tissari, T. 2007. Visioita vaatetusosalta. Kyselytutkimus Mikkelin ammattioppilaitoksessa. Proseminaaritutkielma. Joensuun yliopisto. Savonlinnan opettajan koulutuslaitos. Käsityömuotoilun ja teknologian koulutusohjelma.
- Tullihallitus. <<http://www.tulli.fi>> (Luettu 22.2.2008).

Henkilökohtaiset tiedonannot:

Aro, A. 2008. Puhelinkeskustelu 25.2.2008. Opetusneuvos OPH.
Hollo, M. 2008. Sähköpostikeskustelu 28.2.2208. Opetusneuvos OPH.
LIITTEET

Liite 1. Kysely tutkimukseen osallistumisesta

”Hei!

Olen Tuula Tissari ja teen pro gradu -tutkielmaani Joensuun yliopiston Savonlinnan opettajankoulutuslaitoksen Käsityömuotoilun ja teknologian maisterikoulutusohjelmassa. Haluan selvittää alalla toimivien, sekä yleensä tulevaisuudesta kiinnostuneiden henkilöiden näkemyksiä Suomen vaatetusalan tulevaisuudesta ja siitä, mikä merkitys on opettajan omalla osaamisella alan myönteiseen kehitykseen. Kohteliaimmin kysyn kiinnostustanne aiheittani kohtaan!

Tarvitsen asiantuntijoita kyselytutkimukseen, jossa ensimmäinen sähköpostivastaaminen on kuluvaan toukokuun aikana ja loput 2-3 tulevan syksyn aikana. Vastaukset käsitellään luottamuksellisina ja nimettöminä. Vastaaminen vie aikaa n. 10-20 minuuttia. Toivon saavani Teiltä myönteisen vastauksen tähän yhteydenottooni.”

Terveisin Tuula Tissari

Mikkelin ammattiopisto/ Kulttuuriala

Raviradantie 18

50100 Mikkelä

Puh: 015-2215762

Gsm: 0505 378435

Liite 2. Kutsu ensimmäiseen
kyselykierrokseen

Hei ja suuri kiitos tutkimukseen osallistumisesta!

Tutkimukseen lupautui erilaisissa tehtävissä työskenteleviä, joten saamme monipuolisen näkemyksen asiaan! Ensimmäisellä kyselykerralla pyydän teitä kiteyttämään lyhyesti näkemyksenne todennäköisestä tulevaisuudesta. Vastausten perusteella laadin skenaarioita, jotka syntyvät mielipiteittenne avulla. Syksyllä pääsemme jatkamaan aiheen kehittelyä edelleen ja tarkoituksena on päästä keskustelemaan verkossa rakentavaan sävyyn.

Toivon, että vastaukset olisivat minulla viimeistään 12.6.2007.

Vastaamaan pääset tästä osoitteesta, salasana on helppo muistaa, eikä niitä tarvitse/ ei saa vaihtaa, muuten systeemi kaatuu

<http://www.delfoi.fi/fi/orgs/metodix/case/vaatetus/listqueries>

käyttäjätunnus= vaatetus

salasana= vaatetus

Tuula Tissari
Mikkelin ammattiopisto/ Taitola
Raviradantie 18
50100 Mikkelä
015-2215762
05 05 37 84 35

Liite 3. Kutsu toiseen
kyselykierrokseen

Oikein hyvää alkavaa talvea, arvoisa asiantuntija!

Suuri kiitos sinulle, joka olit mukana kesällä vastaamassa Vaatetusalan tulevaisuustutkimuskyselyyn! Kyselytutkimus liittyy Pro gradu -tutkielmaani, jonka nimi on Visioita vaatetusalalta.

Olemme saaneet mukaamme uusia vastaajia, tervetuloa myös Teille!

Saat henkilökohtaiset käyttäjätunnukset Delfoi-alustalle, jossa tämä tutkimus toteutetaan. Kysymyksiin vastataan sähköisesti pisteyttämällä ja perustelemalla omat mielipiteet.

Delfoi-alustalla on tuloksia ensimmäisestä kyselystä, lähdekirjallisuutta, linkkejä, tietoa tulevaisuustutkimuksesta ja Delfoi-metodista. Sieltä saat halutessasi paljon tietoa siitä, mitä tulevaisuudentutkimus on.

Nyt käynnistyvä Delfoi-tutkimus toteutetaan asiantuntijavoimin ja siihen sisältyy kaksi kyselykierrosta. Tämän kierroksen osioita on kaksi, joista toinen on Profiloitukysely ja toinen on Vuoden 2017 toimintaympäristöt. Aikaa niihin vastaamiseen perusteluineen kuluu arviolta 20 - 25 minuuttia.

Kyselykierroksilla pääset tuottamaan omia ja kommentoimaan muiden mielipiteitä. Keskusteluista kertyy toivottavasti paljon uusia ja raikkaita ajatuksia Suomen vaatetusalan (positiivisesta) tulevaisuudesta. Mielipiteiden vaihdon ja käsitysten laajentamisen kautta meillä on mahdollisuus laatia vaatetusalan tulevaisuuden menestysstrategioita!

Toivon, että vastaukset olisivat minulla viimeistään. 5.12.2007.
Jos on mitä tahansa kysyttävää, vastaan mielelläni kysymyksiin!

Klikkaamalla seuraavaa linkkiä, pääset etusivulle ja kyselyihin=
<http://www.edelfoi.fi/fi/orgs/metodix/case/vaatetus/>

Tuula Tissari
Etelä-Savon ammattiopisto/ Kulttuuriala
Raviradantie 18 50100 Mikkeli
Puh: 015-2215762
0505378435
tuula.tissari@esedu.fi

Tutkielmani ohjaaja
Pirita Seitamaa-Hakkarainen
Professor, Ph.D.
Joensuun yliopisto
Savonlinnan opettajankoulutuslaitos

Liite 4. Tulevaisuuden pukeutujan kuvaus

Tulevaisuuden pukeutuja Suomessa=

- Arvostaa suomalaista tuotetta ja arvostaa paikallista palvelua ja pienyrityksiä, esimerkiksi johonkin tekniseen, taiteelliseen ja/tai paikalliseen erityisosaamiseen liittyviä yrityksiä.
- On ostokykyinen ja valmis maksamaan korkeasta laadusta.
- Ilmaisee omaa identiteettiään ja hänelle tarvitaan oivaltavia vaatteiden valmistajia.
- Vaatii korkeata ammattitaitoa vaatteiden tekijöiltä ikääntyneenä ja/tai erikoisvartaloisena.
- Arvostaa yksilöllistä pukeutumista ja opastavaa, asiantuntevaa palvelua.
- Arvostaa persoonallisia, muunneltavia, korkealaatuisia ja pitkäikäisiä vaatteita.
- Arvostaa omaleimaisuutta, käsityön jälki vaatteessa lisää arvostusta.
- Käyttää rahaa muotivaatteisiin, juhla-asuihin, urheilu- ja vapaa-ajan asuihin, erikoistuotteisiin, terveydenhuoltoon, henkilökohtaisiin suojaimeihin.
- Tarvitsee työelämässä korkealaatuisia, edustavia, turvallisia asuja ja vaatetukseen liitettäviä turvavarusteita
- Haluaa pukeutua oman kulttuurinsa mukaan= rotu, vartalomuoto, pituus, koko, väri jne.
- Tarvitsee pesulapalveluja, koska haluaa käyttää vapaa-aikansa omiin tarpeisiinsa.
- Arvostaa vaatteiden korjaus/tuunauspalvelua, kierrätystä ja eko-/luomuyrittäjiä.
- Ostaa fani-, oheisbrandituotteita-, mainos- ja liikelahjavaatteita.
- Tarvitsee harrastustoiminnassaan/elämyksien hakemisessaan erilaisten vaatteiden valmistajia= kulttuuriproduktiot, roolipukeutuminen, muotinäytökset jne.
- Tarvitsee lemmikkieläimilleen vaatteita ja tarvikkeita, arvostaa erikoistuneita ja ajankohtaisia pienyrityksiä, jotka palvelevat kulttuurin reuna-alueita esim. äitiysvaatteita goottiäideille, potkukousuja räppäriavauvalle, sekä lisääntyvien eläkeläisten vaatetus- ja pukeutumispalveluyritykset, esim. stailauspalvelut.
- Arvostaa yrityksiä joiden toiminta-ajattelu on luovaa, joissa kehitetään uusia toimintatapoja/ tuotteita vastaamaan kuluttajien tarpeisiin ja monipuolistuviin arvoihin vaatteista tarvittaessa hyvinkin nopealla tahdilla.
- Haluaa pitkälle vietyä palvelua myös tilaamalla, jolloin valmistajat ja kauppiat voivat yhdessä tarjota erikoisia mallistoja (= laadukkaita, yksilöllisiä) .
- Ostaa keskihintaisia tuotteita
- Ostaa halpoja massatuotteita

Liite 5. Kutsu kolmanteen
kyselykierrokseen, 1. osa

Oikein hyvää alkuvuotta 2008, arvoisa asiantuntija!

Suuri kiitos sinulle, joka olit mukana syksyllä vastaamassa Vaatetusalan tulevaisuustutkimuskyselyyn! Kyselytutkimus liittyy Pro gradu -tutkielmaani, jonka nimi on Visioita vaatetusalalta. Sinulla on henkilökohtaiset käyttäjätunnukset sähköiselle Delfoi-alustalle, jossa tämä tutkimus toteutetaan. Alustalla on tuloksia ensimmäisestä ja toisesta kyselystä, lähdekirjallisuutta, linkkejä, tietoa tulevaisuustutkimuksesta ja Delfoi-metodista.

Tällä kolmannella ja viimeisellä kierroksella tutustutaan edellisen kierroksen tuloksiin. Osanottajat lukevat toisten vastaajien perustelut ja pohtivat, voivatko muuttaa käsityksiään johonkin suuntaan. Mielenpitojen vaihdon ja käsitysten laajentamisen kautta meillä on mahdollisuus laatia vaatetusalan tulevaisuuden menestysstrategioita! Aikaa perustelujen lukemiseen ja kommentointiin kuluu arviolta 20 - 25 minuuttia.

Tällä kerralla kommentoidaan 4 mielipidettä ja viikon päästä myös 4 mielipidettä.

Ensimmäiset kommentoitavat mielipiteet ovat tässä ja myös alustalla, johon vastataan.

1. Kommentoi mielipidettä koulutuksen merkityksestä=

”Tekstiili- ja vaatetusteollisuuden uskotaan kasvavan koulutuksen avulla ja sen mukanaan tuoman osaamisen synnyttävän uusia, toistaiseksi tuntemattomia vaatetusalan ammattajeja.”

2. Kommentoi mielipidettä vaatteisiin kulutettavasta rahamäärästä=

”Jos kulutuksen lisääntyminen suuntautuu laadukkaisiin, kestävän kehityksen raamit täyttyviin ostoksiin, suuntaus on erittäin toivottava.”

3. Kommentoi mielipidettä mielipidettä käsityötaitojen merkityksestä=

”Monissa maissa käsityötaidot ja niiden arvostus ovat korkeammalla tasolla kuin meillä.

Muualta tulevat tyytyvät pienempään palkkaan kuin suomalaiset.”

4. Kommentoi mielipidettä vaatetusalan työntekijämäärästä=

”Tekstiili- ja vaatetusteollisuuden työntekijämäärän toivotaan kasvavan, koska muuten alan koulutus tuntuu turhautavalta, sillä kaikki eivät voi olla yrittäjiä.”

Toivon, että vastaukset olisivat minulla viimeistään 11.2.2008.

Jos on mitä tahansa kysyttävää, vastaan mielelläni kysymyksiin!

Tunnukset löytyvät seuraavasta osoitteesta=

<http://www.edelfoi.fi/fi/fpassword> eDelfoin etusivulla on toiminto "Unohtuiko salasanasi?".

Klikkaamalla seuraavaa linkkiä pääset suoraan kyselyyn=

<http://www.edelfoi.fi/fi/orgs/metodix/case/vaatetus/queries/2017/>

Tuula Tissari

Etelä-Savon ammattiopisto/ Kulttuuriala

Raviradantie 18 50100 Mikkeli

Puh: 015-2215762

0505378435

tuula.tissari@esedu.fi

Tutkielmani ohjaaja

Pirita Seitamaa-Hakkarainen

Professor, Ph.D.

Joensuun yliopisto

Savonlinnan opettajankoulutuslaitos

Liite 6. Kutsu kolmanteen
kyselykierrokseen, 2. osa

Arvoisa asiantuntija!

Tällä vaatetusalan tulevaisuus -tutkimuksen kolmannella ja viimeisellä kierroksella tutustutaan edellisen kierroksen tuloksiin. Tässä kirjeessä on 4 uutta kommentoitavaa keskusteluaihetta. Ne on kirjoitettu myös alustalle, johon kommentit myös kirjoitetaan. Hyvin toivottavaa on ilmaista myös uusia, omia keskusteluaiheita. Osanottajat lukevat toisten vastaajien perustelut ja pohtivat, voivatko muuttaa käsityksiään johonkin suuntaan. Mielipiteiden vaihdon ja käsitysten laajentamisen kautta meillä on mahdollisuus laatia vaatetusalan tulevaisuuden menestysstrategioita! Aikaa perustelujen lukemiseen ja kommentointiin kuluu arviolta 20 - 25 minuuttia.

1. Kommentoi mielipidettä koulutuksen ja työpaikkojen keskittymisestä=
”Osaamista on koko Suomen alueella, mutta liike-elämä on keskittynyt liiaksi Etelä-Suomeen. Toivottavaa olisi, että nettikauppa levittäisi yrityksiä laajemmalle alueelle.”
2. Kommentoi mielipidettä vaatetusalan liiasta koulutuksesta=
”Pieniä koulutusyksiköitä tullaan liittämään isompiin yksiköihin. Tämä ei ole pelkästään huono asia, sillä liika koulutus turhauttaa myös opiskelijoita”.
3. Kommentoi mielipidettä käsityötaitojen arvostuksesta=
”Monissa maissa käsityötaidot ja niiden arvostus ovat korkeammalla tasolla kuin meillä. Muualta tulevat tyytyvät pienempään palkkaan kuin suomalainen työntekijä”.
4. Kommentoi mielipidettä vaatetusalan koulutuksen tarpeellisuudesta=
”Vaatetusalan koulutus Suomessa on lähes loppunut vuoteen 2017 mennessä, tällöin joudutaan vastaanottamaan ulkomailta ammattitaitoisia ompelijoita. Kun viimein havahdutaan, on liian myöhäistä.”

Toivon, että vastaukset olisivat minulla viimeistään ma 11.2.2008.
Jos on mitä tahansa kysyttävää, vastaan mielelläni kysymyksiin!

Tunnukset löytyvät seuraavasta osoitteesta=

<http://www.edelfoi.fi/fi/fpassword>

Delfoin etusivulla on toiminto "Unohtuiko salasanasi?"

Klikkaamalla seuraavaa linkkiä pääset suoraan kyselyyn=

<http://www.edelfoi.fi/fi/orgs/metodix/case/vaatetus/queries/2017/>

Tuula Tissari

Etelä-Savon ammattiopisto/ Kulttuuriala

Raviradantie 18 50100 Mikkeli

Puh: 015-2215762/ 0505378435

tuula.tissari@esedu.fi

Tutkielmani ohjaaja

Pirita Seitamaa-Hakkarainen

Professor, Ph.D.

Savonlinnan opettajankoulutuslaitos

Joensuun yliopisto